"her şeyin başı

ANI

Sağlık"

Sakıp Sabancı

DK DOĞAN KİTAP

her şeyin başı
Sağlık

Bu kitap, Sakıp Sabancı hayattayken kendisi tarafından kaleme alınmış ve üzerinde hiçbir düzeltme yapılmadan yayımlanmıştır.
www.sakipsabanci.gen.tr

HER ŞEYİN BAŞI SAĞLIK

Yazan: Sakıp Sabancı

Yayın hakları: © Doğan Kitapçılık AŞ
1. baskı / eylül 2004 / ISBN 975-293-217-7
Bu kitabın 1. baskısı 2 000 adet yapılmıştır.

Kapak ve kitap tasarımı: DPN Design
Kapaktaki fotoğraf: Melis Mutuş
Baskı: Doğan Ofset AŞ

Doğan Kitapçılık AŞ Hürriyet Medya Towers, 34544 Güneşli - İSTANBUL
Tel. (212) 677 06 20 - 677 07 36 Faks (212) 677 07 49
www.dogankitap.com.tr

her şeyin başı Sağlık

Sakıp Sabancı

DK DOĞAN KİTAP

Önsöz

İnsan, gününü ve yaşını yaşamanın zevkini duymalıdır.

Çok kimsenin değişik özlemleri vardır: "On yaş genç olsaydım" derler, "şimdi delikanlı olsaydım" derler veya tam tersi "tekaüt olsam da evde otursam" derler.

Ben böyle düşünmem. Ben her günümün iyi geçmesine, en iyi şekilde değerlendirilmesine çalışırım.

İslam dininin çok güzel bir inanışı vardır. Derler ki: "Hiç ölmeyecek gibi çalış, yarın ölecekmiş gibi hazırlıklı ol!"

İnsanın hayatta kendine karşı, ailesine karşı birtakım görevleri, sorumlulukları vardır. İnsan hayatta bazı dünya nimetlerinden zevk almak yaşamının değerini anlamak zorundadır.

Ve insanın topluma, ülkesine karşı sorumlulukları da vardır.

Bütün mesele, sınırlı olan zamanı bunlar arasında dağıtmak, dengeyi iyi kurmaktır. Yaşamı bu bakış açısından değerlendirdiğimizde, başarıda dengenin önemi ortaya çıkar.

İnsanlar bazen "çalışmaktan başka bir şey yokmuş" gibi davranırlar; "geceleri hiç uyumuyorum, yemek yemeye, dostlarımla sohbet etmeye bile vaktim yok, tatil nedir bilmem, çocuklarımla meşgul olmaya vakit bulamıyorum. Hele sağlığımla hiç ilgilenemiyorum" gibi şeyler söylerler.

Bunları benim de söylediğim olmuştur.

Sağlığıma gerekli önemi vermedim. Halbuki her şeyin başı sağlıktır. Vücut ve kafa sağlığı düzgün olmayan insan kendine, ailesine ve ülkesine karşı sorumluluğunu yerine getiremez.

İnsanlar sağlığın önemini, kıymetini, sağlıklarını kaybedince fark eder, anlar. Ben de Nasrettin Hoca'nın anlatımıyla "...damdan düşen biri..." olarak sağlık konusunda başımdan geçenleri, bu kitapta hikâye ettim.

Sağlıklı olmak, çalışmak ve başarmak için vazgeçilmez bir unsurdur. Ülkemizde yaşayanların daha mutlu bir Türkiye'yi daha kısa zamanda yaratmaları birlik ve dirlik içinde ancak sağlıklı olmalarıyla mümkün olabilir.

Cenab-ı Allah kimseyi
Doktoru olmayan yerde
Dermanı olmayan derde
Ne merde ne de namerde
Muhtaç etmesin
Ya Rabbim...

Şeklinde bir dua vardır. Bunu hatırlatmayı görev biliyorum.

Aralık 2003

"Böbreğinizin birini almak zorundayız..."

"Bay Sabancı, böbreklerinizden birini almak zorundayız..."

Acaba bana bunun söylenmesini bekliyor muydum? Çünkü fazla şaşırmadım... Böbreğimin birinin alınmasından çok, bunun nasıl olabileceğini düşünmeye başladım.

Çünkü 1981 yılında kalp ameliyatı geçirmiştim. Kalp kapakçığım değiştirilmişti. Değişen kapakçık arıza yapınca 1989 yılında ikinci bir kalp ameliyatıyla kapakçık onarılmıştı.

Yirmi iki yıldır özel ilaçlarla kanım sulandırılıyordu. Bu nedenle özellikle uzun süreli ciddi operasyonlarda, daha hassas bir durumda olduğum söyleniyordu.

Kafamdan bunlar geçti...

Sonra "Kader bu..." dedim... "Allah'ın dediği olur... Allah bize ne kadar ömür biçmişse onun tamamlarız..."

Ve o anda rahatladım...

"Bay Sabancı, böbreklerinizden birini almak zorundayız" diyen Amerikalı hekime gülerek "Madem ki alacaksınız... Bir an önce alın" dedim...

Bu konuşmalara şahit olanlar daha sonra bana "Doktorlar böbreğinizin birini alacaklarını söylediklerinde, bunu o kadar normal bir şeymiş gibi karşılamanıza, doktorlara gülümseyen yüzünüzle hemen olumlu cevap vermenize şaşırdık..." dediler.

* * *

Böbreğimdeki sorunun ciddiyetini İstanbul'daki doktorlarım fark etti.

Kalp ameliyatlarımı ABD'nin Houston kentindeki Houston St.Lukes Texas Heart Institute isimli hastanede Amerikalı kardi-

yolog hekimler Robert Hall ve Denton Cooley yapmıştı.

Kalbin durumunu izlemeleri için her yıl kontrole gittiğimde, genel bir sağlık kontrolünden geçiyordum.

Bundan on yıl önce bu kontroller sırasında idrarımda kan bulgusuna rastlandı. Yapılan tahlillerde idrar kesesinde tümör bulundu. Ürolog Hekim Mark Sutton sistoskopi denilen, yarmadan müdahale sistemiyle idrar kesesindeki tümörleri aldı. Bu operasyondan sonra ABD'deki hastanede hekimler her yıl kalbimin yanında idrar kesemdeki tümörleri de izlemeye başladı.

2002 yılının son ayında Türkiye'ye gelen Ürolog Hekim Mark Sutton, Amerikan Hastanesi'nde gene sistoskopiyle idrar kesesini kontrol etti. Ve "temiz" raporu verdi.

2003 yılı haziran ayında, yıllık kontrollerim için Houston'daki hastaneye gitmeden, İstanbul'da ön tahlillerimi tamamlattırmak istedim.

İstanbul'da tetkiklerimi kuruluşundan bu yana İntermed isimli teşhis kurumunda yaptırırım. Bu kurumun başındaki Dr.Hasan İnsel'e güvenim vardır.

İntermed'in hem alet edevatı en iyi alet edevattır, hem de uzman hekimleri en iyi, en dikkatli hekimlerdir.

ABD'ye kontrole gitmeden önce İntermed'de ön tetkikler yapılırken Ürolog Hekim Serdar Erkan sol böbreğimin durumundan şüphelendiğini belirterek MR çekimi istedi.

Hastaneden çıktıktan sonra Özcan Deniz, Ali Haydar Taşlı, New York'ta yaşayan kardiyolog dostum Dr. Özgen Doğan ile birlikte.

MR çekimi sonunda hekimler sol böbreğimin çalışmadığını, bu konuda daha ileri tetkiklerden sonra hemen tedaviye geçilmesi gerektiğini bana söylediler.

Doğrusu tedavi denildiğinde böbreğin alınması gerekeceği hiç aklıma gelmiyordu.

Ben her zamanki gibi Houston şehrine giderek kalp doktorum Kardiyolog Hekim Robert Hall'un gözetiminde böbrek tedavisini yaptırmayı düşünmeye başladım. Fakat duydum ki emekli olan Robert Hall, Houston'dan ayrılmıştı.

ABD'de ünlenen Türk hekimleri Mehmet Öz ile Özgen Doğan o günlerde bir konferans nedeniyle İstanbul'a gelmişlerdi. Sabancı Müzesi'nde bir davetime katıldılar. Davette sorunum bahis konusu oldu. Daha sonra İntermed'deki bulguları gözden geçirdiler... "Sabancı" dediler, "Madem hekiminiz Robert Hall emekli olmuş. Houston'da yeni bir hekimin kontrolüne gireceğinize, neden New York'a gelmiyorsunuz? Hem Türkiye'ye daha yakın... Hem de biz oradayız... Sizinle ilgileniriz..."

İntermed'in yöneticisi Dr.Hasan İnsel, New York'a gidiyordu. Kalp ve böbrek sorunlarımla ilgili tüm raporları alarak New York'ta bir ön araştırma yaptı. New York Presbyterian Hospital adındaki hastanenin böbrek tedavisi için uygun bir hastane olduğunu tespit etti. Bu hastanenin uzman hekimlerine raporlarımı verdi. Hastaneden ve doktorlardan randevuları aldı. Türkiye'ye döndü.

* * *

Dr. Hasan İnsel ABD'den dönünce, "Haydi... Bay Sabancı...." dedi. "Bir an önce gidelim... Tedaviye başlayalım..."

Dr. Hasan İnsel, Ürolog Hekim Serdar Erkan ile birlikte benimle New York'a geleceğini ve New York'taki hastanede teşhis ve tedavi sırasında beni yalnız bırakmayacaklarını söyledi.

New York'ta alınan randevuya göre 5 Temmuz'da yola çıkmamız gerekiyordu.

Kızlarım Dilek ve Sevil ile torunum Melissa da beni yalnız bırakmayacaklarını söyledi. Özel Kalem Müdürüm Ali Haydar Taşlı nasıl olsa benimle gelecekti. Arkadaşım Raffi Portakal da benimle birlikte gelme kararını verdi.

* * *

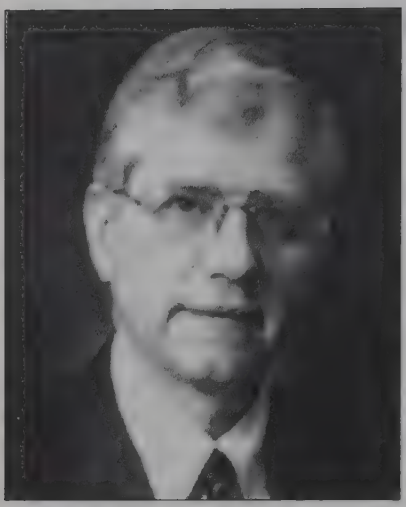

Dr. E. Darracot Vaughan

7 Temmuz 2003 Pazartesi günü New York Presbyterian Hospital'a gittik. İki gün nükleer test dahil bir sürü testten geçirildim. Hekimlerle tanıştım.

Hekimler sol böbreğimin çalışmadığını, ameliyatla alınması gerektiğini söyledi.

Böbrek ameliyatını Dr. Darracot Vaughan ve ekibi yapacaktı.

Fakat önemli olan bu ameliyata kalbimin dayanması idi.

Dr. Bruce Lerman ile Dr. Carl Vaughan kalbimin dayanma gücünü ölçmek için Çarşamba günü bir anjiyo yaptılar. "Bay Sabancı merak etme... Biz ameliyatta kalbinizi izleyeceğiz... Sen bu ameliyatı atlatırsın" dediler...

* * *

10 Temmuz Perşembe sabahı sol böbreğimi almak için ameliyata karar verildi.

Kadere inanan biri olmama, daha önce iki önemli ameliyat geçirmiş olmama rağmen, "hiç heyecanlanmadım" diyemem. Ama arkadaşlarım ve ailem beklenenin üzerinde bir davranış ve rahatlık sergilediğimi söylediler...

Etrafımdakilerin, hele kızlarım ile Ali Haydar Taşlı'nın gözlerinden dökülen yaşlara daha çok üzülüyordum.

Ameliyat önlüğü içinde "ameliyata hazırlama bölümüne" beni götürürlerken torunum Melissa'nın kendi dizdiği mavi boncuklu bileziği bileğime takması bana büyük bir moral verdi.

Ondan sonrasını hatırlamıyorum...

Küçük kızım Sevil ve torunum Melissa.

Ameliyat başarı ile sonuçlanmış.

Narkozun tesiri geçmeye başlamış... Gözlerimi açtım... Yoğun bakım odasında başucumda ameliyata da giren hekimlerim Dr. Hasan İnsel ile Dr. Serdar Erkan duruyordu... "Geçmiş olsun" dediler...

Daha sonra Sevil'i, Melissa'yı ve Ali Haydar'ı gördüm.

Hiçbir ağrım yoktu. Ancak sanki tonlarca yükün altında idim. Kollarımda değişik ve çok sayıda ilacın serum şeklinde verilebilmesi için 4-5 adet IV (ayvi) denilen ve her seferinde yeniden iğne yapılmasını önleyen damara girmiş iğne başları, bunların bağlı olduğu monitörler, burnumda oksijen vermesi için gözlük gibi kulaklarıma takılı bir hortum vardı idrar ve dışkıyı atabilmem için de hortumlar bağlanmıştı.

Hastanenin "recovery" bölümünde özel bir odada bulunuyordum. Tam karşıma Ali Haydar'ın yatacağı yatağı koymuşlardı. Son derece halsiz ve yorgundum. Su içmem dahi yasaktı. O gün yan duvardaki panoya ateşimin 38.4 olarak yazıldığını hatırlıyorum.

Küçük bir çubuğa bağlı 2-3 cm uzunluğundaki süngeri buzlu suya batırarak ağzıma sokan Ali Haydar'ın elinden o bardağı alıp

kana kana su içmeyi o kadar isterdim ki ama takadım yoktu ve doğru da değildi. Minicik bir buz parçasını arada bir ağzıma koyduklarında sanki dünyanın en makbul şeyini emiyormuş gibi hissediyordum kendimi.

O geceyi ağrısız ama yorgun, zaman zaman uyanarak ve sünger emerek, zaman zaman TV seyrederek, ilaç içerek geçirdim. Zaman zaman kan alınıyordu. Bölük pörçük dalmalarla 3-4 saat uyuyabilmişim. Ali Haydar her hareketimi not aldığı için ertesi gün bana neyin ne olduğunu anlatıyordu. İki kişinin yardımıyla bana saatler gibi gelen zamanda yataktan kalkabilmek, koltuk şeklindeki tuvalete oturabilmek ne zor işti. Sonraları araları bir metre bile olmayan bu yatakla tuvalet koltuğu arasında, yürümesini yeni öğrenen çocuklar gibi, kimsenin yardımı olmadan 2-3 adım ileri geri atabilmek sanki saatlerce yürümüş gibi yoruyordu beni. Monitörü yanımda sürerek, odada yürüyebilmek günlerimi aldı. Monitörün elektrik irtibatını kesip, pile bağlayarak, pili de arkadan üç yerden bağlanan hasta geceliğinin cebine koyarak koridorda yürüdüğüm zaman kendimi çok büyük işler başarmış gibi hissediyordum. Günlerce aldığım serumlardan ayaklarım şişmişti.

Doktorlar bunun zamanla ve yürümem sayesinde geçeceğini söyledikleri için kendimi güç de olsa yürümeye zorluyordum. Yürüdükce şişliklerin azaldığını görmek beni teşvik ediyordu. Ertesi gün karnımda bir şişlik başladı, dışkı yapamıyordum. O ve onu takip eden günler son derece zor geçti.

Bana sonra anlatıldığına göre, bağırsak düğümlenmesi olmuş. Kalp ritmimde bir bozukluk hissetmişler. Bunun için sağ kolumdaki damardan göğsümün orta kısmına denk gelen yere kadar ince bir boruyla ilaç vermeye başladılar. Bunlar yetmiyormuş gibi, ameliyat yerinde de bir iç kanama tesbit etmişler. Kandaki hemoglobin düzeyinin düşmesi sonucu 4 ünite kan vermişler. O günler eşim Türkân ve yeğenlerim Mehmet Civelek ile Güler Sabancı da New York'a geldi.

Kalbimdeki problemi yirmi yıldır İstanbul'da takip eden Dr. Mordehayat Bardavit'i de New York'a çağırmışlar. Gene İstanbul'da zaman zaman sohbet seansları yaptığım Psikolog Dr. Tarık Yılmaz'ın tatil için eşi ve kızıyla New York'ta olduğu, beni ziyaret etmek istediğini söylediler, memnun oldum. Ama her şey normale döndüğünde, Dr. Tarık Yılmaz'ı New York'a, Sevil, Güler ve Mehmet Civelek'in çağırdıklarını öğrendim. Sağolsunlar iyi de yapmışlar, bana iyi moral verdi.

Dr. Mehmet Öz ve eşiyle birlikte Sakıp Sabancı Müzesi'ndeki bir davette.

Dr. Mordehayat Bardavit tecrübesi ve bilgisini derhal kabul ettirerek bilinçli ve yerinde ikazlarıyla her şeyin daha iyi olmasında etkili oldu.

Kanamanın olduğu gün yeniden MR ve bazı testler için alt katta birçok makineye soktular, moralim sıfıra inmişti. Bir ara Ali Haydar'a "Beni alın, çıkarın buradan, bırakın rahat öleyim" demişim. Odaya çıktıktan sonra bağırsaklarıma kolonoskopi yapma lüzumunu hissettiklerini söylediler. Ben "Bir daha aşağı kata o makinelere inmem" dedim. Anjiyo bölümünde çalışan bir Türk doktor zaman zaman ziyaretime geliyordu. Kızım ve Ali Haydar, bu doktordan "ısrar edersek" kolonoskopi ve röntgeni yatağımda yapabileceklerini öğrenmişler. Sevil, "Babacığım sen merak etme, ben seni aşağıya göndermeyeceğim" derken, birden kızımın büyüdüğünü, kendinden emin halinin insana ne kadar güven verdiğini hissettim.

Sabancı ruhunun ırsi olarak kızıma da geçtiğini görmekten mutlu oldum, onunla iftahar ettim. Hakikaten gitti, konuştu ve hem kolonoskopi hem röntgen yatağımda yapıldı.

Dr. Mehmet Öz ve eşi geceyarıları da olsa beni hastaneye ziyarete geliyorlardı. Beni ziyarete geldikleri bir gece gazımdan şikâyetciydim. Beni muayene etti. Acilen röntgenimin çekilmesini istedi ve çektirdi. Gerekli ilaçları ilave ettirdi. Ayrıca beni Dr. Mitchell Gaynor'la tanıştırdı. Bu doktorun dini inanca dayalı tedavi sistemi, yaptırdığı egzersizlerle vücudumun kuvvetlenmesi için

tamamen bitkisel vitaminlere dayalı takviyesi, rahatlatıcı müzikle uyumamı sağlayan terapisi iyileşmemde son derece etkili oldu.

Bu arada o en sıkıntılı anlarımda Türkiye'den merak dolu telefonlar alıyordum.

Bir yazı dikte ettirerek, Holding'in Kurumsal İletişim Dairesi aracılığıyla basına gönderttim. Özellikle sabah namazının gerek Emirgân, gerekse Beyberbeyi Camii'nden dinlediğim o sessiz saatlerdeki insanın içini ısıtan ezan sesini çok özlemiştim. Yatakta yatarken hayatım film şeridi gibi gözlerimin önünden geçti. Resmi geçitlerde Mehmetçiğimin rap rap yürüyüşleri, şerefli sancak geçerken ayağa kalkışımı, İstiklal Marşı'nı, Onuncu Yıl Marşı'nı coşku ile söylediğimi hatırladım. Gerek yürürken gerek arabamdayken okul servisindeki çocuklardan, yaşlısı genci, tanıyan tanımayan insanların sevecen bakışları gözlerimin önünden birer birer geçti. Eşim, çocuklarım, torunum, yeğenlerim Güler Sabancı, Mehmet Civelek, Ali Haydar, doktor arkadaşlarım karşımdaydılar. Güçlü olmalıydım. Yaşamalı, daha çok insana aş ve iş imkânı sağlamalı, daha hayırlı işler yapmalıydım.

O hislerle bir gece ağlayarak Ali Haydar'a bir dileğimi dikte ettirerek imzaladım, saklamasını söyledim.

Eşim Türkân'ın alnıma soğuk bez koyarken ağlamamak için kendini nasıl zorladığını görüyordum. Kızımın ağlamaktan kızarmış gözlerle bana gülmeye, bana moral vermeye çalıştığını anlıyordum.

Ali Haydar'ın uykusuzluk, yorgunluk dinlemeyen çabasını ve içine akıttığı gözyaşlarını, velhasıl her şeyi görüyor, hissediyor ve kendi kendime "Sakıp" diyordum, "Arkanda milyonların duası olduğunu unutma. Sen bunları yeneceksin, yenmelisin!"

Benim mesajımın, basında yer almasından sonra hastane yetkililerini şaşkına çevirecek şekilde faks yağmuru başladı. Bütün bunlarla ilgilenebilmesi için Holding'teki özel sekreterlerim Gamze Berberci'yi ve bilahare Nesrin İçli'yi Amerika'ya getirttim. Hem mesajları düzenlediler, hem de Ali Haydar'a yardım ettiler. Daha sonra yeğenim Ömer Sabancı da New York'a gelerek bana moral verdi. Aldığım mesajlar duygu yüklü, içten fakslardı. Faksları bana okuyanlar okurken ağlıyorlardı. O arada telefonlar devamlı çalıyor, ama yoğun bakımdaki monitörler bozulmasın diye konuşamıyor, cevap verememin üzüntüsünü yaşıyordum.

Güler'in, Sevil ile Mehmet Civelek'in içten, uyumlu, bilinçli ve sabırlı çalışmaları her şeyin planlı geçmesini sağladı.

Kollarımdaki IV'ler azaldı, sonra burnuma oksijen veren hor-

tum çıkarıldı, daha rahat hale geldim. Bir gecede 6-7 defa aptes yaptığımı hatırlıyorum. O hemşirelerin bilgilerine, işlerine bağlılıklarına, sabırlarına hayran kalmamak elde değil. Her sabah yatağımda ben sırtüstü yatarken, gülümseyen yüzlerle beni şampuanlı sıcak suyla ıslatılmış bezlerle yıkayışları görülmeye değer bir beceriydi. Daima altımı temizlemelerinden bir Anadolu insanı olarak utanarak rahatsız olduğumu fark ederek bunun iyileşme alameti olduğundan sevindiklerini söylemeleri bile ayrı bir incelikti.

Sonraları çorba, meyve suyu, jöle yememe izin verdiler. Güler Sabancı'nın evinde eşim Türkân'ın Sevtap Özgür'e çorba yaptırarak bana yedirmeye çalışmasının sevincini gözlerinden okuyordum. Bir süre sonra istediğimi az miktarlarda yiyebileceğim söylendi. Artık pilavdan brokoliye kadar yoğurt, makarna hatta ton balıklı sandviçler yiyebiliyordum. Geceyarıları saat 02:00 civarında Ali Haydar'ın üzüm, peynir, çay ve susamlı kraker menüsüne abone olmuştum.

Bu yoğun bakımda geçen sürenin 15 günü aşmasının normal olmadığının farkındaydım. Tüm sevenlerim de meraktaydı. Bu nedenle hastaneden çıkıp tekrar Güler'in apartmanına yerleşir yerleşmez ikinci bir mesajı dikte ettirerek, bu sürenin uzamasının nedenlerini anlatmak ihtiyacını hissettim.

Bu arada sevenlerim kadar medyanın ilgisi de beni duygulandırıyordu.

Erdoğan Demirören ve oğlu Tayfun da New York'a gelerek moralimin yükselmesini sağladı.

New York

Washington, bildiğiniz gibi Amerika'nın başkentidir. Ama bana göre de New York dünya ticaretinin ve turizminin başkenti durumundadır.

Ben yıllardır, muhtelif vesilelerle New York'a gidip geldim. En son, Sakıp Sabancı Koleksiyonu'ndan seçme eserlerin, "Altın Harfler" adı altında Metropolitan Müzesi'nde sergilenmesi vesilesiyle New York'a geldiğimi hatırlıyorum. O gün, gerçekten de muhteşem bir gün olmuştu. O kadar ki, bu sergiyi gezen *New York Times* muhabirine "İnsan, bu değişik kültür eserlerini görüp, bu değişik müzik etkisiyle, dinini dahi değiştirebilir" dedirtmişti. Gerçekten de, benim koleksiyonumun zenginliği yanında semazenlerin gösterisi heyecanla incelenmişti. Aynı sema gösterisinin ertesi gün Birleşmiş Milletler Binası avlusunda tekrarlanması büyük ilgi toplamıştı.

Böbrek sorunum nedeniyle New York'a yaptığım seyahat 11 Eylül faciasından sonraki ilk seyahatimdi. Presbyterian Hastanesi'ni uzun uzun övmek yerine, yoğun bakım ünitesinin kalitesinden bahsetmek isterim. Temizliğe ve hijyene verilen önem en üst düzeydeydi. Hemşirelerin bilgileri, görev anlayışları hastayla ilgili her detayı anında bilgisayara işlemeleri gözümden kaçmadı. Sağlık teknolojisinin gerektirdiği en son aletlerin var oluşu ve her kullananın bilgili olması çok önemliydi.

Hastaneden sonraki dönemi yeğenim Güler Sabancı'nın New York'daki apartman dairesinde geçirdim. Sabah yürüyüşlerini yaptığım, Central Park, New York'un göbeğinde adeta şehrin akciğeri durumunda bir yer. İnsanların sağlıklı yaşam koşulları için ideal bir yer. İçinde hayvanat bahçesi, ördeklerin yüzdüğü havuzlar, kanolarla gezilebilen havuz, çocuklar için eğlence yerleri, lo-

Amerika'da ameliyattan sonraki iyileşme sürecinde kitap hazırlıklarını yaparken.

kantalar ve tabiî yemyeşil çimenler var ki, her güneşli havada insanlar sere serpe yatabiliyor. Her sabah polis ve ambulans sirenleriyle uyanmak, ezan sesiyle uyanmaya alışmış biri olarak bana inanın çok zor geliyordu.

New York'ta Plaza Oteli önü ile Central Park girişinin bulunduğu meydanda faytonlar turistleri gezdiriyor. Bir gün Ali Haydar ve Sevtap Özgür'le faytona bindim. İtalya'da doğmuş, İsrail kökenli bir Amerikan vatandaşı olan faytoncu çok esprili biriydi. Bana, "Yol boyunca size etrafı anlatmamı mı istersiniz, yoksa etrafı seyretmeyi mi istersiniz?" diye sordu. Anlatmasını istediğimi söyleyince de "ama unutmayın beni susturamazsınız" diye ilave etti. Hakikaten de; Manhattan'ın Kızılderili lisanında kayalıklı, inişli-çıkışlı arazi demek olduğunu, buranın yapımı için dinamit kullanma yerine barutla kayaların gevşetilerek söküldüğünü, şu kadar ton toprak taşındığını, şu kadar bin ağaç dikildiğini anlatmaya devam etti. Anlatırken, arada bir geri dönüyor at kendi kendine gidiyordu. İkaz ettiğim zaman da "O çok akıllıdır, yolu bilir, hatta şayet etrafta polis yoksa kırmızı ışıkta dahi durmaz" dedi. Etraftaki evlerde vaktiyle kimler oturmuş, teker teker anlatırken, Rolling Stones Topluluğu'ndan olan John Lennon'un eşi hâlâ şurda oturur. Benim gibi adamlar evlenirken eşine bir demet gülü zor alırken, Onassis evlenirken Jacklyn Kennedy'e şu karşıki evi aldı" gibi esprilerle devam etti.

Bir ara faytonda olduğumu gören bir Türk aile el kaldırıp koşarak gelip resim çektirmek istediler, onlarla resim çektirdim. Tur bittiğinde faytondan inerken, faytoncu atına bağırarak "geri

Kızım Dilek'in doğumgününü New York'ta ailemle kutladık.. (Ayaktakiler soldan sağa: Melissa Tapan, Sevil Sabancı Sabancı ve Mehmet Civelek; oturanlar: Dilek Sabancı ve Güler Sabancı.

git-ileri gel" dediğinde hayvanın sakince bu emirleri yerine getirişine şaşırdığımı gören faytoncu son esprisini patlattı: "Görüyorsunuz 10 yıllık atıma her şeyi öğrettim, her dediğimi yapıyor ama 40 yıllık karıma bir türlü laf geçiremiyorum" diye yakındı. Benden dolgun bir bahşiş koparan faytoncuyla her yürüyüşümde selamlaşır, gülüşürüz.

New York'ta bulunduğum süre içinde yaşadığım elektrik kesintisi beni fevkalâde etkiledi. Apartmanın 34. katında, asansörden çıkışım ve daireye girişim ile elektriklerin kesilmesi aynı anda oldu. Allah korusun bir dakika evvel kesilse, asansörde kalacaktım. Klimaların çalışmadığı, dışarda sıcaklığın 38 derece olduğu bir günde, elektriklerin ve suyun olmadığı apartman dairesinde 25 saat geçirmenin sıkıntısını yaşadım. Gece mum ışığında, 21. yüzyılda 1. yüzyılın aydınlatma aletiyle geçti. Telefonlar çalışmıyordu. Yanımda Özel Kalem Müdürü Ali Haydar Taşlı ile yardımcım Sevtap Hanım vardı. Allah'tan apartman dairesinin pencerelerini açabildik ve hava alabildik.

Türkiye'den aldığımız cep telefonu tek haberleşme aracımızdı. Yeğenim Mehmet Civelek CNN'den izlediği haber üzerine bize ulaşarak cep telefonuyla olan biteni anlatıyordu. Ancak bu yoldan kızım Sevil ile, torunum Melissa'nın otellerinde olduğunu öğrenebildim. Pencereden baktığımda, insanların panik halinde Queency Köprüsü'ne doğru koştuğunu görüyordum. Caddeler anababa günü gibiydi. Ama sivil savunma örgütünün devreye girerek

trafiği yönlendirdiğini camdan gözlemledim.

Sonradan öğrendiğime göre bine yakın apartmanda, asansörde insanlar kalmış. Metrolardakilerin halini tahmin edebiliyorum. Beni ziyarete gelen arkadaşım Aldo Kaslowski havaalanından Manhattan'a 35 dolar yerine 200 dolar vererek gelebilmiş. Yeğenim Güler Sabancı, aynı gün 18:00'de kalkacak THY uçağıyla İstanbul'a gidecekti ve saat 16:00'da havaalanına ulaşmış. 6,5 saat bekledikten sonra, bavulları THY'ye teslim etmiş, DuPontSa'dan iki Amerikalıyla Wirmington'a geçmeyi başarmıştı. İnanamıyordum. Koca Amerika'da hayat durmuştu. Enerji yokluğu nüfusu 50 milyona varan birkaç şehirdeki insanları felç etmişti. Herkesin elektrik tüketimini azamî seviyeye çıkarmasının buna sebep olduğu söylendiyse de, işin içine Ladin de katılarak birçok senaryo üretildi. Eminim Amerika bundan dersler çıkarmıştır.

Çocukluğundan beri çalışmış, daha doğrusu çocukluğunu yaşamadan büyümüş biri olarak, her gün kendime hedefler koyarak, onu başarmaya çalıştım. Engellerini bertaraf ederek neticeye ulaşmaya alışmış biri olarak da tedavi ile kontrollerim arasında geçen süreyi de değerlendirmeliyim diye düşündüm. Bugüne kadar başaramadığım konuların madde başlarını sonra detaylarını hatırlayarak yazmaya başladım. Neden başaramadığımın da altını çizerek yazdım, belki ileride yeni bir kitap olur.

Allah'a şükür tedavim olumlu bir şekilde devam ediyordu. Ahla vahla zaman kaybedip, kendini koyvermek yerine bilakis güçlü, dirençli olmalı, kendimi koyvermemeliyim diye düşündüm ve yeni projeler üretmeye, ürettikçe heyecanlanmaya başladım.

Her ne kadar Allah'a şükür bugüne kadar, yüzlerce okul, talebe yurdu, kültür ve spor tesisi, cami, son olarak da üniversite ve müzemi yaptımsa da, acaba topluma daha ne verebilirim arayışına girdim. Bu fikrimi açtığım kızım Sevil'in de aynı heyecanı hissettiğini görmek beni daha da güçlendirdi. Sonra yeğenim Güler'le muhtemel projeler üzerinde fikir alışverişinde bulundum. Yeni ve dinamik Genel Koordinatörümüz Celal Metin Bey'e bu proje hastalığını bulaştırdığımı görünce bayağı keyiflendim.

Şimdi hep birlikte takım olarak büyük bir heyecanla bu projeler üzerinde çalışıyoruz. Bu heyecanlı çalışmanın faydasını da gördüm. Daha önceleri her sabah yürüyüş için Central Park'a giderkenki yürüyüşüm ile proje üretmeye başladığım zamanki yürüyüşümün bile değiştiğini fark ettim. Daha dik, daha canlı yürüyordum.

Bu nedenle, her nekahet devresindeki hastalara, hatta emekli-

Sarar'ın New York'taki mağazasını ziyaret ettim.

lere, kendilerini koyvermemelerini, bilgi ve tecrübe birikimlerini değerlendirmelerini tavsiye ediyorum.

Bu heyecanlı günlerimden birinde, Sarar Giyim'in sahibi ve Yönetim Kurulu Başkanı Cemalettin Sarar'ın Amerika'da 15 ayrı yerde mağaza açma aşamasında olduğunu öğrenmek beni heyecanlandırdı. Nekahet devremde olmama rağmen New Jersey'deki mağazanın açılışında bulunmaktan gurur duydum. Bir Türk markasının dünya pazarındaki pastadan pay alması, Türk malının rakiplerce tercih edilmesini görmek son derece güzel, adetlerinin artmasını diliyorum. Devir kabuğa çekilme devri değil, çalışma ve üretme devridir.

Allah'ın dediği olur. "Hastalığın yüzde ellisi moraldir..."

Mezarlığa gittiğimde, sevdiklerimin, dostlarımın, o eşilmiş mezarın içine indirilmesinden sonra üzerine kürekle toprak attığımızda bir bağırma, çağırma gelir yüreğimden. Haykırmak isterim: "Durun, n'apıyorsunuz, hava alamayacak" diye. O anda çok etkilenirim... İşte her fani gibi benim de olacağım budur... Ben hep derim ki, sürünerek değil de, pat diye gelen ölüm güzeldir. Allah bana hastalık verecekse, hastalık hastası olup, mızmızlanıp moralimi bozmam. Hastalığın yüzde ellisi moraldir, buna inanırım. Cenabı Allah kimseye dert vermesin. Şayet verecekse de ameliyatla geçecek dert versin diyorum. Doğrusunu isterseniz, "öldüm, öleceğim" diye korkmam. Bir alın yazısı var. "Allah'ın dediği olur" sözünü içime o kadar sindirmişim ki, ne bir nefes fazla alacağım, ne de noksan. Yüce Tanrı'dan dileğim, daha çok insana iş, daha çok insana aş verecek işyerleri açmama ve daha çok hayırlı sosyal işler yapmama fırsat vermesidir. Haliyle hepimiz bir gün bu dünyadan göç edeceğiz. Tanrım gecinden versin.

Önce sağlık

"Sağlık her şeyin başıdır" şeklinde bir deyimimiz vardır. Anadolu'da çok kullanılır. Bu deyim "geniş anlamı olan" bir deyimdir. Bu deyimde sözü edilen sadece insanın vücudunun sağlığı değildir. Ruh sağlığı da bu deyimin kapsamındadır.

Ben bir işadamı sanayici olarak deyimi daha geniş kapsamlı düşünürüm. İnsan ilişkilerinin sağlıklı olması, üretimin sağlıklı olması da bu ifadeyle anlam kazanan şeylerdir.

Topluluğumuz içinde, yeni teşebbüslere girişirken, yeni yatırımlar yaparken, üretimi artırırken hep bu işlerin "sağlıklı olmasına özen gösterdik".

Bir yatırımın başlangıcında, finansman dengesi bozuk ise, tesi-

Beylerbeyi'ndeki yalıda keyifli anlarımdan biri.

sin büyüklüğü, teknolojisi, kuruluş yeri iyi seçilmemiş, pazar imkanları iyi araştırılmamış ise, o yatırım sağlıksız doğar. Sağlıksız bir yatırım "spastik bebeğe" benzer.

Ne yapsan düzelmez. Sadece üzüntü verir.

Yatırımı sağlıklı yaptın. Kapasiteyi kullanıyorsun. Ürün bol... Ama üretim sağlıksızsa, yapılan malın kalitesi bozuksa, hiçbir işe yaramaz. Üretim hem bol olacak, hem sağlıklı olacak.

Biz "aman yatırımlar sağlıklı olsun, aman üretim sağlıklı olsun" diye kendi sağlığımızı o kadar çok ihmal ettik ki, bir de baktık ciddi sorunlar ortaya çıkmış.

Sorunlar ciddileştikten sonra tedavi güç oluyor.

Önemli olan sağlıktaki aksaklıkları başlangıçta, iş ciddiyet kazanmadan tespit edip, hemen tedaviyi sağlamak ve hele hele insanın sağlığına, vücut ve ruh sağlığına çok çok dikkat etmesidir.

Çünkü ancak sağlıklı insan, sağlıklı yatırımları, sağlıklı üretimi ortaya çıkarabilir.

Ben uzun yıllar sağlığımı ihmal etmenin faturasını iki ciddi ameliyat geçirerek ödedim.

Ama Allah'a şükür, sağlık sorunlarından kurtulmuş bir halde işimin başına dönmemi Tanrım nasip etti.

Çalışmanın tadı

Elli senedir cumartesi-pazar, bayram seyran demeksizin sabahın köründen gecenin geç vaktine kadar çalıştım, çalışıyorum... "Bayramda, tatil gününde çalışılır mı" diyenlere babam rahmetli, elinden oyuncağı alınmasından korkan bir çocuk haleti ruhiyesinde hemen, "deliye her gün bayram" diye cevap verirdi. Bu lafı çok beğenmiş, yüreğime sindirmişim, bir türlü çıkmıyor.

Ben çalışmayı babamdan gördüm... Sabah ezanında çalışmaya başlar, yatsı okununcaya kadar sürdürürdü bu yoğun çalışmayı...

Hacı Ömer Sabancı (1906-1966)

Ben de ondan gördüğüm bu yoğun çalışmayı "ekmeğe katık ettim."

Bana göre çalışma boşa olmaz... Yani boşu boşuna sırf çalışmış olmak için çalışılmaz. Çalışmanın sonucu muhakkak bir ürün olmalıdır... Yani çalışmanın amacı ortaya bir ürün çıkartmaktır... Bol sağlıklı ürün ülkemiz için beklenen refahın yolunu açar.

Çalışmak hayatın tadı tuzudur.

Babam genç öldü... O ölünce "bu kadar çalışmanın sonu işte bu" dedim. Ama 1967'de Sabancı Holding'i kurduk. Bugün otuz bini aşkın çalışanımızla direkt ve endirekt olarak meydana getirdiğimiz vergiler Türkiye Cumhuriyeti'nin bütçe gelirlerinin yaklaşık yüzde 6'sını teşkil etmektedir. Öte yandan, gerçek ve temel sanayi kuruluşlarımızda ürettiğimiz ara malları dahil sanayi ürünleri ihracatı toplamı, Türkiye ihracatının yüzde 3'ünü bulmaktadır.

Çalışmak bana mutluluk veriyor, doyum veriyor... Çalışmak benim için bir hayat tarzı olmuş... İçkim yok denecek derecede... Sigara içerdim, bıraktım... Şimdi en büyük iptilam, alışkanlığım çalışmak... Bunun da kötü bir alışkanlık olduğunu kimse söyleyemez.... Kısacası ben bir "işkolik"im. Yani bir türlü frene basamıyorum.

Houston'da kalp ameliyatı olduktan sonra kendi kendime "Bak Sakıp, çalışa çalışa ne hale geldin... Elin memleketinde kalbini açtılar... Bu nereye kadar gidecek" dedim...

Türkiye'ye dönünce de hanıma söz verdim, "işleri biraz ağır alacağım" dedim... "Haftada en az iki gün (cumartesi-pazar) Holding'e gitmeyeceğim, evde oturacağım" dedim. Allah için sözümde durdum.

Ama ne oldu... Hafta sonları, cumartesi, pazar günleri ben işe gitmiyorum ama, iş arkadaşlarım bana eve geliyor... "Bir lokma yiyoruz, bin lokma iş yapıyoruz..."

Bana göre çalışmak en iyi ibadet şeklidir. Çalışan insan insanları sever, insanları seven insan insanlık için daha çok çalışma ihtiyacı duyar...

Çalışan insan kötülük düşünemez... Çünkü kötülük düşünmeye vakti kalmaz... Boşluk, işsizlik gençleri yoldan çıkarır, onun için hep ülkemizin bir numaralı sorunu "işsizliktir" derim.

Vakit dedim de aklıma geldi... Ben akşam olunca hep üzülürüm... Gece oluyor, iş saati bitiyor diye... Ama açıkcası, ben çalışmayı öylesine seviyorum ki, neredeyse "TV'nin 32.Günü" gibi, ben de "yirmi beşinci saati" arar hale geldim...

Ben çalışmanın bir plan dahilinde verimli olmasından yana-

Adana Bossa Un Fabrikası.

yım... Yoksa insanlar sırf çalışmak için çalışırsa bunun faydası yoktur... Çalışma sistemli, planlı olmalıdır... Ayrıca çalışmanın insana huzur vermesi, huzur verici bir ortamda yapılması gerekir... Yoksa zorla güzellik olmaz, zorla çalışılmaz...

Yıllar önce arkadaşım Faham Başeğmez ile Bossa Fabrikası'nın önünden geçmekteydik. Ben o tarihlerde Bossa Fabrikası genel müdürüydüm ve gururla ona fabrikayı anlatıyordum. Arkadaşım şaşırarak, "Yahu Sakıp kendini niye bu kadar harcıyorsun, biraz keyfini çıkar, bırak adamların çalışsın, sen gez toz, eğlen" dedi. "Bak sana bir şey söyleyeyim mi, Allah için bu fabrika benim olsa inan önünden geçmezdim. Nasılsa adamlarım çalışıyor" diye tamamladı sözünü.

Onun doğruları başka, benim doğrularım başkaydı, güldüm geçtim ama bugüne kadar da bildiğim yolda yürüdüm.

"Çalışmanın ayıbı olmaz"... Alın teri, göz nuru, bilek gücü, beyin gücüyle yapılan her türlü çalışma kutsaldır benim için...

Yarın olsun...

İslam büyüklerinin çok sevdiğim ve benimsediğim bir temel felsefesi vardır:

Hiç ölmeyecekmiş gibi çalış
Yarın ölecekmiş gibi hazır ol...

Bu temel felsefe insana ve topluma çok önemli mesajlar vermektedir. Bunun yanında kaynağını ve tam olarak hikâyesini hatırlayamadığım bir başka felsefî görüşü hatırlatmak istiyorum:

"Çok uzun sürede meyve verecek çağa gelebilecek, örneğin bir insan ömrü uzunluğunda zaman isteyen bir ağacı dikmede tereddüt geçirenlere bir bilge kişi şöyle diyordu: "'Ne duruyorsunuz. Bir an önce dikin... Dikin ki bizden sonra gelecek meyvesini toplayabilsin...'"

Bunları neden sıralıyorum? Çünkü, Türk toplumu son dönemlerde değişik olumsuz gelişmelerden fazlaca etkilenmeye başladı... Bu olumsuz etkilenme bazılarımızı "yapmaları gerekeni yapmaktan alıkoyabiliyor..."

"Hele şu seçim ortamı geçsin, seçim sonuçlarını görelim. Ondan sonra..."

"Hele bu yılı bir atlatalım. Ondan sonra..."

"Hele şu enflasyon bir yavaşlasın. Ondan sonra..."

Benzeri bahanelerle "atılması gereken adımlar atılmıyor."

Daha sonra bir başka bahane daha karşımıza çıktı:

"Ortadoğu bölgesindeki huzursuzluk. Amerika'nın Ortadoğu'ya müdahalesi."

Acaba, bu olumsuz gelişmeler Türkiye'de gelişme çizgisini saptırmalı mı? Türkiye'nin gelişmesinde bir duraklamaya mı neden olmalı?

Şunu kabul edelim ki, dünyada olumsuz gelişmelerin bitmesi

mümkün değil.

Türkiye içinde de iyilikler kadar, bazı sorunlar devam edecek.

Eğer biz sorunlardan çekinerek yapacağımız, yapmamız gerekenleri yapmaz, kabuğumuza çekilirsek, bu kendimizin, ailemizin, kuruluşlarımızın ve ülkemizin aleyhine olur.

Tersine, olumsuz gelişmelere karşı tedbirleri alarak:

"Gelişme çizgimizi sürdürmeye çalışmaya devam etmeliyiz."

"Fakat aynı zamanda olumsuz gelişmelerin artabileceğini dikkate alarak hazırlık yapmayı, gerekli tedbirleri almayı ihmal etmemeliyiz."

Çünkü günler kaçar. Boşa gider.

"Yarın meyva verecek olan ağaçları bugünden dikmeyi ihmal edersek, Türkiye'nin yarınlarında çocuklarımız bizi hayır ile yad edemez."

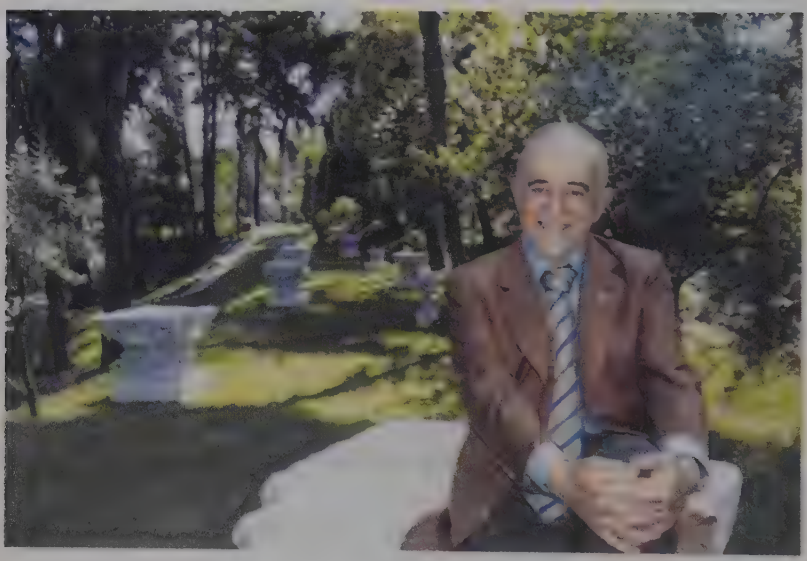

Vasiyetlerim

İnsanın doğması, büyümesi, gelişmesi, bir konuda başarılı işler yapması ve hayata veda etmesi bir tabiat kanunudur. Başka bir tabirle herkes ölümü tadacaktır. Bugüne kadarki yaşamımda, öyle meşhur olmuş, başarılı olmuş insanlar tanıdım ki, sağlıklarında işleri gelişmiş, yurtiçi-yurtdışı bağlantıları normal gitmekteyken ani vefatları sonucu yaşanılan üzüntü yanındaki şaşkınlığı, sonra işlerin ters gitmeye başlaması, malların çocuklar veya kardeşler arasında paylaşılması sonucu perperişan olunduğu vakalara birçok vilayette ve birçok ailede şahit oldum. Halbuki insan hayattayken, ani ölümü halinde, hangi işin nasıl yürütüleceği, ortaklarla ilgili problemlerin nasıl çözüleceği, bundan kimin sorumlu olacağından tutun da, mevcut menkul-gayrimenkul olanaklarının nasıl paylaşılacağı, hayattayken başlattığı varsa hayır işlerinin ölümünden sonra nasıl devam edeceği gibi konuları mutlaka bir noter huzurunda vasiyet etmeli ve imzalamalıdır. Gelişmiş ülkelerde bir âdet, bir usul haline gelen bu alışkanlık maalesef bizde ihmal edildiği için birçok aile bu yüzden dağılmış ve miras kavgaları gelişmenin önünü kesmiştir. Bundan süratle kurtulmalıyız düşüncesindeyim.

Bütün bunları yaşayarak gören ve ders çıkarmasını bilen ben Sakıp Sabancı ne yaptım? Evvela karım ve çocuklarımla mutabakata vardım. Onlarla notere gittim. Düşüncelerimi, arzularımı, benden sonra ekonomik işlerle beraber, bilhassa yaptığım ve devam etmekte olan sosyal işlerin daha iyi idamesi için nelerin nasıl ve kimlerin sorumluluğunda yapılacağını madde madde tesbit ettirdim.

Gerek Sabancı Üniversitesi bünyesinde gerekse Vaksa'da oluşturduğum ve birbirleriyle köprü kurduğum özel fonlara ne miktar

Galeri

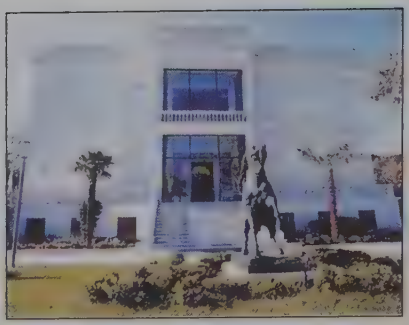

Atlı Köşk

Sabancı Üniversitesi, Sakıp Sabancı Müzesi, Emirgân.

Sabancı Üniversitesi, Tuzla.

yatırılacağını, sağlığımda başlattığım ve geleneksel hale gelen yardımların ölümümden sonra da devamını sağlamak için nelerin yapılması lazım geldiğini beyan ettim.

Bu vasiyet işini evvela 17 şubat 1981 tarihinde yaptım. Sonra aralıklarla dokuz defa değiştirdim, en son 13 ekim 2003 tarihinde yeniledim. Çünkü koşullar değişmişti. Örneğin ilk yaptığım vasiyette Sabancı Üniversitesi ve Sakıp Sabancı Müzesi yoktu. Değişen koşullara paralel, ben de vasiyetimi değiştirdim.

Ne zaman emekli olacağım ?

Çalışanların bir çoğunun ileri yaşlarıyla ilgili değişik bir bekleyişi, değişik bir hedefi vardır. Ben şu yaşta emekli olacağım. Şuraya yerleşeceğim. Şunu yapacağım, bunu edeceğim, diye düşünürler.

Bana arada sırada sorarlar:

"Sayın Sakıp Sabancı, çocuk yaştan itibaren çalışmış, didinmiş, yurtiçinde ve yurtdışında önemli işler yapmışsınız. Çark artık kendiliğinden döner hale gelmiş. Siz ne zaman emekli olacaksınız? Emekli olunca neler yapacaksınız?"

Önce bu soruyu nasıl cevaplayacağımı pek bilemiyordum. Ama artık kesin bir cevabım var:

"Ben emekli olamam, ben çalışmaya mecburum."

Bunu söyleyince karşımdakilerin şaşırdığını görüyorum.

"Sayın Sakıp Sabancı, ne o, maddî durumunuz mu bozuk? Çalışmazsanız, çoluk çocuk aç mı kalacak? Bugüne kadar kazandıklarınız yetmiyor mu?"

Diyenler var. Açıkça demeseler bile, böyle düşünenler var.

Ben çalışmaya mecburum. Yıllar önce başka sebeplerle çalışmaya mecburdum. Bugün başka sebeplerle çalışmaya mecburum.

Yıllar önce, kendime, aileme belli bir hayat düzeni kurmama imkân verecek parayı kazanmak için çalışmaya mecburdum.

Bu çalışma sonucu önce daha iyi bir evimiz oldu. Sonra daha iyi yaşam şartlarına eriştik. Daha sonra karıma, çocuklarıma gelecekte güven sağlayacak tasarrufu yaptık.

Para ve servet sahibi olmanın bir sınırı vardır. İnsan ihtiyaçlarını, isteklerini karşılayacak, geleceğini güven altına alacak ka-

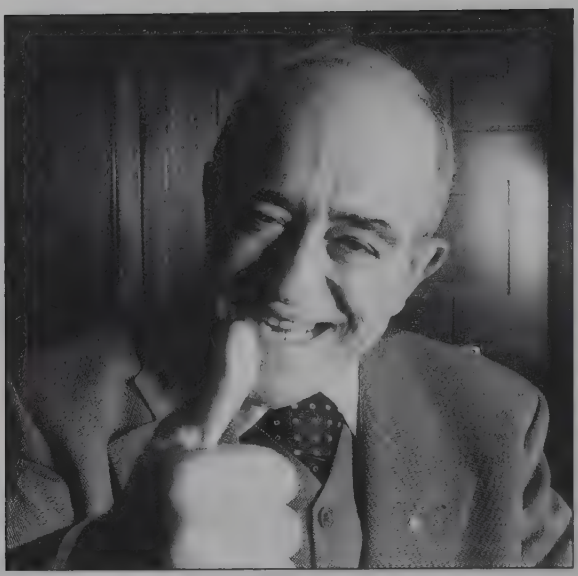

"Ben emekli olamam, ben çalışmaya mecburum."

dar paraya sahip olduktan sonra normal olarak "paraya doyar". Bu çizgiye geldikleri halde paraya doymayanlara "Kefenin cebine koyup öbür dünyaya mı götürecek?" diye sorarlar.

Şimdi de siz bana soracaksınız:

"İyi de Sayın Sakıp Sabancı, mademki paraya doyacak çizgiye geldiniz, bu çizgiden sonra da uğraşmaya, didinmeye, çalışmaya mecburum diyerek koşmaya yorulmaya ne gerek var?"

Bir sporcu düşününüz çalışıyor, çabalıyor, tek hedefi var, dünya şampiyonu olmak. Dünya şampiyonu oluyor. "Eh artık sporu bırak. Bak dünya şampiyonu oldun. Bunun ötesi yok..." diyorsunuz. Bir ressam çok başarılı tablolar yapıp, üne ve paraya kavuşuyor. "Tamam artık, zengin oldun. Meşhur oldun. Bundan sonra resim yapmana lüzum yok" diyorsunuz. Tam tersine, sporcunun, sanatkârın hedefine ulaşması, doruğa çıkması, onun çalışma aşkını, zevkini artırır. O noktadan sonra "para için değil, daha başarılı olmak için" çaba gösterir. Çalışır.

Burada: "Sayın Sakıp Sabancı, sizin durumunuz sporcununkinden, sanatçınınkinden farklı. Sizin çalışmanızda hedefiniz daha fazla para kazanmak. Halbuki, belli bir yaşamı sürdürecek, ailemin geleceğini güven altına alacak miktarın ötesinde paraya ihtiyacım yok diyordunuz" diyerek itiraz edeceksiniz.

"Haklısınız".

Olaylara sadece ve sadece para gözlüğüyle bakarsanız:

"Ben dünyada beklediğim şeyleri elde ettim. Benim işim tamam" diyerek, defteri kapamam gerekir. Çünkü bugüne kadarki çalışmalarımın sonucu elime geçen parayla, bundan sonra yurtiçinde, yurtdışında belli bir hayatı sürdürürüm. Çoluğum, çocuğum da benden sonra ele güne muhtaç olmadan yaşar.

Halbuki ben o noktadan sonra da çalışmak zorundayım. Çünkü kendim için, ailem için hedef aldığım imkânlara kavuştuktan sonra yeni bir sorumluluğum başlıyor. Bana bu imkânları sağlayan memleketime, memleketimin insanlarına da "kazandırmak zorundayım."

"Eğer bizler müteşebbis olarak kârlı, çok karlı işletmeler kurup yaşatabilirsek, memleket ve memleketteki insanlar, müteşebbisin başarısından kazançlı çıkar."

Ticarette, sanayide "kâr başarının göstergesidir". Çok başarılı iş yaptım. Binlerce insanı çalıştırıyorum. Ürünlerim çok güzel. Fakat işletmem zarar ediyor... Olmaz böyle bir şey. Nasıl ki saç kesilip berberin önlüğüne döküldüğünde ak mı, kara mı belli olursa, bir müteşebbisin başarısı da yıl sonunda işletmesinin bilançosu çıktığında belli olur.

Kârlı işletme başarılı işletmedir. O işletme ne kadar kârlıysa, o kadar çok insana iş imkânı sağlar, çalışanlara iyi ücret öder. Devlete yüksek vergi verir.

"Sayın Sabancı işletmenin kârı da müteşebbis olarak sizin cebinize girmiyor mu?" diyeceksiniz.

Sermaye sahibi "doymuş" ise, kârı neden işletmenin kasasından çeksin alsın? Ne yapacak bu parayı? Kefenin cebine mi koyacak? Bu kârı ya o işletmede bırakıp, işletmenin büyümesini sağlayacak. Ya da bu kârla yeni işletmeler kuracak.

"Paraya doydunuzsa, çalışmaya neden doyamıyorsunuz Sayın Sakıp Sabancı?" diye sormayın.

Çünkü defalarca tekrarladığım gibi, paraya doyulur, çalışmaya doyulmaz. Hayatta doymadığım bir şey varsa o da çalışmaktır. Çalışmak, bir işi başarmak, paradan farklı şeylerdir. Futbolcunun gol atması, bestekârın eserini tamamlaması gibi birşeydir.

Bir bestekâr eseri çalındığında, beğenildiğinde alkış seslerinden nasıl zevk alırsa, ben de yatırımların tamamlanmasında, makinelerin şakır şukur işlemesinden, çıkan ürünleri görmekten zevk alırım. İşte doyamadığım zevk budur.

Çalışmamın, uğraşmamın sonucunu, çalıştırdığımız işçi sayısının artmasında, işçilerimizin daha çok ücret alıp, daha iyi yaşam

şartlarına kavuşmasında, daha bol, daha sağlıklı üretimi gerçekleştirmesinde, daha çok üretmede ve nihayet devlete daha çok vergi ödemede görürüm.

Bir yarış biter. Öbürü başlar. Bir koşucu nasıl hayatında bir kere koşup, tek bir yarış kazanmak için hazırlanmazsa, benim koşum da sürüp gider.

Allah sağlık verip, çalışma imkânım oldukça çalışacağım.

İşte onun için benim emekli olmam mümkün değil.

Duvara dayanma, yıkılır, insana güvenme, ölür

İnsanlar fani, atalarımız ne güzel şeyler söylemiş. Bunlardan biri: "Duvara dayanma, yıkılır, insana güvenme, ölür..." deyimidir.

Bugüne kadar birçok örneğini gördük. Nice başarılı insan, müesseselerini yoktan var etti. Yüceltti. Büyüttü. Bir yere getirdi. Sonra o insan ölünce "paaatttt" müessese çöktü. Yok oldu.

Etrafıma bakıyorum. Birçok başarılı müessese görüyorum. Başlarında pırıl pırıl insanlar.

Çalışanlar birbirine bağlı. İşler çok iyi yürüyor.

O arada içim "cızzz" ediyor.

Acaba bu insanlar şu veya bu şekilde müessesenin başından ayrılınca, ecelleri gelip bu dünyadan göçünce, işler aynı şekilde yürüyecek mi?

İşte burada "her zaman tekrarladığım" konunun önemi ortaya çıkıyor.

"Müesseselerde paradan daha önemli olan insandır. Parayı bulmak, insanı bulmaktan çok daha kolaydır. Fakat müesseseler bir insana, birkaç insana bağlanmamalıdır."

Zaten "müessese" deyince, "kurumlaşma"dan söz edince, artık "insana önem veren fakat insana bağlı olmayan" bir sistem düşünüyoruz.

İnsansız "müessese" insansız "kurumlaşma" olamaz. Fakat "kurumlaşan" işletmeler artık "tek bir insana" bağımlı olmaktan kurtulur. "Tek bir insan" işletmenin kaderini tayin etme durumundan çıkar.

Patron ve bir üstteki yönetici, kendinden sonra gelecekleri yetiştirir. Çalışanlar, yetenekleri, gayretleri ve başarıları ölçüsünde önlerinin açık olduğunu görür.

Bir ülke için de aynı şeyler geçerli.

Sağlığım, çocukken bozuldu

İlkokulu, evimizin yakınındaki İsmet İnönü İlkokulu'nda okudum. O yıllarıma ilişkin ilginç şeyler hatırlamıyorum. Vasat bir öğrenci idim. Sınıfta kalmadan 1944 yılında ilkokulu tamamladım.

Aynı yıl Adana'da o zamanlar İkinci Orta Okul diye anılan okula gittim.

Lisede ikinci sınıfa geçtiğimiz yıl zatürre hastalığına yakalandım. Üç ay hasta yattım. Arkadaşlarım üçüncü sınıfa geçti. Ben sınıfta kaldım. Ertesi sene gene zatürre hastalığı, daha ertesi sene gene zatürre hastalığı... Üç yıl üst üste üç veya beş ayım yatakta geçiyordu. Zatürre hastalığının nedeni bademciklerimmiş. Bu-

Gençliğim.

Bir arkadaşımla.

nu anlayamamışlar.

Her gün iğne, her gün ilaç... Ben hep aynı sınıftayım. Arkadaşlarım daima sınıf ilerliyor. Okulu terk etmek zorunda kaldım. Yıl, 1950.

Küçükken "Ne olacaksın?" diye sorduklarında, "Doktor olmak istiyorum" derdim. Doktorluk aşkının nereden geldiğini bilmiyorum. Ama, bir yaz Akçakaya'da şimdi asker tarafından kullanılan, o zamanlar öksüzler yurdu olan taş binada, bir müsamerede rol aldığımı, beyaz önlükler giyerek doktor rolüne çıktığımı hatırlarım. Doktor olmayı istediğimden mi bu role çıktım, yoksa bu role çıktığımdan mı doktor olmak aklıma takıldı, bilemiyorum.

Sağlık için, Avrupa'ya ilk seyahatim

Avrupa'ya ise ilk defa 1953 yılında gittim.

Sağlığımda bazı aksaklıklar ortaya çıkmaya başlamıştı. Dr. Muzaffer Lokman beni muayene etti. Kalp romatizması dedi. Ben bu teşhisin ciddiyetini anlamadım.

Babamın arkadaşlarından Alber Diyap sağlığına çok düşkün bir insandı. Her yıl Avrupa'ya muayene olmaya giderdi.

Benim kalp romatizmama Alber Diyap ilgi gösterdi. Avrupa'daki doktorları, tedavi merkezlerini bildiği için ondan yardım istedim. Fransa'da bir hekimden bana randevu temin etti. Uçakla tek başıma ilk defa Avrupa'ya çıkıyordum. Paris'e gittim. Orada Alber Diyap'ın dostu Onnik Oasapyan isimli Talaslı bir Ermeni beni karşıladı. Otele yerleştirdi. Sonra beni doktora götürdü. Doktor beni bir kaplıca şehrine yolladı. Burada 21 gün sıcak su tedavisi gördüm.

İlk tedavinin yararının ne olduğunu pek söyleyemem. Ama Avrupa'ya gitmekten hoşlandım. Ertesi yıl kaplıcaya gitmek bahanesiyle tekrar babamdan izin istedim.

Babamın hastalığı ve ölümü

Hacı Ömer Sabancı.

Gençlik yıllarındaki ağır yaşam koşulları, babamın koca vücudunu zamanından önce yıpratmıştı. Şeker hastalığı, gittikçe gücünü kemirip tüketiyordu.

Şeker hastalığı onu yaşından çok önce ihtiyarlatmıştı. Hareket etmede, otomobile binip inmede, merdiven çıkmada çok zorlanıyordu. Ayağında şeker hastalığının sonucu kapanmayan bir yara belirmişti. Bu hem onu, hem de bizi üzüyordu.

Çalışma gücünü yavaş yavaş kaybeden ve bu duruma çok üzülen babam, sorumlulukları bizim sırtlanmamız karşısında işlerle ilgisini kesmiş gibiydi. Bizleri ziyaret eder, gerektikçe ona akıl danışırdık.

Babam, kendi canını "ucuz harcayan" bir yapıya sahipti. Hamuru tasarrufla yoğrulmuştu. Buna cimrilik demek yanlış olur. Aksi halde, heykel, resim ve mobilya gibi antika eşyalara para harcamasını izah etmek mümkün olmaz. Biz Sabancı kardeşler de babamızın hamuruyla yoğrulmuşuz.

Ayağındaki yaralar ve gücünün kesilmesiyle, bir süre sonra babam Emirgân'daki evin üst katındaki odasına da çıkamaz oldu. Giriş'teki odaya akşamları yatak yapıldı, orada yattı. Nihayet, bu boş ve kocaman binada hastalığının arttığına, Hilton Oteli'nde kalmasının daha iyi olacağına, onu zorla ikna ettik.

O zamanın parasıyla, Hilton Oteli'nde, normal bir odaya ödenecek 500 lira ona çok geliyordu. Anneme, ikide bir, "Hanım eve gidelim. Bu otel işi fuzuli işgal... Otele vereceğimiz parayı fakire fukaraya dağıtırız..." dermiş. Biz onu rahatlatmak için otel fiyatını üçte bir, lokantaya ödediğimiz paraları dörtte bir söylerdik.

Üzüntümüz, otel hayatını sevmeyen babamızın otel odasında ölmesidir.

Biz şeker hastalığının onu yiyip bitirdiğini görüyor, fakat ölümü konduramıyorduk. Şekerden ölmesi beklenirken, kalpden öldü. Hilton Oteli'ndeki odasında babama bakması için bir de hemşire tutmuştuk. Annemle aynı odada kalıyorlardı. Bizler Adana'da işlerin başındaydık.

En son ziyaretçisi İstanbul Ticaret Odası Başkanı Emir Sencer ve hanımı olmuş. Onlara, "...koştuk, seyirttik, vurduk, kırdık, pişirdik, şişirdik, hepsi boş, işte elimizdeki..." demiş. İki elini zorlukla açmış... Başını öbür yana çevirmiş.

Babamı Adana'da toprağa verdik.

Kardeşlerim (Soldan sağa: Özdemir, İhsan, ben, Hacı, Erol ve Şevket Sabancı.

Annemin hastalığı ve ölümü

Sadıka Sabancı
(1910-1988)

Annem senelerin yorgunluğuyla önce "yavaşladı", sonra "erimeye" başladı. Son günlerinde karşısındakini kolay kolay tanımıyordu. Beyin görevini yapamıyordu. Tıp, anamızın derdine bir çare bulamıyor, yapılan tedaviler bir fayda vermiyordu. Gözümüzün önünde günden güne başka bir aleme doğru kayıyor, ama yine de söyleyebildiği tek kelimeyle "iyiyim" diyordu.

Çocukluk günlerimi hatırladım. Hastadır, ateşi vardır, ağrılar, sancılar içindedir, "Nasılsın ana?" deriz, "İyiyim" der. Sonraki yıllarda yaşlandı, ağır hastalıklar çekti, ölüm acılarına uğradı, hep aynı cevap: "İyiyim..." İşte bizim anamızın temel çizgilerinden biri buydu. Acısını, ağrısını, sıkıntısını söylese karşısındakine dert yüklemiş gibi olmaktan kaçınırdı.

Elimizden bir şey gelmiyordu. Babamın son zamanlarında da böyle olmuştu. Kendimizi onun yokluğuna hazırlamıştık. Yürüyemiyordu, yiyemiyordu, zayıflamış iyice güçten düşmüştü. Açıkca söyleyemiyor, fakat sonun yaklaştığını görüyorduk. Annemin o günlerdeki üzüntüsü gözümün önünden gitmez. Babamı kaybettiğimiz günün gecesi, uçakla cenazeyi Adana'ya götürüyoruz. Anneme bakıyorum, yüzünden acısı belli oluyor, fakat büyük bir suskunluk içinde, biz gençlere karşı sakin görünmeye çalışıyor. Benim anam kadar kontrollü olmak ancak çok iyi bir eğitimle elde edilebilir. O, bu eğitimi hayatın içinden almıştır, kişiliğini kendi emeğiyle yaratmıştır.

Annemin adeta avuçlarımızdan kayışı gerçekten de hüzün verici bir şeydi. Ailemizi kuran, aile birliğini sağlayan, aile fertleri arasındaki münasebetleri bütün hayatı boyunca kontrolü altında bulunduran oydu. Ben anamın kimseye kırgınlık, küskünlük, burukluk yaratacak bir olayı anlattığını hatırlamıyorum. Geniş bir

aileyiz. Oğullar, gelinler, torunlar, amcalar, teyzeler, halalar, yeğenler, yengeler, enişteler, adeta bir akrabalar ordusu meydana getiriyor. Annem bütün aile fertleri arası münasebetlerde kendini sorumlu addederdi. Birisi olumsuz bir hareket yapmış, yanlış anlaşılmaya müsait bir söz söylemişse, anam derhal onu tamire kalkışır, olayın kırgınlık yaratmayacak yorumunu yapar ve ters bir anlayışa asla müsaade etmezdi. Tam bir orta direkti anam, çatıyı ayakta tutardı. Kimseyi suçlamaz, azarlamaz, sitem bile etmezdi. Haklı da olsa, böyle davranışların insanda bir burukluk yarattığını bilirdi. Mesela ailede yığınla genç vardır. Bunlar içerde dışarda çeşitli kurumlarda eğitim görmüşlerdir, serbest yetişmişlerdir, zamanın anlayışı içinde eski terbiyeye pek uymadıkları olur, büyüklerin yanında bacak bacak üstüne atarlar, sigara, içki içerler, uzun otururlar. Bunları yaparken asla akıllarına bu hareketlerinin bir hürmetsizlik sayılabileceği gelmez. Anamın da gelmezdi. Gençleri hiçbir zaman haksız bulmazdı. Nasıl davranıyorlarsa onu tabiî karşılardı. Bu yüzden de anam ailenin bütün gençleri tarafından sevilir, büyük saygı görürdü. Onunla her şeyi rahatça konuşurlar, şakalaşırlar, dertlerini, isteklerini, hayallerini anlatırlardı. Bu hep böyle olmuştur, anamın hastalığı son noktaya erişinceye kadar.

Anamın yavaş yavaş sönüp ölüme doğru kaydığı o günlerde nisbeten iyi bir saatini yakalayıp da çıkardığı "hıı" sesiyle birlikte gözlerini bana dikip belli belirsiz gülümsediğini farkettiğim anlarda, hep hayat ve ölüm üzerinde düşündüm. Sanki anam da bana: "Bırak şu didişmeyi, koşup durmayı, bak hayat ne güzel, ben güzel bir hayat yaşadım ve bütün sevdiklerimi bırakıp gidiyorum işte" diyormuş gibi geldi. Artık yaşım da kemâle erdi ve ondan aldığım bu mesajı çok daha iyi değerlendirebilecek bir tecrübeye de sahibim. İçimden hep söz verdim anama, "Haklısın ana" dedim ama, yine de bilemiyorum, tutabilecek miyim sözümü?

Ölüm karşısında bir ürperişimiz, derinden sarsılışımız vardır. "Hiç ölmeyecekmişiz gibi yaşıyoruz, oysa yarın artık hayatta olmayabilirim" diye düşünmeye başlarız. Fani, yani geçici olduğumuzu biliyoruz, ama bizi sonsuza kadar yaşatacağını umduğumuz işlerin peşinde koşmaktan da geri kalmıyoruz. Ölüm bizi birden o büyük rüyadan uyandırıyor. Yaşamak sanatı üzerinde yeniden düşünmeye başlıyoruz.

Oğulları babalarından kalan varlığı yüzlerce defa büyüttüğü halde, annemin gözünde asıl başarılı olan "Hacımer"dir ve oğulları ancak ona layık olduklarını göstermişlerdir. Hacımer'i kay-

Sevgili annem Sadıka Sabancı ile kurban bayramında Atlı Köşk'te.

bettikten sonra, uçakla cenazesini İstanbul'dan Adana'ya götürüşlerini, orada yapılan merasimi anlatırken: "Abovvv, tüm Adana ayaktaydı, devlet büyükleri bile, ya gelmişler ya da çelenk, telgraf, mektup göndermişlerdi, nerdeyse Mustafa Kemal Paşa kadar akıllıydı benim Hacımerim" derdi.

Aradan 22 yıl geçtikten sonra, kendi cenaze töreninin de böyle bir ilgi gördüğünü bilebilse neler söylerdi anam: "Abovvv, benim de sevenim, sayanım Hacımer'inkinden aşağı değilmiş" demez miydi?

Annem, 1988 yazının 6 Haziran Pazartesi günü akşamüstü, saat 18:20'de hayata gözlerini yumdu.

Babam Hacı Ömer Ağa'dan sonra 22 yıl daha yaşamıştı ve öldüğünde 78 yaşındaydı. 16 torun, 2 torun çocuğu görmüştü.

Adana'da camiden mezarlığı kadar olan yolun yarısında bizler oğulları, diğer yarıda da torunlar ve aile damatları "Babaanne"ye son görevlerimizi yaptık.

Ne demiştir eskiler?

"Topraktan hasıl, toprağa vasıl..."

Topraktan yaratılır ve toprak olursun.

Kızımın ve oğlumun sağlık sorunları

İlk çocuğum kız oldu. 1964 yılında doğdu. Çok çocuk dilediğimiz için "Dilek" ismini verdik. Karım erken doğum yaptı. Kızımızın ayakları eğri basıyordu. Ancak o zaman "aile içi evliliklerin

Soldan sağa: Türkân, Dilek, ben, Sevil Sabancı Sabancı ve Melissa Tapan.

çocukların sağlığındaki kötü sonuçlarından" haberdar olduk. Daha önce bilmiyorduk. Çok uğraştık. Epey doktor, epey ülke dolaştık. Allah'a şükür Dilek yardımsız yürüyecek güce erişti.

1970 yılında ise bir oğlumuz oldu. Erkek çocuğa kavuşmanın sevinciyle "Metin" adını verdik.

Metin Sabancı.

Metin doğuştan spastik - beyin özürlü kaderi nedeniyle yürüyemiyor, konuşamıyor. Dünyanın her köşesindeki tıbbî imkânları denedik. Zorladık. Tedavi ve iyileşme imkânı bulunmadığını anladık. Bir sakat çocuğu görmek beni çok hassaslaştırır. Ağlarım. Biri bana sakat çocuklarla ilgili, himayeye muhtaç çocuklarla ilgili bir şey anlatırsa gevşerim. Oğlumun konuşmaya çabalaması, "kuzu meler ya..." bana öyle geliyor. Beş kelime becerir. İşte o kadar. Bazen eşim Türkân'a derim ki, "Gel bu çocuğu bu tip kişilerin bakımını yapan özel kurumlardan birine koyalım..."

Başka ülkelerde bu tip özel kurumların sayısı fazla. Birçok aile böyle yapıyor. Dolayısıyla acı ve güç şartları her an göz önünde yaşayıp hissetmiyor. Fakat eşim Türkân, hiçbir zaman razı olmuyor. Ama acaba, o kabul etse, ben bu çocuğun evden uzaklaşmasını kabul edebilir miyim diye de, kendi kendime sorarım.

Eve geldiğimde de her zaman bu tablo var. Yüreğimi parçalar. Tatlı olmayan olay, her an sergilenmekte. Vazgeçemezsin. Parçandır. Yüreğindir.

Yattığımda düşünürüm... Oğlumun sağlıklı olması için bütün maddî varlığını feda etmeyi ve hatta onu iyileştirecekse, kendimi bile feda etmeyi göze alabileceğimi anlarım.

O ölçüde ki, hislerimi kontrol edemez duruma geldim. Nerede bir sakat çocuk görsem ağlıyordum.

On yıl kadar bu böyle sürüp gitti. İnsan tabiatı gereği, zamanla, yüreğim "nasırlaştı", oğlumun durumunu "kader" olarak kabul etmeye başladım.

Bir gün, işyerimde, daha önceleri Devlet Planlama Teşkilatı'nda çalışmış olan Yüksek Mühendis Muammer Dolmacı ile sohbet ediyordum. Gene kendimi kontrol edemeyip ağlamaya başlayınca, "...Bu Allah'ın çizgisi. Sen değiştiremezsin. Ama damdan düştün, bağrın yanıyor. Diğer damdan düşenlerin de bağrının yandığını bil. Sen imkânın olduğu için, tüm kapıları sonuna kadar zorlamış, en sonunda gerçeği öğrenmişsin. Ama imkânı olmadığı için tüm kapıları zorlayamayan, kapıların ardında ümit olduğunu sanıp yüreği yananlara yardımcı olmak senin görevin" dedi. Bu konuşma üzerine durumu incelettirdim. Türkiye'de spastik çocuklar için kurulmuş hiçbir müessese yoktu. Her ülkede ve hatta komşumuz Yunanistan'da bile vardı. Oğlumun hastalığı sebebiyle tanıdığım doktorlardan fikirler alıyordum. Şahsî ilgilerini rica ettim. Vakıfımızın gerçekleştirdiği projelerden biri de İstanbul'da Üsküdar'da kurduğumuz Erol Sabancı Spastik Çocuklar Tedavi ve Eğitim Merkezi'dir.

Metin Sabancı Spastik Çocuklar Rehabilitasyon Merkezi'nin yapılması fikrini bana benimseten, bu konuya gönül vermiş, hatta Acıbadem'deki Erol Sabancı Merkezi'nin yapımına da öncülük ederek ömrünü bu konuya hassetmiş değerli Prof. Dr. Hıfzı Özcan'dır. Metin Sabancı Merkezi'nin açılışından sonra, beni ve merkezde görevli Tarık Bitlis ile eşini Almanya'nın Heidelberg şehri yakınlarındaki özürlüler köyüne götürdü. Orada bir gece yattım ve çok etkilendim. Dönüşümde intibalarımı ilgili mercilere yazılı olarak bildirdim. O günkü hislerimi tam olarak aksettirdiğine inandığım yazıyı burada sizlere de iletmede fayda umuyorum.

Seyahat dönüşü 9. Cumhurbaşkanımız Sayın Süleyman Demirel ile, ilgili bakan ve üst düzey bürokratlara gönderilen Sakıp Sabancı'nın Almanya Hannover yakınlarındaki problemli çocuklar Celle köyü gezi notları 07-08 ekim 1997

Vakıflar, gönüllü kuruluşlar, devlet, aileler hep birlikte Türkiye'de özürlü çocuklar için bir şeyler yapmaya çalışırken: "Acaba doğru yolda mıyız? Dünya neler yapıyor? Eksiğimiz var mı?" dedik. Almanya'da Hannover yakınlarında Celle şehrinde problemli çocuklar köyündeki 50 yıldır özürlü insanlara hizmet veren Lobatalarbeit Vakfı ve Tesisleri'ni görmeye gittik.

Ben, Sayın Prof.Dr.Hıfzı Özcan, Çocuk Gelişimi Uzmanı Demet Bitlis ve fizyoterapist Tarık Bitlis'le birlikte iki gün boyunca izledik,

Metin Sabancı Spastik Çocuklar Rehabilitasyon Merkezi.

gördük, soruşturduk. Ne için? "Kendi insanımıza en iyisini sunabilmek için, ufkumuzu açmaya çalışmak için".

Köyde yaşam bizden çok erken başlıyor. İnsanların yaptıkları işe inandıklarını hemen fark ediyoruz. Sevecen bir koşuşturma var. Sabah kiliseye gelip gelmeyeceğimizi nazikçe öğreniyorlar. Bizi zorlamak istemedikleri her hallerinden belli. Görmek istediğimizi öğrenince Vakfın Başkanı Dr.Braumer her sabah çalışmaya duayla, şükrederek başladıklarını, kiliseye gelemeyecek durumda olan özürlülerin de yaşadıkları mekânda aynı duyguları paylaştıklarını ifade ederken, toplu halde çalışan insanları aynı amaca yönelik bu birlikteliğin, manevî duyguların, insanları şu yalnızlaşan dünyada nasıl tekrar birlikte kılabildiğini vurgulayarak bunun iş verimliliği açısından da önemli olduğunu özellikle belirtti. Sabah duası konusunu, insanları kötülükten koruyan Göklerin Fatihinin Oğlu İsa'ya ve meleklere şükretmeye ayırmışlar. Yakarıyor Avrupalı insanlar: "Tanrım şükürler olsun bizi kötülüklerden koruyorsun, mutluluk veriyorsun, meleklerin hep bizim yanı başımızda olsun, doğruyu bulalım" diye. Papazla beraber org eşliğindeki müzikle teşekkür ediyorlar Yaradan'a, verdiği nimetlere, iyi bir gün diliyorlar tüm insanlara. Org çalan okul müdürü bir psikolog. Herkes her işi yapıyor. Vakıf Başkanı Braumer tam 25 senedir burayı yönetiyormuş. Karısı, çocukları hep birlikte aynı konuda insanlara, özürlülere yardım için ailecek çabalıyorlar. Burada moralli, maneviyatı yüksek yetişmesinde kilisenin rolü önem kazanıyor.

Sabah duasından sonra bana hediye ettikleri seramik tabakta, anlattıklarına göre İncil'de adı geçen Peygamber Daniel'in çocukken

melekler tarafından kötülükleri simgeleyen arslanlardan nasıl korunduğu anlatılmak istenmiş. Melek Tanrı'yı temsil ettiği için yüz hatları belli değilmiş. Köydeki problemli çocuklar, atölyelerdeki çalışmalarla inançlarını sanata aktarmışlar.

Ortak noktalar bizi kaynaştırıyor. İnançlı olmak, insanları sevmek, şükretmek, ama yılmadan çalışmak.

Sabah duasından sonra özürlülerin yaşadığı evlere giriyoruz. Dualarını bitirmiş, kahvaltılarını yapıyorlar neşeyle. Burası adeta büyük bir köy. Başka bölgelerde de tesisleri varmış. Toplam 795 özürlüye hizmet veriyorlarmış. 425 yatılı, diğerleri gündüzlü, anaokulundan huzurevine kadar her yaşta her tür özürlüye rastlamak mümkün. Atölyelerinde 120 kişi çalışıyor, çok ağır özürlü insanlar da atölyelerde çalışabiliyorlar. Hatta sadece tek koluyla iş görebilen bile vardı. 8 kişiye de şehirde iş bulmuşlar. Çocuklar için 8 yıllık temel eğitim veren okul haricinde rehabilitasyon elemanı yetiştiren Meslek Yüksekokulu da kurmuşlar. Bin kişiye yemek pişiren mutfakları var. Tarımla uğraşıyorlar. Hayvancılık yapıyorlar. Etleri bile kendi kesimhanelerinden geliyor. 8 aile kurmuşlar. Adına korumalı evlilik diyorlar. Evlendirmişler. Evlenmeden önce birbirlerini seven insanları gözlüyorlar, sonra nişanlıyorlar. Gene izliyorlar, resmî ve dinî nikâh kıyıyor, balayına gönderiyorlar. Gene izliyorlar. Ne için; "Evlenmek onların da hakkı, onlar da aile kursunlar" diye. Yalnız, bakamazlar diye çocuk yapmalarına müsaade edilmiyormuş.

Atölyelere doğru giderken Dr.Braumer bisikletli genci durdurdu. İşte evli gençlerimizden birisi diye tanıttı. Sarılıp öpüştüler. "Evlilik nasıl gidiyor ?" diye takıldı. Korumalı evliliklerde ayrılma başvurusu olmamış. Oysa aynı süre zarfında normal evliliklerde boşanmalara sık sık rastladıklarını gülerek anlattı Vakfın güleryüzlü, enerjik, sevgi dolu başkanı.

Atölyede herkese uygun iş var. 8-9 kişilik atölyede ustabaşları, özürlülerle nasıl çalışılacağı konusunda köydeki Meslek Yüksekokulu'nda eğitilmişler. Aletler özürlüye uygun hale getirilmiş. Ağır özrü olanlar bile iş yapabiliyorlar. Sevgi, ilgi ve bilgi birleşince her şey oluyor. Tahta işleri yapıyorlar, paketleme işleri yapıyorlar, sipariş üzerine aldıkları işleri yapıyorlar. Oyuncaklar, şemsiyeler, halı dokumaları, kravat, makrame, çöp sepeti. Aletler, adapte edilmiş testere bile tehlikesiz hale getirilmiş. Bir kısım işleri başka firmaların siparişi üzerine onun markalarıyla yapıyorlar. Mesela bir akvaryum firmasının filtrelerini üretiyorlar. Bir de kendi desinatörlerinin hazırladığı mamüller var, katalogları var, kendi markasıyla üretim yapıyorlar. Bisikletlerini, bozulan elektrikli aletleri de kendileri tamir edebiliyor.

Bu atölyelerde, ayrı ayrı yerlerde insanlara meslek kazandırıyorlar.

Eğitim, eğitim, eğitim çok önemli. Kendi ihtiyaçları olan elemanları kurdukları Meslek Okulu'nda yetiştiriyorlar, sorunu yerinde çözmüşler. Öğrenciler hem eğitim görüyor, hem pratik çalışma şansları var. 12 kişilik sınıflarda eğitim görüyorlar. Derslere de girdik, doktor tıp anlatıyor. Ritmik dersinde müzik ve ritmin özürlülerde nasıl faydalı olacağı öğretiliyor. Materyalleri sordum bize gösteri yaparlarken: Ritmik sopaları, tef, tamburî, renkli sarı-kırmızı bantlar. Ne olacak ? Bu gençler öğrenecekler ve öğrendiklerini hemen oracıkta ya da başka kuruluşlarda özürlü insanların hizmetine sunacaklar. Moral pompalayacaklar.

Beşikten ölene kadar hem özürlüye hem ailesine yardım etmek istiyoruz diyorlar. Mutlu olmak tüm insanların hakkı. Acaba mutlular mı evlerinden ayrı, diye düşünürken, Metin, bizim Metin geliyor aklıma. Annesi nasıl bırakır, nasıl ayrılır ? "Aileler" diyor, Dr. Braumer sanki ne düşündüğümü hissetmişçesine: "Burası onların ve ailelerinin ikinci evi. Evlerinde bulamadıkları çok şey var bu ortamda onları mutlu edecek. Üstelik annelerin de, babaların da, kardeşlerin de dinlenmeye ihtiyaçları yok mu ? Diğer çocuklar da zaman zaman evden ayrılmıyorlar mı ? Aradaki fark özürlü çocuk nereye gidecek ? İşte bize gelecek. Emin, sevgi dolu ellere gelecek. Çocuk rahatlayacak, aile çocuğun bu ortamda daha mutlu olduğunu görünce sorun kalmayacak". Örnek veriyor "Baba ölmüş, anne alkolik, çocuk nerede mutlu olacak ?" diye önümüzden gülerek geçen genci gösterip "burada" diyor. Dünyada paylaşılınca büyüyen tek şey sevgi. İşte bakış açımız bunu paylaştıkça büyüyor, büyüyor.

Sabah kilisede org çalan psikolog, temel eğitim veren okulun müdürlüğünü de yapıyor. Okulu geziyoruz, bu sefer gitar çalıyor. Çocuklarla bize "hoş geldin" diyorlar. Müzikle coşuyoruz. El ele, kol kola danslar ediliyor. Çocuklar her yerde aynı, sıcak, sevgi dolu... Burada okula gitme şansları da var. Bizde de olmalı.

Yaşlandıkça yaş günü partilerini daha büyük coşkuyla kutlamak gerekirmiş. 102 yaşını vakıfta kutlayan özürlü insan, belki sonuncusudur bu kutlama diyor. Elinde piposu mutluyum burada dercesine. Samanlıkta terk edilmiş bulmuşlar ve buraya yerleşmiş. Bizi odasına götürüyor. Dr.Braumer'e ve bana sarılıp pipolarını gösteriyor. Adam mutlu, çalışanlar mutlu, çocuklar mutlu, 102 yaşındaki adam mutlu. Peki nasıl öğrenmişler mutluluğu böyle yakalamayı ? "Tarihte dersler var" diyor başkan. "Nazi Almanyası'nda en büyük zulmü özürlüler çekti" diyor. "En büyük katliamlar ilk onlara uygulandı, yakıldılar, yok edildiler. Üstün ırk yaratmak için özürlü çocukları öldürdüler. Ya-

Zihinsel engelli sporculara ödül verirken.

kın tarihlere kadar özürlü çocuğunu Naziler'den bodrumda saklaya saklaya 55 yaşına getirebilmiş, 82 yaşında günümüze umut taşıyan anneler var, gönüllü insanlarımız var. Sevgiyi, insanlığı paylaşıp, çok çalışıyoruz" deyip şükrediyor ve ekliyor; "mücadele devam ediyor". 95 000 imza toplamışlar. Özürlüleri kesinlikle bilimsel, tıbbî deneylerde kullanmasın insanoğlu diye.

Sistem güçlü. Değirmenin suyu nereden geliyor? Para nasıl sağlanıyor? İşte can alıcı nokta burada. Özürlü başına günde 220-420 DM para talep ederlermiş bu tür kuruluşlar. Sigorta, yerel idare ya da kişiler ceplerinden bu parayı vakıflara öderlermiş. Devlet belirli kriterler koymuş, onları denetlermiş. Kalan bütün işler, gönüllü çalışanlarla vakıfça bu paradan halledilirmiş. Ne kadar iyi hizmet ederlerse o kadar talep alırlarmış. Kuzeyde Hamburg'da fiyatlar en yüksek düzeydeymiş. Bizde devlet uğraşsın personel sorunuyla. Kaynak aktarımı, harcama kalemleriyle bırakın sivil toplum örgütleri uğraşsın, en iyi koşulları kendisi için sağlamaya çalışsın. Ana hatları çiz, onları denetle, kaynağı aktar, hizmetin kalitesini denetle. Süreklilik önemli. Adam 25 senedir aynı işi yapıyor. Oğlunu da ileride kendi yerine yetiştiriyor. Oğlu şu an Münih yakınlarında benzer bir kuruluşta yöneticilik yapıyor. Kızının biri hemşire, diğeri psikoloji eğitiminde. Ailecek kendilerini bu amaca adamışlar. Bizde her seçimde 7'den 70'e değişim var. Gönüllü insanlar kaynakları sağlayıp, yeni tesisler, yeni mekânlar yaratırken, eğitimle desteklenecek insan gücü iyi örgütlenirse, benim ülkem maneviyat, sevgi dolu. Neden bizde olmasın?

Almanya'dan dönmeden başka neler yaptık? Hemen Sayın

Prof.Dr.Hıfzı Özcan'ın başında bulunduğu Türkiye Spastik Çocuklar Vakfı'yla anlaşma yaptı Bay Braumer'in vakfı. Karşılıklı konferanslar verelim diye mart ayında İstanbul'a davet ettik, korumalı evliliği tartışacağız. Karşılıklı eleman değiştirelim diye anlaştık. Hemen bizden arkadaşlar seminerlere katıldılar. Özürlü insanlar özgürce seyahat edebilsin, başka ülkeleri tanısınlar diye 6 genci ve 3 eğitimcisini bu yaz Türkiye'ye davet ettik. Gazetecileri, medya mensuplarını da bu tür gezilere götürmenin Türk halkının ufkunu açacağına inanıyoruz.

Bu kısa seyahatten edindiğimiz bilgiler ve deneyimlerimizle bir küçük katkımız oldu ise özürlü çocuğu olan ailenin yaşamına, kendi yaşamımıza. Ne mutlu bize. Çocuklarımızı mutlu olacakları ortama taşımalıyız. Bu ortamlar varsa çoğaltmalıyız. Yoksa hep birlikte el ele yaratmalıyız.

PAYLAŞILDIKÇA BÜYÜYEN TEK ŞEYİN SEVGİ OLDUĞUNU UNUTMAYIN.

26 kasım 1997
Sakıp Sabancı

Doğuştan özürlü çocuklar

Türkiye'de her yıl yaklaşık 1 milyon doğum olmaktadır. Bunun anlamı, önümüzdeki yıllarda, her yıl 1 milyon çocuğun değişik seviyelerde yetiştirilmesi sorumluluğunun ek olarak omuzlarımıza bineceğidir. Maalesef, bütün dünyada olduğu gibi, Türkiye'de de değişik nedenlerle, her doğan çocuk sağlıklı olarak dünyaya gelmemektedir. Bana verilen bilgilere göre, Türkiye'de doğan her 100 çocuğun 3'ü, özürlü olarak dünyaya gözlerini açmaktadır.

Özürlü çocuk, daha dünyaya gelirken şanssızlığa uğramış bir insan yavrusudur. Yetiştirilmesi ayrı bir özel çaba ister ve bu konuya daha fazla ilgiyi, daha fazla fon ayrılmasını zorunlu kılar.

Aksi halde, özürlü çocukların toplum dışına itilmesi, sorunlarının ağırlaşması sonucunu verir. Unutulmamalıdır ki, bu çocukla-

Soldan sağa: Dilek Sabancı, Eunice Kennedy Schriver, Spordan Sorumlu Eski Devlet Bakanı Fikret Ünlü, Türkân Sabancı ve ben.

rın sorunları sadece kendilerine ait değil, öncelikle ailelerine ve daha sonra da topluma aittir.

Ben şahsen, özürlü bir çocuk babası ve bu sorunu yaşayan kişi olarak, Türkiye'de her yıl doğan yaklaşık 30 000 özürlü çocuğun ve onların aile fertlerinin dertlerini en iyi anlayabilen insanlardan biriyim.

Bunu çok derinden yaşadığım için, Sabancı Vakfı çerçevesinde, Türkiye'nin ilk özürlü çocuklar tedavi ve eğitim merkezinin kurulmasına öncülük ettim.

Bu tesisin her geçen gün gelişmesine çaba gösteriyorum.

Başka ülkelerde de örnekleri var. Amerika'da özürlü çocukları olan meşhur Kennedy Ailesi de buna benzer bir vakıf çabası içine girmişlerdir.

Kennedy Ailesi, 1969'dan beri, her 4 yılda bir dünyadaki özürlü çocukları bir araya getirmek amacıyla, uluslararası bir olimpiyat düzenlenmesine de öncülük ediyor. 1983 yılında Amerika'da düzenlenen olimpiyat oyunlarına dört Türk çocuğunun katılmasını, Sabancı Ailesi olarak sağladık. Sağladık derken, sadece maddî katkıdan söz etmiyorum. Kendime görev edindim. Amerika'daki iş seyahatlerimi bu tarihlere göre ayarlayıp, özürlü çocuklarımızı Amerika'da karşılayıp, onlarla ilgilendim. Çocuklarımız başarılı yarışmalar yapıp ödüller kazandılar.

Kennedy Ailesi de bana bir teşekkür beratı gönderdi. Bu beratı, Acıbadem'deki Erol Sabancı Spastik Çocuklar Tedavi ve Eğitim Merkezi'nde, zamanın Milli Eğitim bakanının elinden törenle almak, benim için çok büyük bir olay teşkil etti.

1999 yılında Hollanda'daki Özürlüler Yaz Olimpiyatları'na katılan sporcuları götürdüm. Akabinde Beyaz Saray'daki yemeğe Clinton'ın davetlisi olarak katılma onurunu yaşadım.

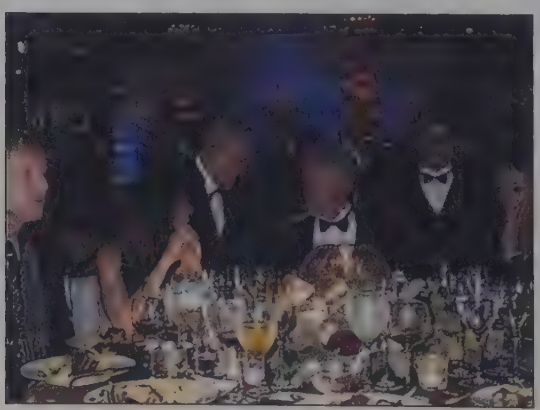

ABD Eski Başkanı Bill Clinton'ın davetlisi olarak Beyaz Saray'da katıldığım bir davette.

İnsan boğazına hâkim olmalı

Odalar Birliği Yönetim Kurulu Üyesi olarak Amerikan Yardım Heyeti'nin (AID) bir programına katılmak üzere 1964 yılında Tayvan'ın Taypei şehrine gittim. Programın konusu, "Sanayi Bölgelerinde Sanayileşme Meseleleri" idi. Taypei'de otelime girerken kapının önünde Türk bayrağını görünce çok heyecanlandım. Bu bayrağı daha önce görüp, ne oluyor diye otele gelen birkaç Türkü beni bekler bulmak, büyük sürpriz oldu. Meğerse İktisadî Devlet Teşekkülleri'nden birkaç kişi de AID'nin başka programlarına katılmak için Taypei'de bulunuyormuş. Toplantı için dünyanın her köşesinden 150-200 kişiyi davet etmişler. Uçak biletini, otel ücretini ödüyorlar. Gündüzleri iki-üç toplantı yapılıyor. Sonra, ge-

İştahıma çok düşkün olduğum dönemlerdeki şişman halim.

Gezmeyi, eğlenmeyi, ve yemeği çok severim.

ziler... Yeniyor, içiliyor.

Tayvan gezisinin son günü programa katılanlara resmî bir ziyafet verdiler. Ziyafet salonunda yuvarlak masalar kurulmuş. Her masanın ortasında yuvarlak ve ufak bir parmak hareketiyle dönen ikinci bir tabla var. Yiyecekler iftar sofrası bolluğu ile bu dönen tablanın üzerine sıralanmış. Herkesin önünde birer tabak. Tabağın biraz ötesinde döner tabla.

Elinizle döner tablaya dokundunuz mu, önünüzdeki yiyecekler gidip, yerine yenileri geliyor. Beni şeref konuğu olarak Milliyetçi Çin'in Sanayi bakanının yanına oturtmuşlar. 108 kiloluk vücudumla, dişimi kırmayacak ne bulursam tabağıma doldurup, hızla bitiriyorum. Ben masadaki döner tablayı, döndüre döndüre sarhoş etmişim. Elimin ulaşabildiği tabakları temizlemişim. Yanımda oturan Sanayi bakanı herhalde sağlığımdan endişeye düşmüş. Fakat nazikçe beni nasıl uyarsın? Bana döndü, "Bay Sabancı, görüyorum ki yemeklerimizi çok beğendiniz. Çok memnunum. Törelerimizin ve mutfaklarımızın farklılığına rağmen bu kadar beğenip, kendinizi tutamayıp yemeniz beni çok memnun ediyor, ama sakın alışamadığınız bazı yemekler size dokunmasın" dedi. Sanayi bakanı, kibarca benim fazla yemekten patlayıp-çatlayacağımdan korktuğunu anlatmak istiyor ama, ben iştahımı önleyecek durumda değilim ki... 108 kiloluk vücudumun aşağı sarkan göbeği, daha da şişkin hale gelmiş. Göbeğimin durumunu bakana gösterdim. "Ekselans dedim. Görüyorsunuz ki, ben sadece kendi başıma yemiyorum. Beni çocuk bekleyen hem de ikiz çocuk bekle-

yen bir hanım kabul edin... Bir lokma kendim için. Bir lokma karnımdaki Jan için. Bir lokma da Jan'ın kardeşi Jon için..." Sıcak pirinç şarabının etkisinde gevşeyen bakan zaten samimi ve güleç yüzlü bir adamcağızdı. Bu sözlerime dakikalarca güldü.

Sağlığı, şansa bırakmamak lazım

Çocuklukta geçirdiğim hastalığın kalbim üzerindeki tahribatını inceletiyorum. Houstan'da ünlü doktor Cooley bir akşamüstü beni muayene etti ve "Yarın sabah ameliyat olacaksın" dedi. Şimdi buna sadece şans, tesadüf, kader demek yetmez. O tesadüfü yaratan benim davranışımdır. Amerika'da mevcut tıbbî imkânlardan yararlanma şansını kullanabilecek bilgilerim var. Daha önce pek çok kişinin bu hastahanede tedavi gördüğünü ve yeni bir hayat kazandığını biliyorum. İmkânlarım mevcutken, fırsattan yararlanmayı düşünmek için hazırlıklıyım.

Babam hazırlıklı değildi. Ölümü kabul etti. "Zenginiz diye ölmeyecek miyiz?" diyordu. Modern tıp tekniğinin, insan ömrüne

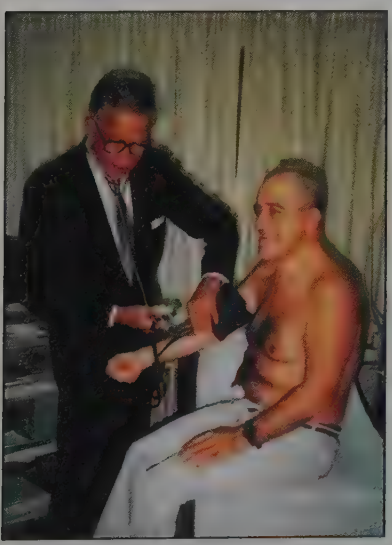

Dr. Cooley beni muayene ederken.

yeni bir süreç kazandırdığından, o da, bizler de pek haberli değildik, bundan 15-16 yıl önce. Oysa ben, hiç hesapta olmayan yeni bir ömür kazandım. 1981 baharında. Büyük bir haksızlığın da farkına vardım. Tesadüflerin, fırsatların, şansın, ancak onları kullanmaya yakalamaya hazırlıklı olanlara gülmesi, çağımızın bir dramıdır. Bütün insanlar başarılı, verimli, mutlu olmaya layıktır. Görevimiz sadece kendimiz için değil, bütün insanlar için daha güzel bir dünya yaratmaktır.

İlk kalp kapakçığı ameliyatım

Dr. Remzi Özcan, ülkemizde kalp konusundaki bilgisiyle öne çıkmış önemli bir hekimimizdir.

Holdingimizi Adana'dan İstanbul'a naklettikten sonra Dr. Remzi Özcan ailemizin bütün üyelerinin sağlık sorunlarıyla ilgilendi. Özellikle benim kalp durumumu yakından izledi.

Kalbimde bir şeyler olduğunu değişik hekimler söylemişti. İlerleyen tetkik cihazları sayesinde kalp kapakçığımın iyi çalışmadığı anlaşılmıştı.

Dr. Remzi Özcan "Bay Sabancı, bu iş ameliyatı gerektirebilir... Londra'ya giderek orada bir tetkikten geçmenizde ve gerekiyorsa cerrahî müdahaleyi yaptırmanızda yarar var" dedi...

Dr. Remzi Özcan'ın önerisinden sonra ne yapmam gerektiği konusunda karar vermeden başka doktorlarla da konuştum. Genel kanaat Londra'da nihaî bir teşhis ve gerekir ise cerrahî müdahalenin Londra'da yaptırılmasıydı.

O yıllar Londra, Avrupa'da önemli bir sağlık merkeziydi. Yurtdışında teşhis ve tedavi için Türkler genelde Londra'ya giderdi. Belki Londra'nın yakınlığının da bunda rolü vardı.

Ama ben bu ciddi konuda başka ülkelerde neler olup bittiğini öğrenmekte de ısrarcı oldum.

Bu arayışlarımda bana ABD'nin Houston kentindeki sağlık kuruluşlarının kalp konusunda öncü kuruluşlar olduğunu ve kalp kapakçığının onarılmasında Dr. Cooley adında bir hekimin büyük yetenekleri bulunduğunu öğrendim.

Arkadaşlarım beni hep uyarır, "Bay Sabancı iki işi birleştirme" der ama ben duramam... Bu işte de öyle oldu. Rahmetli annemin de sağlık sorunları vardı. Anneme "Anneciğim, kalk Amerika'ya birlikte gidiyoruz" dedim.

St.Luke's Episcopal Hospital, Houston, ABD.

Doğrusu ben ciddi bir müdahale beklemiyordum. Kalp kapakçığı ameliyatından söz ediliyordu, ama ben ameliyat bile olacağımı düşünmüyordum.

ABD'nin Houston kentine gittik. Houston'da 10 dönüm arazi üzerinde Herman Hospital, MD Anderson Hospital, Methodist Hospital, St.Luke's Episcopal Hospital, Pediatric Hospital, Boyler College of Madison, University of Texas Medical School gibi çok sayıda sağlık kuruluşu vardı.

Dünyanın en ünlü cerrahlarından Cooley Pediatric Hospital'da, Debakey St. Luke's Episcopal'de çalışıyordu.

Dr. Gotto, Ürolog Dr. Scardino (ki Turgut Özal'ı ameliyat etti) ve Dr. Muhammed Aktar da bu sağlık kuruluşlarındaydı.

Annem ve Güler Sabancı'yla birlikte sağlık kuruluşlarıyla bağlantısı olan Hilton Otel'e yerleştik. Daha önce alınan randevuyla gördüğüm Dr. Cooley, "Bay Sabancı acele kalp kapağınızı değiştireceğiz" dedi.

Ben "Doktor Bey... Annemi de muayeneye getirdim... Onu muayene etseniz. İstanbul'a götürüp dönsem..." diyecek oldum... "Bu işin beklemeye tahammülü yok. Ben ameliyathaneden gün alacağım... Hazırlıklı olun" dedi.

Bütün bunlara rağmen ameliyat olacağını ve kalp kapakçığımın değiştirileceğini hala içim almıyordu.

Ama olaylar o kadar hızla gelişti ki, kendimi ameliyat öncesi ameliyata hazırlık odasında buldum... O anda aklımdan hiçbir şey geçmedi... Bu işin riskini, ölüm ihtimalini düşünmedim. Kafamın içi bomboş narkoza yattım.

Narkozun tesiri geçip kendime geldiğimde, başucumda Dr. Cooley vardı. "Geçmiş olsun Bay Sabancı... Kalp kapakçığınızı değiştirdik. Ufak bir yapma kapakçık koyduk. Bu sizi idare eder. Hiçbir sorun yaratmaz. Kısa zamanda iyileşeceksiniz" diyordu.

İlk ameliyatım sonrası sorun çıkmadı. İlk günlerdeki sıkıntı ve ıstırap çabuk geçti. Benim arayışım bir an önce Türkiye'ye dönmekti.

Türkiye'ye döndüm. Ve döner dönmez de işimin başına geçtim.

Kalp kapakçığım ikinci defa değişti

Birinci kalp kapakçık ameliyatımdan sonra, her yıl kontrol için ABD'nin Houston kentindeki Houston St.Luke's Episcopal Hospital'a gidiyor ve genel bir sağlık kontrolünden geçiyordum.

İstanbul'daki arkadaşlarımdan İnsel İmer'in de kalpten şikâyeti vardı. 1989 yılı nisan ayında onu Houston'a götürdüm. Amacım onun teşhis veya tedavisine yardımcı olmak, bu arada da olağan yıllık sağlık kontrolümü yaptırmaktı. İnsel İmer'i muayene eden doktorlar baypas ameliyatı olması gerektiğini söyledi. Benim sağlık kontrolüm sonucu ise kapakçık ameliyatımın tekrarlanması gereği ortaya çıktı. İnsel İmer gerekli hazırlıkları yapmak için yurda döndü. Ben 23 Nisan 1989 günü Houston'daki Türk ailelerinin pikniğine katıldım. Binlerce mil uzakta oradaki vatandaşlarımız Türk bayraklarıyla donatılmış, balonlar asılmış, orman içinde şirin bir köşe hazırlamıştı. İkinci ameliyat gerekince, bir gün evvel haber verdiğim halde kardeşim Şevket ilk uçağa atlayarak Londra'dan Houston'a gelmişti.

24 Nisan 1989 tarihinde erken saatlerde ameliyathaneye girmeden önce herkesle helallaştım. Yüce Tanrıma dualar ettim. Bugüne kadar yaptıklarımla yetinmediğimi, daha ülkeme, insanlarıma yapmayı planladığım işlere devam için sağlıklı olarak ülkeme dönmemi nasip etmesini diledim.

Ameliyatım umulandan uzun sürmüş. Bu ara safrakesemin de alınması gerektiği görülerek alınması bu sürenin uzamasının nedenlerinden biri olmuş. Yoğun bakım esnasında beni görmeye gelen Kâmuran Sertel serum bağlantılarındaki bir anormalliği ve benim çırpınışımı görmüş. Koşarak kardeşim Şevket'i ve yeğenim Güler'i uyarmış. Bunun üzerine yapılan müdahalede bir beyin enfarktüsü geçirdiğim tesbit edilmiş. Bir pıhtı, çok kısa süre

beynimdeki kan dolaşımını engellemiş.

Bu beyin damarındaki tıkanıklık nedeniyle kendime geldiğimde konuşmada güçlük çektiğimi fark ettim. Bu arada eşim Türkân, yeğenim Güler, kızım Sevil ile Özel Kalemim Ali Haydar da Houston'a gelmişlerdi.

Kelime bulma güçlüğü çekiyordum. Örneğin burun dendiğinde kulağımı, parmak dendiğinde ayağımı gösteriyordum. Yeğenim Güler araştırıp Michael Smith isimli bir "speech therapist" yani, konuşma bozukluğunu düzeltici psikolog buldu. Adeta konuşmayı yeni öğrenmeye başlayan bir çocuk gibi veya yabancı bir dili öğrenmeye çalışan biri gibi bir yüzü resim, öbür yüzü o resmin ismi yazılı kartlarla başlayan, uzun ve yorucu bir dönem sonucu normal konuşmaya başladım.

Bütün bu tedavim esnasında şuur altımda hep, Moskova'da o yılın haziran ayında açılacak olan sergimin açılışına katılmak vardı. Söz vermiştim. O azim benim süratle iyileşmeme neden oldu kanaatindeyim. İlk aşamada, doktora mayıs ayında ramazan bayramı olacağını, bu vesileyle Türkiye'den yeğenlerim Ali ve Demir Sabancı'nın geleceğini onları hastane yerine otelde karşılamak isteyişimi anlatarak izni kopardım.

Bu arada arkadaşım İnsel İmer Bey de ameliyat olmuştu. Aynı hastanede değişik katlarda yatıyorduk. Ben bazı geceler Ali Hay-

Houston'da yaşayan Burdett ailesi.

dar'la beraber, bana ilaç veren koluma bağlı benim mavi melek adını taktığım tekerlekli monitörle en alt kattaki McDonald's'a gidip birşeyler yiyor, dönüşte onun odasına uğrayarak ona da birşeyler veriyordum. O da eşiyle birlikte kalıyordu. Bu küçük McDonald's kaçamakları onu da mutlu ediyordu.

Bir gün hastanedeki odamda iken, elinde tencereyle yemek taşıyan bir hanım gördüm. Bir an içeri bakıp geçen bu hanım hemen geri dönüp, 23 Nisan günkü piknikte tanıştığı Sakıp Sabancı olup olmadığımı sordu. Öğrenince sevindi. "Hastanenin üst katında Türkiye'den SSK aracılığıyla gelen iki Türk hasta var. Onlara yemek götürüyorum. Sizin de istediğiniz, özlediğiniz Türk yemeği varsa yapıp getirebilirim" dedi. Mantı, su böreği, kuru fasulya, pilav gibi değişik Türk yemeklerini evinde pişirip, sıcak sıcak önce hastaneye sonra da otel odama üşenmeden taşıdı. Bu Türk hanımı bir Amerikalıyla evli, 2 şirin kızı olan Gülten Burdett'ti. O gün başlayan dostluğumuz halen sürmektedir.

Rahmetli anam gibi verici olan bu hanımın evine her Houston ziyaretine gittiğimde uğradım. Beni ve yanımdakileri havaalanında arabayla karşılar, otele uğrayıp üstümü değişmemi bekler, sonra evine götürürdü. Evinde topladığı Türk ailelerle birlikte yemekler tertiplerdi.

Houston'daki hastanenin otelinin lobisinde zaman zaman Türk hastalarıyla karşılaşıyordum. Hem Bu hastalarla, hastane ve doktorlar arasında tercümanlık, hem de onlara can yoldaşlığı yapan Semra Yener Ölmez isimli bir Türk hanım vardı. Bir gün bana, "Sakıp Ağa burada tedaviye gelmiş ödeneği gelmeyen, paraları bitmiş iki kardeş var, Ağalığını göster" dedi. Onların kalacakları evin kira bedelini ve ihtiyaçlarını bana ödeterek, hayır işlememe vesile oldu.

Marriott Oteli'nde ufak bir mutfakçığı da olan bir daire tutmuştum. İçerden Ali Haydar'ın odasına bağlı bu dairenin sol tarafındaki odada kızım Sevil kalıyordu. Hastaneden çıkmadan doktorlardan Moskova'ya uçmama izin koparmaya çalışıyordum. Başlangıçta şiddetle karşı çıkan Doktor Hall, sonunda, "Görüyorum ki çok istiyorsun, en iyi ilaç moraldir. Sen de bu azim varken, kendini çok yormamak kaydıyla gidebilirsin" dedi. Çocuklar gibi sevinerek İstanbul'a gelişimi, havaalanında vatan toprağını öpüşümü hatırlıyorum.

Yurda dönüşümden on gün sonra, o zaman Akbank İdare Meclisi reisi olan, eski başbakanlardan Naim Talu, Akbank Genel Müdürü Hamit Belli, arkadaşım Raffi Portakal ve eşleriyle Mosko-

va'ya gittim. Daha önce de birkaç kez başbakanlarla gittiğimde havaalanında gördüğüm muameleyi hatırlayıp endişeleniyordum. Tam tersi oldu ve özel ilgiyle havaalanında karşılandım. Atlı Köşk'ü ziyaret eden Kültür bakanları evimdeki Ayvazovski tablolarını ve diğer eserleri görüp etkilendiğinden resmî bir yazı yazarak, eserlerimin Rusya'da sergilenmesi için eski bir sarayı tahsis edeceğini de bildirerek davet etmişti. Devrin Kültür Bakanı Mesut Yılmaz'ın da büyük desteğiyle bu gezi gerçekleşmişti ve havaalanındaki bu özel karşılamanın temelinde kültüre verdikleri önemin yattığını anladım.

Gerçekten de, Çarlık Dönemi'nden kalma ufak bir sarayda daha önce giden Akbank yetkililerince yerleştirilen eserlerimin açılışına Moskova'daki Büyükelçimiz Volkan Vural, Sovyetler Birliği Kültür bakanı ve coşkulu bir kalabalığın katılımını görmek beni mutlu etti. TV'lerde söyleşilerde bulundum. Gerek TV gerekse gazete röportajları esnasında, bir-iki ay evvel kalp ameliyatı olmama rağmen, verdiğim sözü tutup buraya gelmeme verilen önemin üstünde durdular. O zaman henüz Sovyetler Birliği dağılmadığından Türkmen-Azerî-Moğol-Kazak gibi Türk kökenlilerin memnuniyetleri görülmeye değerdi.

Moskova Olimpiyatları vesilesiyle yapıldığı söylenen Mejdunarodnaya Oteli'ne yerleşmiştik. Her katta gardiyan kılıklı bir kadının oturmakta olması, odanın döşenmesindeki kalitesizlik, havlu olarak bizim peçete diye kullandığımız bezlerin olması, sabunların 1940'lı yılların Türkiyesi'ndeki asker sabunundan kötü olması, tuvalet kâğıtlarının gazete kâğıdından beter olması yanında, yurtdışı telefon bağlantısının 1950'li, 1960'lı yılların Türkiyesi'ndeki gibi olması doğrusu hepimizi şaşırtmıştı.

Allah'tan sergiyi hazırlamak için giden öncü ekipten alınan bilgiye dayanarak, tedbirli, yani havlumuz, sabunumuz, tuvalet kâğıdımızla gitmiştik de sıkıntı yaşamadık.

Moskova'da kaldığımız süre içinde, Kremlin Sarayı'na, Puşkin Müzesi'ne ve Bolşoy Tiyatrosu'na giderek ünlü *Saraydan Kız Kaçırma* balesini seyretme olanağı buldum. Kızıl Meydan'da dolaşarak, sokak aralarında gezerek Rus insanını tanımaya çalıştım.

Sabah kahvaltılarında bile havyar ile şampanyanın bulunması, ama et-tavuk-balık-meyve gibi yiyeceklerin kalitesizliği beni şaşırttı.

Büyükelçi bizler onuruna ikametlerinde bir akşam yemeği tertiplemişlerdi. Ben de, otelin altındaki restoranda yemek verdim. Geç vakit yattık. Ben ve eşim Türkân sabah erken eşofmanları-

mızla otelin etrafında yürüyüşe çıktık. Dönüşümüzde Ali Haydar'ı yüzünü sapsarı görünce şaşırdık. Meğer sabaha kadar neler olmuş. Gece 03.00 civarında kardeşim Şevket, Ali Haydar'ı arayarak benim hayatta olup olmadığımı sormuş. Bir-iki saat evveline kadar beraberdik, odalarında uyuyor demesine rağmen uyandırmasında ısrar edince de, "Efendim uyku ilacı aldılar, ben sizi sabahleyin konuştururum" demiş. Demiş ama, sabah 06:30'da odanın bomboş olduğunu gören Ali Haydar'ın hali görülmeye değerdi. Şevket'i telefonda bulmak için uğraşlar netice vermeyince, Büyükelçilik santralı kanalıyla zar zor görüşebildim Şevket'le. Meğer, benim Moskova'da vefat ettiğimi "*Hürriyet* gazetesi sürmanşetten" haber yapmış. Hani, "Yaşar ne yaşar ne yaşamaz" hikâyesi vardır ya, onun gibi yaşamakta olduğumu anlatmaya çalıştım.

Ama bütün sevenlerime ulaşmaya imkân olmayınca, o gün Stalingrad'a yapacağımız geziyi iptal edip, Lufthansa uçağıyla, Frankfurt üzerinden İstanbul'a apar topar dönerek, havaalanında bir basın toplantısı yaptım. Allah'a şükür sağ salim döndüğümü eşe dosta gösterme olanağı buldum.

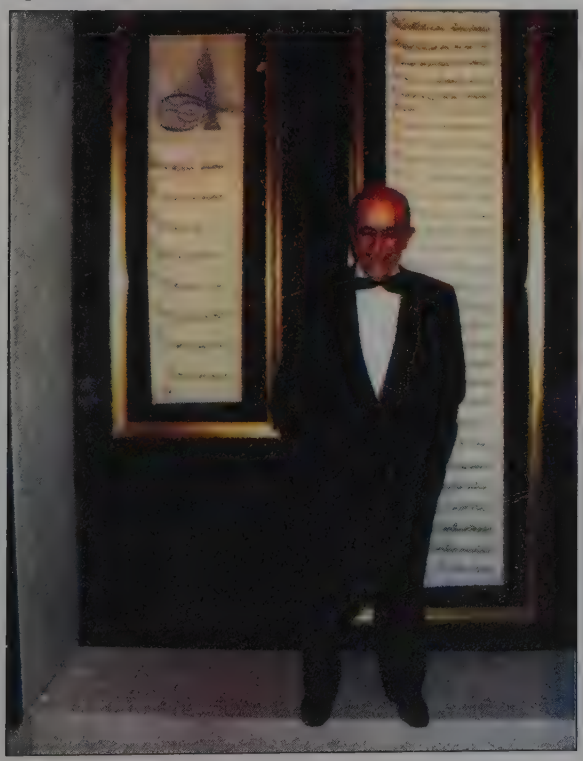

Louvre Müzesi'ndeki Altın Harfler Sergisi'nde.

Doktorların değerini bilelim

Amerika'da kalp ameliyatı olmak üzere hastanede yatıyorum. Sıkıntılı bir bekleyiş içindeyim. Gece saat 20:30-21:00 arasında odanın kapısı açıldı. Güler yüzüyle Dr. Cooley içeri girdi. "Sabancı yarın sabah 06:30'da sizi ameliyat edeceğim" dedi. O sırada ameliyat heyecanını unutup, düşünmeye başladım. Bu adam, bu saatten sonra ne zaman eve gidecek? Üzerini başını değiştirecek. Duş alacak. Yemek yiyecek. Karısıyla sohbet edecek. Uyuyacak. Sabah kaçta kalkıp, tıraş olacak, kahvaltısını yapacak ve hastaneye gelecek ki, beni 06:30'da ameliyat edecek. Aman yarabbi, bu ne tip bir çalışma temposudur...

Hastaneden çıkarken, kapının önünde Dr. Cooley'in büstünü

Dr. Cooley ve eşiyle bir davette.

görünce, bir başka duygu içine girdim. Demek ki dedim, bu ülkede Dr. Cooley gibi insanüstü gayretle çalışanlar var ve bu ülkenin insanları da onları takdir etmesini biliyorlar. Hayattayken onları abideleştiriyorlar.

Türkiye'ye dönünce, yakınlarıma bu olayı anlattım. Ben de, kendi mesleklerinde başarı göstermiş Türk evlatlarının, daha hayattayken ödülendirilmelerine, belki öncülük edebilirim duygusuyla, kendi alanlarında başarı gösterdiklerine inandığım kişilerin büstlerini yaptırma kararı aldım.

Belki Amerika'daki gözlemlerimin etkisiyle, işe önce cerrahlardan başladım. Arkasından sanatkârların büstlerini yaptırdım.

Sırasıyla Prof.Dr.Siyami Ersek, Prof.Dr.Fahrettin Kerim Gökay, Sanayici Mümtaz Zeytinoğlu, İdil Biret, Suna Kan, Cemal Reşit Rey, Mimar Hayati Tabanlıoğlu, Münir Nurettin Selçuk, Burhan Felek, Yaşar Doğu ve Celal Atik'in büstleri yapıldı.

Her konuda öncü olmak zor. Bu işe başladıktan sonra değişik tenkitler ileri sürüldü. Neden şunun değilde bunun büstü? Neden oraya değil de buraya konuluyor? Neden bir başkası değil de Sabancı yaptırıyor? Ama şimdiye kadar birisi çıkıp da, şunların büstlerini biz de yapalım, şuraya da bir büst konsa iyi olur, dememiş. Sadece yapılanların tenkidiyle yetiniyorlar, bizde. "Şunu da biz yapalım" demiyorlar...

"Elli Türk Büyüğü"nün rölyeflerini yaptırıp Türkiye'nin değişik yerlerinde sergilememiz, değişik kişilerin büstlerini yaptırmamız, heykeltıraşlarımıza bir teşvik, ülkeye hizmeti geçenleri takdir ve gelecek kuşaklara bir armağandır.

Ankara'da Sağlık bakanından randevu talep ettim. Randevu talebimde, Bakanlık müsteşarının da toplantıda bulunmasını rica ettim. Bakanı ziyarete gittiğimde beni merakla beklediklerini gördüm. "Sabancı, dediler, senin ilaç sanayii ile ilgin yok. Bakanlı, müsteşarlı toplantı talep etmişsin... Ne o, ilaç sanayiine mi giriyorsun?.." Kendilerine ziyaret sebebimi anlatmam onları büsbütün şaşırttı. Ben onlara, Türkiye'ye hizmet vermiş doktorlardan Prof. Dr. Siyami Ersek ve Prof. Dr. Fahrettin Kerim Gökay'ın büstlerini yapmaya niyetli olduğumu bildirmeye, bu konunun sahipleri olmaları sebebiyle izinlerini istemeye gitmiştim. Bunu duyunca bakan bey çok duygulandı. "Böyle iyi niyetle yola çıkanlara izin değil hizmet vermek bizim görevimizdir. Bu gibi güzel işlere, bu masada oturduğumuz için değil, insan olarak taş taşıyarak bile katkıda bulunmak bize zevk verir..." diyerek beni yüreklendirdi.

Hasta için, doktor kadar dost da önemli

Dr. Mehmet Öz

Bana Brezilya cumhurbaşkanını sorsanız bilemem, ama Brezilyalı Pele'yi bilirim. Alman başbakanı kim deseniz onu da bilemem ama Beckenbaur'u bilirim. Demem şu ki; bir ülkeyi tanıtan siyasîler kadar, kültür, sanat ve spor alanında olduğu gibi ilim ve bilim alanında başarılı olmuş insanlar da çok önemlidir. Tanrı'ya şükür bugün dünyanın her yerinde isim yapmış yetişmiş insanımız var. Örnek mi istiyorsunuz işte Mehmet Öz. Amerika gibi bir ülkede Colombia Üniversitesi gibi saygın bir üniversiteye bağlı hastanenin Kalp Cerrahisi Bölümü Direktörlüğü'nü üstlenen bu genç Türk doktoru yaptığı ameliyatlar ve bu alanda geliştirdiği yeni tekniklerle hepimizin göğsünü kabartacak şekilde saygınlık kazanmış, Amerika'da televizyonlarda ve basında sık sık yer almasından bir Türk olarak gururlandım.

Dr. Mehmet Öz'le "sağlığa" kadeh kaldırdık.

İstanbul'da verdiği konferans sonrası düzenlediğim resepsiyonda dosyamı inceleyip, Houston yerine New York'a gelmeme sebep olan odur. 17 günlük yoğun bakım müddetince zaman zaman hatta daha sonra evimde bana yaptığı ziyaretlerde onun doktorluğu yanında derin bir insan sevgisine sahip olduğunu gördüm. Bilahare koruyucu tedavimi yapan Dr. Mitchell Gaynor'ı da bana tavsiye eden odur. Her Türk gibi ben de onunla iftihar ediyorum.

Dr. Özgen Doğan

Dr. Mehmet Öz gibi, aynı hastanenin kardiyoloji bölümünün başındaki bu genç Türk doktoru da, hem hastanede hem de evimdeki istirahat dönemimde beni yalnız bırakmadı. Hatta bunaldığım, paniklediğim bir gece evime gelerek, pazar günü olmasına rağmen ilgili 2-3 doktoru da çağırarak yaptırdığı konsültasyon sonucu yazdırdığı ilaçlarla beni rahatlatması unutamayacağım anıdır. Onun diğer doktorlarla yaptığı konuşmalarda karşı tarafı nasıl etkilediğini görmekten, belli bir saygınlık kazandığını hissetmekten bir Türk olarak gurur duydum.

Genellikle Wall Street'te çalışanların da ikamet ettikleri Brooklyn semtinde bir klinik açtığını ve beni gezdirmek istediğini öğrenince gezmek istedim. Kardiyolojinin gerektiği her türlü testlerin yapılabileceği bölümleri gezdikçe, gördüğüm aletlerden, temizlik ve intizamdan etkilendim. Başlangıçta az bir oranda ortak olduğunu ama 3 yıl içinde yüzde 30 hisseye eriştiğini öğrenmekten de memnun oldum.

Dr. Hasan İnsel

Emirgân Atlı Köşk'te oturduğum dönemde komşum olan, Türk tarihinde özel yeri olan rahmetli Orgeneral Fahrettin Altay'ın torunu Dr. Hasan İnsel'le önce iyi bir komşuluğum oldu. Yuvasına bağlı, sevgili eşi ve biricik kızıyla paylaştığı mutluluğun yüzüne vurduğu Dr. Hasan bilahare sağlık sohbetlerine dönüşen konuşmalarımızda hep "sağlıklı yaşamı" bir felsefe haline getirmeme çalıştı.

İntermed'in başına geçmesi doktorluğu kadar yöneticilik yönünü de ön plana çıkardı. Değişik branşlardaki profesörleri ve doktorları bünyesinde toplaması, erken ve doğru teşhis yapan bir merkez olarak isim yapmasını sağladı. Adeta her gittiğimde yeni bir cihazı Türkiye'ye getirmekten duyduğu mutluluğu benimle paylaştı. Cleveland-Houston ve New York'un en ünlü hastaneleri ve doktorlarıyla giriştiği temaslar sonucu zaman zaman ünlü dok-

Dr. Hasan İnsel'in açtığı sağlık merkezinde check-up oldum.

torların Türkiye'ye gelip konferanslar vermesini sağladı. Dr. Cooley ve Dr. Robert Hall başta olmak üzere son olarak Dr. Mehmet Öz ve Dr. Özgen Doğan'ı ikna edip İstanbul'da konferans vermelerini sağlaması, yurtdışına kaçırdığımız beyinlerin ülkelerinden kopmamaları, onun çabasının sonucudur.

Giderek güncelleşen anti-aging (yaşlanmayı dondurma çalışmaları) onu yepyeni bir heyecana soktuysa da antika araba merakını bastıramadı. Eski ama antika arabalara olan merakı onun en güzel hobisi. Bazen, harıl harıl yedek parça kataloglarını karıştırırken görmek beni şaşırtmıyor artık.

Dr. Hasan İnsel biz Sabancılar'ın adeta lokman hekimidir. Kimin ne rahatsızlığı varsa onu arar. O dinler en uygun doktoru alır ve gelir.

Benim adeta sağlık danışmanım gibidir. Nitekim, sol böbreğimin çalışmadığını öğrenmem onun titizliğinin ve elemanlarının kalitesinin sonucudur.

Benim New York Presbyterian Hastanesi'ne gelmeme de o sebep olmuştur. İntermed'deki Ürolog Dr. Serdar Erkan'ı da yanına alarak benimle birlikte New York'a gelmesini, her ikisinin de hastalarını ihmal ederek ameliyatım esnasında ve sonrasında ilgilerini unutamam. Daha öncede sistoskopi olmak için Houston'a giderken benimle birlikte gelen Dr. Serdar Erkan genç, başarılı bir ürolog, iyi bir arkadaştır.

Dr. Hasan İnsel New York'daki böbrek ameliyatım boyunca olayları sükûnetle ve yüzünden eksiltmediği tebessümüyle yönetti, tatlı ve mutlu sonucu sağladı.

Böyle bir dosta sahip olduğum için kendimi şanslı addediyorum.

Dr. Mordehayat Bardavit

Dr. Mordehayat Bardavit'i yirmi yıl kadar evvel, değerli arkadaşım Dr. Hasan İnsel'in başında bulunduğu İntermed'de çalışmakta olduğu dönemde tanıdım. Daha sonra ne zaman sağlık nedeniyle bir problemim olsa aradığım ilk isimler, Dr. Hasan İnsel ve Dr. Mordo Bardavit olmuştur. Telefon rehberimde ve cebimde acil halde aranacak isimler de hep ikisine aittir.

1989'da Houston'da geçirdiğim ikinci kalp ameliyatım öncesi ve sonrasından bugüne kadar her kan tahlilini değerlendirip coumodin dozajı ayarlamasını ciddiyetle takip etti. Kalp dışında her problemde onu aramam, coumodinden dolayı her ilacı alamamamdan kaynaklanıyor. Yakın zamanda değerli hoca Prof.Ümit Aker ile birlikte Kardio-Tek'i kurmaları bizim dostluğumuzu ve ilişkimizi etkilemedi. Titiz çalışmaları ve en son teknolojiyi devamlı takip etmesi ve teşhislerindeki doğruluk, yurtdışındaki otoritelerce de takdirle karşılanıyor.

Böbrek ameliyatım sonrası beklenmedik bağırsak düğümlenmesi sonucu, kalp ritmimde bozukluk başlayınca New York'a geldi. İlgililerle girdiği fevkalade uyumlu diyalog sonucu her şeyin bir an evvel normale dönmesinde etkili oldu.

Meslekî bilgisi yanında devamlı okuması onu sevilen, sayılan,

itibar edilen, aranılan bir doktor yapmış, ama o, güler yüzlülüğünden ve mütevazılığından hiç ayrılmamıştır.

Dr. Tarık Yılmaz

Doğrusu ömrüm boyunca, açık yüreklilikle söylüyorum ki hiçbir psikologla tanışmamıştım. Dr.Hasan İnsel'in tavsiyesi üzerine tanıştığım Dr.Tarık Yılmaz beni çok etkiledi.

Önceleri kendi ofisimde, benim yanımda levha üzerine "chart"lar hazırlayarak başlayan seanslar boyunca rahatladığımı, olaylara daha sakin ve olumlu yaklaştığımı hissettim. İkinci, üçüncü gelişlerinde sekreterim Nesrin İçli'yi çağırarak yazdıklarına ve yaptıklarına dikkat etmesini, o gelmediği zamanlar aynı işleri yapacağımızı söyledim ve yaptım.

New York'taki ameliyat sonrası iç kanama ve bağırsak düğümlenmesi gibi aksilikler ortaya çıkınca, hatta bodrum kattaki MR çekimleri sırasında, "Ali Haydar buradan beni çıkarttır, rahat öleyim" gibi sözler söyleyecek kadar moralimin bozuk olduğu dönemde, Güler, Sevil ve Mehmet'in çağırması üzerine derhal New York'a gelmesi ve her gün yaptığı seanslarla beni rahatlatması, ayrıca etkiledi beni.

Gerek yurtiçinde, gerekse yurtdışında başarılı çalışmalarıyla tanınan Dr.Tarık Yılmaz'ın hastalarını bırakarak New York'a kadar gelmesi ve benimle ilgilenmesi nedeniyle kendisine müteşekkirim.

Prof. Antonia Gotto

İki defa kalp kapakçık ameliyatı olmam nedeniyle yıllardır Amerika'nın Houston kentine gider gelirim. Orada birbirine yakın ve rakip 2 hastane vardır. Birisi, Kardiyoloji Bölümü'nün başında Dr. Debakey'in olduğu Methodist, diğeriyse, aynı bölümün başında Dr. Cooley'nin bulunduğu St.Luke's. Rahmetli Özal'ın da ameliyat olduğu Methodist Hastanesi'nin başında Dr. Gotto bulunuyordu. Ben kalp kapakçığı konusunda dünyanın bir numarası olan, hatta bu konuda kullanılan bir çok alete ismi verilen Cooley'in başında bulunduğu St.Luke's Hastanesi'ne abone oldum. Eşim Türkân zaman zaman kadın hastalıkları nedeniyle Methodist'e gidiyordu.

Dr. Gotto'yla olan dostluğumuz bu hastanede başladı. Uzun yıllar sürdü. Bu süre içinde Türkiye'ye geldiğinde birkaç kez birlikte yemek de yedik.

Böbrek ameliyatım için New York Presbyterian Hastanesi'ne geldiğimde, bu hastanenin başında Dr. Gotto'nun olduğunu öğrenmek beni sevindirmişti ve kendisini ziyarete gittim. Doktorlarla da görüşerek bana güvence verdi.

Ameliyat sonrası odama gelmesi, hemşireleri o kadar şaşırttı ki, ismini bildiklerini, ama yüzünü ilk kez gördüklerini söylediler. Onun bu yakın ve sıcak ilgisi şüphesiz tüm ilgilileri etkilemiş olacak ki, gerçekten hastanede kaldığım süre içinde çok iyi muamele gördüm.

Dr. Carl Vaughan

Presbyterian Hastanesi Kardiyoloji Bölümü'nde, Prof. Bruce Lerman'ın sağ kolu olan bu kırmızımsı yüzlü İrlandalı kardiyolog doktorla da hastaneye geldiğim ilk gün tanıştım. Her ne kadar böbrek ameliyatı olacaksam da, iki defa kalp kapakçık ameliyatı olmuş olmam nedeniyle, kalbimin bu ameliyata dayanma durumunu kontrol önem kazanıyordu. Nitekim ameliyat sonrası, kalp ritmimin bozukluğunu düzeltmek için, sağ koltuk altımın yakınından ince bir tel ile kalp damarına direkt ilaç verme durumuyla her gün ilgilendi. Her sabah 07:00-07:30 arası ve geceleri beni ziyaret edip hep moral verdi.

Daha sonra Türkiye'den gelen doktor arkadaşlarım Hasan İnsel ve Mordehayat Bardavit'le, sanki aynı bölümün elemanları gibi uyum içinde olması, kompleksizliğinin bir neticesidir.

Ameliyat sonrası, terapim esnasında da Doktor Gaynor'la aynı uyumla çalışarak bir an önce iyileşmeme sebep olanlardandır.

Prof. Darracott Vaughan

Hem Presbyterian Hastanesi Üroloji Bölümü'nün başı, hem de Amerika'daki Ürologlar Derneği başkanı olan Dr.Vaughan da Türkiye'deki bulgularla yetinmeyerek ABD'de de yeni ilave testler yaptırdı. Konusu üroloji yani benim böbrek fonksiyonlarımdı. İstediği nükleer testte gerçekten de ekranda kendi böbreklerimi izledim. Her iki böbreğe, daha önce içirilen sıvının geldiğini, ama sağ böbrekten normal olarak aşağıya inerken, sol böbrekten hiçbir çıkışın olmadığını gözlemledim. Beni anestezi uzmanıyla tanıştırdı ve ameliyatın nasıl yapılacağını anlattı.

Ameliyat sonrası ilk iki gün, günde iki defa, daha sonraları sabahları gelerek bizzat ameliyat yerini kontrol etti. Eylül ayında

kontrole gittiğimdeyse, gene götürdüğüm raporları inceleyerek, terapi olduğum Dr.Gaynor'dan aldığı bilgiler ışığında her şeyin normal olduğu ve tek böbreğimin fonksiyonunu mükemmel yaptığı müjdesiyle içimi rahatlattı.

Prof. Bruce Lerman

Presbyterian Hastanesi Kardiyoloji Bölüm başkanı olan Prof. Lerman, Türkiye'de çektirdiğimiz röntgen ve MR'lar'la, onların raporlarını beğenmesine rağmen emin olmak için yeniden elektro çektirterek işini ne kadar ciddiye aldığını gösterdi. Bana "Merak etmeyin kalbiniz bu ameliyata hazır" derken, yüzünden de buna olan inancını okuyordum.

Kendisinin sağ kolu Dr.Carl Vaughan'ı görevlendirmesine rağmen, ameliyattan sonra hemen her gün gelip, yapılanları inceledi. Bu ziyaretleri bana da moral verdi. Haftasonu New York dışında olacağını, ama verdiği telefonla kendisini her an bulabileceğimizi söylerken adeta güvence veriyordu bana.

Dr. Mitchell Gaynor

Ameliyattan sonra konan teşhiste doktorlarım koruyucu kemoterapi yapılmasını öngördüler. Bundan sonra alışık olmadığım, zorlu bir dönem başlıyordu. Sonradan çocuklarımdan öğrendiğim üzere Sevil, Güler ve Mehmet üç onkolog hekimle görüştükten sonra Dr. Mitchell Gaynor'da karar kılmışlar. Dr.Mitchell Gaynor, konusunda alternatif uygulamalarıyla ün yapmış, bu konuda çeşitli kitaplar yazmış, dünyanın birçok ülkesinde konferanslar vermiş, televizyon programlarıyla toplumu bilgilendirmeye çalışmış biri. Aynı zamanda Allah'a olan inancı ile, hasta moralinin yüksek tutulmasına önem veren biri. Müzikle ruhun dinleneceğine, huzur bulacağına, huzurlu ruhun hasta vücudu tedavide rolü olacağına inanmış biri. Dr. Mitchell Gaynor modern tıbbın yanında aynı zamanda alternatif terapiye de inanan, hastalarına müzik tedavisi uygulayan, gönlü insan sevgisiyle dolu, son derece pozitif bir doktor. Tedavilerim boyunca o geçirdiğim zor günlerde her gün bir annenin alakasıyla beni aradı, gece geç saatlerde evime kadar gelerek bana moral verdi.

Onun yakın ilgisi bana hep güç verdi. İstanbul'da dinlenmeye geldiğim dönemlerde saat farkına aldırmadan ne zaman istersek telefonla aramamızı söyledi.

Dr.Gaynor bana insan sevgisinin ne kadar güçlü olduğunu gösterdi. Muayenesine gittiğim zamanlar onun tüm hastalarına aynı şefkatle yaklaştığını gözlemleme imkânım oldu. Son ziyaretinde bana, 2 Kasım Pazar günü geleneksel New York Maratonu'nun olacağını, bu koşuya bir hastasının katılacağını bildirirken mutluydu.

Beş yıl önce pankreas kanseri teşhisiyle hasta bir hanım kapısını çalmış. Hastaya Memorial Hastanesi doktorları, artık bir şey yapılamayacağını ve 3 ila 6 ay arası ömrünün kaldığını söylemişler. O ise kendine özgü yöntemiyle bu hasta hanımı tedavi etmiş. Bu hanımın pazar günü maratonda 26 mil koşacağını söylerken gözlerindeki mutluluk görülmeye değerdi.

Suzan Mascitelli

Presbyterian Hastanesi'nin Hasta İlişkileri Bölümü'nün başında bulunan bu orta yaşlı, orta boylu hanım tipik ciddi bir otoriter, işine detayına inecek kadar bağlı bir hanım doktor, arkadaşım Hasan İnsel'den benim kim olduğumu, Türk toplumundaki yerimi öğrendiğinden, ameliyat sonrası istirahatim için, hastanenin en güzel manzaralı bir köşe odasını yepyeni eşyalar aldırarak tefriş etmiş. Yepyeni TV ve video koydurarak sıkılmamam için de tedbir almış. Hatta gelecek ziyaretçilerimin çok olacağından yola çıkarak, odamın karşısındaki odayı da toplantı ve ziyaretçi odası olarak döşetmeyi dahi düşünmüş. Hastaneye ilk tanışma ziyaretimde bana bunları gösterirken, bir görevi başarıyla yerine getirmenin mutluluğunu gözlerinden okumuştum. Ama ne yazık ki, ameliyat sonrası umulmadık aksilikler nedeniyle özel yoğun bakım odasında 17 gün geçirdim. O güzelim odada kalamadan hastaneden çıktım.

Her gün odama gelip, her şeyle ilgilenmesi, hiçbir idarî sıkıntım olmadan hastaneden ayrılmamı sağladı. Özellikle en tecrübeli hemşireleri seçip bana tahsis etmesi daha itinalı bakımıma yol açtı.

Hastabakıcılar

Genellikle insanlar geçirdikleri kötü tecrübeleri ve beraberindeki olayları, insanları unutmak isterler. Fakat yoğun bakım süresince bana bakan hemşireleri unutamıyorum. Yoğun bakımda geçirdiğim 17 gün boyunca on değişik hemşire benimle ilgilendi. Hepsi adeta bir annenin şefkati ve korumacılığıyla bana sahip çıkarak, gerekirse doktorları bile tedavi konusunda ikna etti. O ka-

dar yorgunluğumun ve hayata olan bıkkınlığımın arasında bile insan sevgisinin, daha evvel beni tanımamalarına rağmen ne kadar üstün olduğunu gördüm.

Koreli Papaz

O çok sıkıntılı günlerden birinde hastanedeki yoğun bakım odama kırk yaşlarında nur yüzlü bir Koreli papaz geldi. Genelde kuraldır, yurtdışındaki hastane tecrübelerimde çeşitli milletlerden papazlarla görüştüm. Bu beni her zaman çok etkilemiştir. Bundan öncede çeşitli vesilelerle bu tecrübemden bahsetmiştim.

New York'taki hastanede böbrek ameliyatım öncesi papaz odaya girdiğinde odada, eşim, kızım Sevil, Ali Haydar Taşlı, yeğenlerim Güler Sabancı, Mehmet Civelek ve Raffi Portakal vardı. Hepimiz çok yoğun duygular içerisindeydik.

Dua etmek için elimi tuttuğunda, ben onun konuşmaya başlamasına fırsat bırakmadan ve gözlerinin içine bakarak ve aynı zamanda duygu seli içinde ağlayarak İngilizce dua etmeye başladım. O susmuş beni dinliyordu. Aşağı yukarı on dakika tüm problemli insanlara şifa dileyip, hastanelerde yatan ve imkânsızlıklarından dolayı zor durumda olan herkes için yardım istedim. Koreli papaz dahil oradaki herkes gözyaşlarını saklamaya çalışıyordu. Yarım yamalak İngilizcemi anlamayan Başhemşire Mary Mac bile gözyaşlarına hâkim olamıyordu. Ortalık biraz sakinleştikten sonra duygusallığından şaşkına dönmüş olan papaz elimi sımsıkı tutarak benim için dua ederek şöyle dedi: "Sen ülken ve ülkenin insanları için devamlı hizmet etmiş ve hep bölüşmüşsün. Tanrı'nın gözü yaptığın bu iyilikler için hep senin üstündedir. Korkma ve cesaretli ol, daha çok hizmet edeceksin".

O günden sonra hastaneden çıkana kadar her gün papaz gelerek beni ziyaret etti. Din adamları hangi dine mensup olursa olsunlar beni çok etkilemişlerdir. Koreli papaz da New York'taki zor günlerimde bana çok moral verdi.

Sevil Sabancı Sabancı

Rahatsızlığım ortaya çıkınca başta eşim Türkân ve kızlarım Dilek ve Sevil'in bana sahip çıkmaları, birbirleriyle kenetlenip bu dertten en az üzüntüyle kurtulmam için yaptıklarını ömrüm boyu en sıcak anı olarak hatırlayacağım. Gözleri ile konuştukları anları hatırlıyorum. Ağlamaktan kızarmış gözlerle bana moral verme-

lerine karşın ben de ıstırabımı belli etmemeye, onlara gülümsemeye çalışıyordum. Sağ olsunlar Türkân ve Dilek zaman zaman gelip kaldılar ama, Sevil hastalığımın başından sonuna kadar, hem Türkiye'de hem New York'ta daima yanımda oldu. Doktorlarımla, ilaçlarımla, yiyeceklerimle, hatta havaya göre giyinmem ile bile ilgilendi. Hele hastanedeki o gergin günlerde, bodrumdaki MR çekilen yerde bana yeniden kolonoskopi yapılmasını reddettiğim günkü tavrını, doktorlarla tatlı sert münazarasını ve bu işleri yaptırmayı başarmasını unutamıyorum.

Sevgili torunum Melissa'yı da okulunu etkilemesi pahasına sırf bana moral olsun diye New York'a getirmesi, o yavrunun "dedeciğim" diye boynuma sarılması bana hiçbir ilacın veremeyeceği bir mutluluktu.

Bunu hep Sevil düşünmüştü. Minicik elleriyle yaptığı nazar boncuklu bileziği bileğime takan Melissa, bunun bana ne kadar büyük moral olduğunun belki bilincinde değildi ama, gözlerimden mutluluğumu o da okumuştu.

Tanrım herkese benimkiler gibi hayırlı evlatlar ve torun nasip etsin.

Güler Sabancı

Güler, ağabeyimin ilk çocuğu, dolayısıyla ilk yeğen, torun, en büyük kuzendir. Pırıl pırıl zekâsı, karizması ve girişimciliğiyle herkesi büyüler. Aramızda çok özel bir ilişki vardır. Yeğenim olsa da kendi öz çocuklarımdan hiçbir farkı yoktur. Allah nasip etti. Uzun seneler iş hayatında onun hocası oldum. Ama itiraf etmeli-

yim ki bir o kadar da ondan öğrendim.

Çok genç yaşta hak ettiği için birçok sorumluluğu üstlendi. İş hayatında birçok projeye imza attı. Bunun yanında pek az kişiye nasip olacak şekilde bir üniversite kurdu ve daha sonra, üniversitenin bir parçası olarak bir müze yaptı... Yaptıkları ve daha yapacaklarını sıralamakla bitmez, ama bunların yanında en önemlisi iyi insan olmayı, fedakârlığı çok iyi becerdi.

Ailemizde kimin başı sıkışsa, morali bozulsa, hastalansa biliriz ki, bir Güler vardır.

Daha çok ufakken lisan biliyor diye üç ay ABD'nin Houston kentinde hastanede tedavi gören anamın başında kaldı. Beni hiçbir ameliyatımda yalnız bırakmadı.

Daha sonra çocuklarımdan öğreniyorum ki, adeta bir psikolog gibi onlarla konuşup rahatlatmış.

Mehmet Civelek

Mehmet Civelek iki taraflı yeğenim, hem eşim tarafından, hem de teyzemin torunudur. O da ilk torundur. Türkân'ın ilk yeğeni ve gözdesidir. Zor günlerimde beni ve ailemi hiç yalnız bırakmadı. Son böbrek ameliyatım boyunca kendi ailesini ve çocuklarını İstanbul'da bırakarak bizimle New York'ta kaldı.

O kötü günlerde doktorlarla teması sürdürmede, Sevil, Güler ve Ali Haydar'ın işlerini kolaylaştırdı. Ben ona, "Civelek" diye hitap ederim. Onu, rahmetli amcası Yılmaz'a benzetirim. Yılmaz benim arkadaşımdı, çok iyi anlaşırdık. Mehmet de amcası gibi bol esprili, şen şakrak kişiliğe sahiptir. Kötü günlerde mücadeleden vazgeçecek gibi olduğum anlarda, gözleri benden gizli gizli ağlamaktan kan çanağı olmuş olmasına rağmen, Mehmet beni güldürmeyi başardı.

Ameliyattan sonra İstanbul'a döndüğünde onun eksikliğini hissettim. O bunu anladı ve daha sonraki tedavilerimde bizi yalnız bırakmadı.

Ali Haydar Taşlı

Ali Haydar Taşlı yirmi yılı aşkın süredir benimle beraber. Sadece mesai arkadaşı değil aynı zamanda çok iyi dost olduk.

Son böbrek ameliyatımdan önce doktorlarla görüşmelerimizde Ali Haydar benimle beraber oldu. Doktorlara, geçmiş sağlık durumumu ve sorunlarımı uzun uzun hikâye etti. Hepsi hayran-

lıkla Ali Haydar'ı dinlediler. "Eğer her hastanın bir Ali Haydar Taşlı'sı olsa biz doktorların işi çok kolay olurdu" dediler.

Ali Haydar Taşlı, bir disiplin içinde benim bütün geçmişimi bir sağlık dosyası halinde seneler boyunca aksatmadan arşiv durumuna getirdi. Sadece bununla kalmadı. Bir doktor titizliğiyle ilaçlarımı, iğnelerimi, kan neticelerimi kontrol ederek, yurtdışındaki doktorlarımla yazıştı. Presbyterian Hastanesi doktorları ve hemşireleriyle o kadar sıcak ve yakın bir diyaloğa girdi ki ona adeta, "Doktor Ali Haydar" diyecekleri geliyor. Benim durumumu onun ağzından izliyorlar.

Sağlığımla ilgili olayları bir kitap içinde toplama düşüncemin gerçekleşmesi için de, çok uzun yıllar süren beraberleğimizin tabiî sonucu olarak, hem hafızası hem de titiz çalışmalarıyla bana yardımda bulundu.

Hastalığım boyunca ağladığım zamanlar, her şeyden vazgeçtiğim, isyan ettiğim zamanlar hep yanımda oldu ve moral verdi. O olmazsa sağlık sorunlarını kolaylıkla atlatmayı başarmam çok zordu. Ali Haydar Taşlı'yı tanıdığım için kendimi şanslı kabul ediyorum.

Raffi Portakal

Babam ile Raffi'nin babası Aret Portakal iyi arkadaştılar. Daha sonra Raffi benim iyi bir arkadaşım oldu. Bu arkadaşlık daha babalarımız hayattayken başladı. Babamın eski eser merakının, içgüdüsel dürtü yanında, rahmetli Aret Portakal'ın dürüst, bilgili ve samimi empozeleriyle geliştiğine inanıyorum.

Raffi Portakal, babasının engin tecrübesiyle yetişmiş, kendini geliştirmesini bilmiş, alanında otorite olma başarısını göstermiştir. Mim Kemal Öke Caddesi'nde babasına ait mekânın kâfi gelmeyeceğini idrak ederek, yıllar önce aynı sokaktaki üç katlı bir binayı alma cesareti, hem kendine güvenmenin hem de ileri görüşlülüğün bir neticesidir. Şayet bugün müze dolduracak kadar esere sahip olduysam, hep onun bilinçli ve titiz eser seçmesindeki başarısındandır. Ben de, bana gelen hiçbir eseri Raffi'nin onayı olmadan almamışımdır. O benim sanat danışmanı arkadaşımdır. Geleneksel hale getirdiği yıllık müzayedelerinden bütün objeleri bir kitaba basması çalışmaları görülmeye değer bir titizlik numunesidir. Esasen bunca yıldır bu işi yapan birinin, bugüne kadar sahte bir eseri alıp sattığının görülmemesi de bunun ispatıdır.

Bunca yıldır bu kadar eser almama karşın, hiçbir karşılık istememesi ayrıca övünülmesi ve düşünülmesi gereken bir husustur.

Koleksiyonumdaki eserlerin dünyaya açılması onun titiz çalışması sonucu yayınladığımız Sabancı Koleksiyonu Kitabı'nın etkisiyle gerçekleştirilmiştir. New York Metropolitan Müzesi ilgilileri, özellikle İslam Eserleri Bölümü Direktörü Bn.Makruh Tarapor ve Hülya Karadeniz'le birlikte yaptığı müzakereler sonucunda seçilen eserler ve onun ısrarlı direnmesiyle bilahare Türk ressamlarının da ilavesiyle aynı eserler, Los Angeles, Boston, Berlin, Frankfurt ve Louvre müzelerinde beğeniyle izlenebilmiş ve takdir görmüştür.

Bir milyondan fazla Ermeni vatandaşın yaşadığı Los Angeles'a gitmeden önce dört dinî liderin bir masada oturması için çok uğraştım, olmadı. Hatta bana sakın gitme diyenler de oldu, ama gittim. Her sergimde olduğu gibi orada da bulunan Raffi'nin Los Angeles Ermeni cemaatinden ileri seviyede birkaç kişiyi sergiye getirmesi, hatta birine konuşma yaptırması da onun insancıl yönünün gücüydü.

Son üç yıldır çıkarmakta olduğu *P Dergisi*'nde konu seçme, eserleri veya o eserlerle ilgili tarihî olayları inceleme, baskı kalitesinin ve resimlerin seçimi gibi konularda onun titizliğini görmek mümkün.

Son derece alçakgönüllü ve vefakâr arkadaşım Raffi aynı dertten müzdarip olduğundan, ben senin tabirinle damdan düşenim diyerek işini, eşini, çocuğunu bırakarak bana moral vermek için hem Houston'a hem de New York'a geldi. İnsanın sıkıntılı günlerinde dostlarını etrafında görmesi ne güzel. Bana ve aileme moral verdi.

Vaktiyle rahmetli Özal'a parlamentoya girmesini istediklerim arasında Raffi Portakal'ın ismini yazmam boşuna değildi. Zira o, ülkesini seven, bir şeyler almak için değil bir şeyler vermek için parlamentoya girmesi gereken biriydi.

Tanseli

New York'a gelmeden evvel kardeşim Erol, bana uzun uzun bu genç Türk kızından bahsetmişti. Gerçekten de onu tanır tanımaz sanki kırk yıldır ailemizin bir dostuyla karşılaşmışcasına kaynaştık.

Presbyterian Hastanesi'nin Hasta İlişkiler Bölümü'nde görevli bu ufak tefek, güler yüzlü, herkesle dost olan genç hanım kızımız bu hastaneye gelen her hastanın ve özellikle Türk hastalarının eli ayağı gibi. Herkesin, her derdiyle candan ilgilenmesi, ilgilenirken doktor-hemşire-hasta ve doktorların sekreteryalarıyla girdiği dos-

tane ilişkiler sonucu her problemi çözme başarısı görülmeye değer. Her seviyedeki yetkiliyle, seviyelerine göre konuşması ona herkes tarafından sevilen sayılan biri olma şansını vermiş.

Akrabalarım, dost ve arkadaşlarım ile çalışanlarım ve tanıyan tanımayanlardan gelen bini aşkın geçmiş olsun mesajlarını, her sabah odama getirişinde gözlerinden mutlu şaşkınlığını okuyordum. Mutluluğu bir Türk hastanın bu kadar sevildiğini görmekten, hastane yetkililerinin bu mesaj trafiğine şaşırmalarından duyduğu gururdan ileri geliyordu.

Sağlığın yarısı moral

İlimde, teknolojide gelişmenin sınırlarının olmadığı görülüyor. Fakat görülen bir başka gerçek var ki, ilimde, teknolojide ilerleme, maddî varlığın artması, yaşam koşullarının her gün daha iyiye gitmesi, insanoğlunun saadete erişmesi için yeterli olamıyor.

Ve her şeyin ötesinde, bir safhadan sonra ilimde, teknolojide ilerleme, maddî varlığı artırabilme başarısı "manevî ve ahlakî değerlere" yönelişle mümkün olabiliyor.

İşte "Japon modeli" kalkınma, bunun en açık örneği... Türkiye'de de "Japon örneği ihracat", "Japon örneği sanayi" özlemi günlük tartışmalarda sık sık tekrarlandı.

Japonya otomobil yapmayı Amerikan Birleşik Devletleri'ndeki dev kuruluşlardan, General Motors'dan, Ford'dan öğrendi. Ama çok kısa sürede, dünya pazarlarında ve Amerikan pazarında bu dev kuruluşlarla rekabete girebildi. Onlardan daha başarılı şekilde mal satmayı becerebildi.

Bu becerinin üç ayağı vardır:

1) Teknoloji,

2) Disiplinli çalışma,

3) Ananeye bağlılık ve maneviyat.

Belli fiyatı olsa da, belli zorlukları olsa da, teknolojiyi bir ülkeden öbürüne transfer etmek mümkündür.

Disiplinli çalışma, ananeye bağlılık ve maneviyat, ülkemizde bugün büyük ölçüde ihmal edilen, küçümsenen faktörler haline gelmiştir.

Bir zamanlar, Türkler ananeye bağlılık, çalışma disiplini, manevî değerlere verdikleri önem bakımından dünyanın ender uluslarından biri olmuştu.

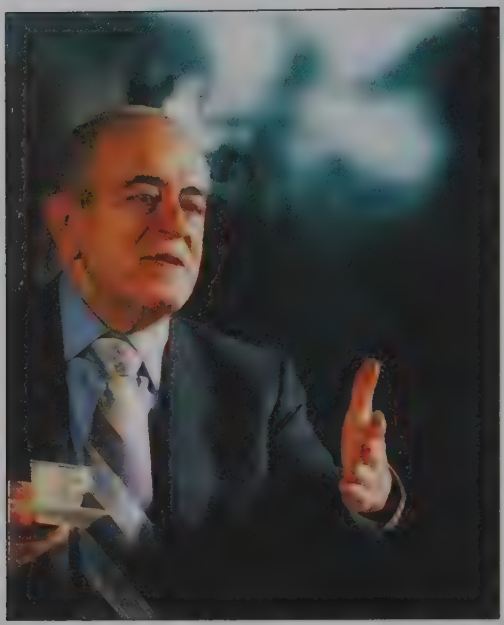

Japonları güçlü kılan nedir? Japonlar geleneklerine bağlı, disiplinli, düzenli, çalışkan, kendilerine güven duyguları yüksek kişilerdir.

Aslında Japonların bugün övgüyle sözünü ettiğimiz bu hasletlerine Türkler de sahiptir.

Ne var ki, sanayileşme çabası içinde Japonlar bu hasletlerine sahip çıkıp, bunu bir güç olarak kullanırken, Türkiye'de tersi bir gelişme olmuş, sanayileşme sarhoşluğu içinde, işçi-işveren münasebetlerinde olduğu gibi, çeşitli yanlış tutumlar sonunda, Türklerin mümtaz özellikleri kaybolup gitmiş veya unutulmuştur.

Lonca, Ahîlik, Bektaşîlik gibi inanç birlikleri, Türklerin uzun yıllar medeniyet yarışında önde koşmalarında meslekî disiplini sağlamıştır.

Loncalar, aynı meslekten insanların, bir pirin yönetimi altında meydana getirdiği derneklerdir.

Birlik ve töreleri olan kuruluşlardır. Loncanın genel inanç ilkelerine, ahlak kurallarına, yasalarına, buyruklarına karşı gelenler loncadan çıkarılır, ellerinden meslek belgeleri alınırdı.

Her sanatkâr kendi mesleğinin loncasına yazılmak zorundaydı. Loncalar, her meslekte, çıraklık, kalfalık, ustalık gibi meslek basamaklarını disiplin altına alırdı. Loncaların Fütüvvet Teşkilatı ve Ahîlik'le yakın ilişkisi vardı.

Anadolu Türkçesi'nde Ahîlik diye anılan Fütüvvet Teşkilatı'n-

da, bir şeyhin başında bulunduğu özel bir tekke veya zaviyede toplanan, belli inanç, düşünce ve davranışları olan, dinî ve meslekî bir birlik vardır. Bunlar bir çeşit esnaf teşkilatıdır.

Alçakgönüllülük, cömertlik, başkalarını sevmek, nefsine hâkim olmak, kendini başkalarından üstün görmemek, dünya malına önem vermemek, başkalarını hoş görmek, tevekkül Ahîlik'te esastır.

Ahiliğin ilkeleri, alım satımda birlik, kalitede belirli bir seviyenin muhafazası, kuvvetli ahlak, makûl kazanç ve yardımlaşmaydı.

Anadolu'da XIII. yüzyıldan bu yana Hacı Bektaş Veli'nin tohumlarını attığı bir başka meslek disiplini, Bektaşîlik'tir. Bektaşilik'te ahlak, verilen söze dayanır. Bu da, "Elin tek, dilin pek, belin berk tut" sözünden ibarettir. "Kendini bilene atasının kanı helal, bilmeyene anasının sütü haram" inancına dayalı bir düşünüş şeklidir.

Bugün lonca, Ahî teşkilatları, Bektaşî teşkilatlarının yıllarca başarıyla uygulanan ilkeleri, bu teşkilatlarca kurulan disiplinler, unutulmuş gibidir.

Manevî inançlar, manevî kaideler olmadan, sadece maddiyata dayalı biçimde bir toplumun gelişmesinin güçlükleri ise ortada...

Hele hele, o toplumda maddî kaynaklar sınırlıysa, manevî teşvik olmadan silkinmek, bir şeyler yapmak güç oluyor.

Tekrar tekkeleri kuralım, Bektaşî şeyhlerini arayalım gibi, çağımızın gerçeğiyle çelişen arayışlar içinde olamayız.

Ama, geçmişin tecrübelerini, bizim olan Türklerin özünden gelen tecrübelerin iyi yanlarını yaşatmalıyız.

İşte Japonya örneği, bu bakımdan bizim için de önemlidir.

Sanayileşmede manevî kaideler bize disiplin sağlar, bizi teşvik eder.

Türklerde kuvvetli bir aile yapısı vardır. Aile içinde büyüğün etrafında toplanma vardır. Büyüğe saygı vardır. Büyüğün küçükleri koruması, kollaması sorumluluğu vardır.

Türk, ülkesi uğruna, sancağı uğruna, dini uğruna, namusu uğruna savaş verir. Bu savaş onun için kutsal bir savaştır. Ölürse şehit, kalırsa gazidir.

Savaşırken, "Allah"ın adı ile savaşır. Yeni bir işe atılırken "Allah" adıyla başlar. Sevdiklerini "Allah"a emanet eder.

Türklerde bir sanat, ticaret töresi, adabı, ananesi vardır. Eski esnaf teşekkülleri loncalar, her sanatın pirleri, usta-kalfa-çırak ilişkileri, ticaret ve sanat konusunda, Türklerin tesis ettikleri disiplinin örnekleridir.

Ananeye bağlılığı simgeleyen "Ahi Baba" unvanını alırken şed kuşatma töreninde.

İslam dini ise, dünyanın her köşesine dağılmış, milyonlarca Türk'ün uzun yıllar birbirine bağlılığını sağlayan, temel manevî değerlerden biri olmuştur.

Bugünün şartlarında Türkiyemizin durumunu değerlendirirken, geçmişte sahip olduğumuz, sonra bir ara unutur hale geldiğimiz, bu "manevî değerleri" hatırlamakta yarar vardır.

Ciddi sosyal ve politik bunalımların suçunu, sadece ekonomik nedenlere yükleyemeyiz.

70 milyona yaklaşan ve her yıl 1 milyon artacağı anlaşılan nüfusumuzu, "muasır medeniyetler seviyesinde" bir ülkede yaşatmak, onlara "insanlık haysiyetine yaraşır" hayat koşulları sağlamak sorumluluğu altındayız. Ne kadar başarılı olursak olalım, sadece maddî olanaklarını artırmakla, 70 milyonu "bir arada" tutmanın güçlüğü ortadadır.

70 milyonu birbirine bağlayacak olan, onlara daha çok ve huzur içinde çalışma azmi verecek olan "müşterek manevî değerleri" arayıp ortaya koymak, 70 milyonun bu değerler etrafında birleşmelerini sağlamak görevimizdir.

1920'lerde Atatürk Türkiye'deki etnik gruplara "Türk olduklarını, bu ülkede yaşayan herkesin Türk sayılacağını" anlattı, onlara bu inancı verdi, Türk bayrağı altında büyük devrimler gerçekleştirdi.

Atatürk din ile devlet işlerinin birbirinden ayrılmasına da özen gösterdi, dinî inançlara saygı yarattı.

O, manevî ve ahlakî kıymetleri geliştirmenin ve bunları yaşamın bir unsuru haline getirmenin, Batı âlemi içinde eşit şartlarla yer almamızı kolaylaştıracağına inanıyordu.

Atatürkçü Batılılaşma idealine yaklaşmanın bir yolu da, budur.

Allah'a inanç, Allah korkusu ve İslam dini, maddî sorunların baskısındaki toplumlarda, insanlara ümit, inanç, yaşama ve çalışma azmi verecek unsurlardır.

Artık manevî gelişme olmadan, ekonomik kalkınmanın sürekliliğini koruyamayacağı anlaşılmıştır.

Fakat burada çok ciddi bir sınır sorunu vardır. Din ile devlet işleri arasındaki çizgi, din ile politika arasındaki çizgi nasıl korunacaktır? Dinin istismarı nasıl önlenecektir? Bunda başarı sağlanamazsa, tam tersine bir sonucun ortaya çıkması, din maskesi altında irticaın, gericiliğin toplumu geriye götürmesi söz konusudur.

Hatırlayınız, Ay'a giden astronotun cebinde "İncil" vardı.

İşte modelimiz bu olmalı: Ay'a gidebilecek bir teknolojiye ve beceriye sahip olabilmek, fakat aynı zamanda "Allah'ın gücünü, desteğini" aramaya devam etmek...

Yeni nesillerimizi manevî değerlere yöneltme yolunda, Müslümanlığın yüce gücünden yararlanma arayışları içinde olmalıyız. Okullarımızda irtica arayışında değil, tersine, medeniyete yöneliş yolunda manevî güç olarak, artık din eğitimine önem vermek zorundayız.

Törelere ve ananelere bağlılık, düşüncelerimizde ve hareketlerimizde müsamahayı, birbirimize sevgi ve saygı duymamızı sağlar, zıtlaşmaları asgariye indirir, yumuşatır, iç barışın tesisine yardımcı olur. Böylece ortaya daha dengeli ve sağlıklı bir toplum yapısı çıkar.

Aksi halde, manevî değerlerden, ananeden yoksun insan kitlelerini mesut etmek, idare etmek çok güç olacak, bu topluluklarda sosyal huzur kolaylıkla sağlanamayacaktır.

Kuran'da şöyle buyuruluyor: "Gevşemeyin, endişe etmeyin. İnancınız sağlamsa, mutlaka başarırsınız."

Amerika'da, Teksas'ın Dallas eyaletinde Houston'da büyük bir hastanede, kalp ameliyatı olmadan önceki gece, yattığım odanın kapısı açıldı. İçeriye bir papaz girdi. Bir iskemle çekip yatağımın yanına oturdu. Bana özetle şunları söyledi: "Yarın sabah önemli bir ameliyata gireceğini duydum. Bizde âdettir. Önemli ameliyata gireceklere dua ederiz. Senin Müslüman olduğunu öğrendim. Siz Hazreti Muhammed'e inanıyorsunuz. Biz ise Hazreti İsa'ya inanırız. Ama Allahımız birdir. Bu gece Allah'ın sana yardımcı olması, kuvvet vermesi için dua edeceğim."

Çok etkilendim. Bu ziyaret bana "inanç" konusundaki eksikliklerimizi, "dinî vecibelerimiz" konusundaki ihmallerimizi hatırlama imkânı verdi.

Daha önce de, İngiltere'de bir küçük kentte, özel bir okula devam eden kızımın durumunu konuşmak üzere öğretmenleriyle sohbet ederken, benzer bir durumla karşılaşmıştım.

Kızımın sınıf öğretmeni bana şunları söylemişti: "Okulumuzda öğrenciler her gün kiliseye giderler. İncil okur, din ve inanç eğitimi görürler. Sizin kızınız Müslüman olduğu için kiliseye götürmüyoruz. İncil okutmuyoruz. Geçen gün çağırdım. 'Kızım bu saatlerde sen de İslamiyet'e ait bir kitap oku' dedim. Burada böyle bir kitabı temin etmek imkânsız, siz Türkiye'den gönderir misiniz?"

Yurtdışı iş seyahatlerimi uçakla, gemiyle yapıyorum. Her havaalanında bir kilise var, gemilerde ufak bir kilise ve papaz mevcut. Gemiyle yaptığımız son seyahatlerimden birinde oturduğumuz salona bir papaz geldi. Özür dileyerek salondan çıkıp çıkamayacağımızı sordu. Geminin kilisesi dolmuş. Salonda dinî tören yapacaklarmış.

Amerika'da TV istasyonları arasında kıyasıya bir ticari rekabet mevcuttur. Seyirciyi çekmek için rakip istasyonlar cazip ve farklı programlar verirler. Fakat pazar sabahları bütün TV istasyonları sadece dinî programlar verir. Kiliseden naklen yayın yapar.

Batı'da, her otel odasında, yatağın yanındaki konsolun çekmecesinde bir İncil bulunur.

Genellikle istemeyerek veya bilinçsiz olarak "gâvur" diye küçümsediğimiz Batı ülkelerinde her pazar sabahı, aileler en temiz giysileri içinde, en yaşlı ferdinden en küçük üyesine kadar, toplu halde kiliseye gidip inançlarını tazelerler.

Filmlerde gördüğümüz gibi, aile fertleri en büyüğün çevresinde masaya oturmakta ve verdiği nimet için Tanrı'ya şükretmeden

yemeğe başlamamaktadırlar.

Bütün bu örnekler bana "dinî vecibelerimiz" konusundaki ihmallerimizi hatırlama imkânını verdi.

Ülkemizde, nüfusumuzun tamamına yakın kısmı Müslüman olmanın kıvancını duyar. Fakat acaba, ağırlaşan ekonomik ve sosyal şartlar içinde, Müslümanlığın icaplarını, gün geçtikçe biraz daha ihmal etmiyor muyuz?

En basitinden, Hıristiyanların İncil'e gösterdikleri ilgi kadar, Kuran'a saygılı olmamız gerekmez mi?

Doğal olarak, her gün daha iyi yaşama şartlarının bekleyişindeyiz. Bu şartların gerçekleşmesi halinde, Allah'a yeterince şükrediyor muyuz?

Eski evlerimizin o güzel geleneklerinde, besmele ile bereket duasıyla yemeğe başlayıp, Allah'a şükrederek sofradan kalkmak, ne güzel bir şeydir.

Ben bunları, biz de her hastaneye bir din adamı, her otel odasına bir Kuran koyalım, cuma sabahları TV sadece dinî yayın yapsın diye yazmıyorum.

Ama din ve dünya işlerini birbirinden ayırıp, dini devlet işlerine ve politikaya alet etmeden de bir Müslüman olarak, yapabileceğimiz çok şeyler olduğuna inanıyorum.

Ve şuna da inanıyorum ki, dünyanın en iyi, en ileri dini olan Müslümanlık, ülkemizde refahın, huzurun tesisinde, daha mutlu yarınlara yönelmede, bizlere kuvvet verecek, güç verecek engin kaynaklardan biridir.

ABD'deki Türk doktorları

1986 yılı sonlarında Boston'da bulunduğum günlerde Boston şehrinde ve çevresinde yaşayan Türklerin benimle tanışmak istediğini söylediler. Türkler arasında eskiden çok güzel bir diyalog olduğunu, Fahri Başkonsolos Orhan Gündüz'ün Ermeniler tarafından öldürülmesinden sonra bu diyaloğun da kesildiğini belirttiler. Beni çalışmalarımdan dolayı iyi tanıdıklarını belirterek, benden Türkiye hasretini giderici bir konferans vermemi istediler. Eğer Ermeni sabotajından korkmazsam bunu gerçekleştirmemi rica ettiler. Bu teklif benim çok hoşuma gitmişti. Ben onlara "Ermeni sabotajından falan korkum yok. Alnıma ne yazılıysa o olur, ben memnuniyetle varım" dedim.

Süleyman Bey adında bir Türk'ün Boston-Newport yolu üzerinde Godfried isimli bir lokantası olduğunu, cumartesi günü öğle yemeğinde bu lokantada bir toplantı düzenlendiğini söylediler. İyi bir organizasyon yapılmış. Çok sayıda Türk vatandaşı lokantada toplanmıştı. Mühendisler, doktorlar, işadamları gibi çeşitli kesimlerde çalışan birçok Türkle karşılaştım.

Cumartesi günü Türk usullerine göre pişirilmiş yemekler yiyerek onlarla konuştum. Hepsine "Ne mutlu bana ki, sizin gibi elit, seçilmiş, ileri kademelerde eğitim görmüş kişilerle tanıştım" dedim. Onlara memleketimdeki beklentilerimi, umudumu, değişimleri, geleceğin iyi olması için bize düşen görevleri dilimin döndüğü kadar anlattım.

Bu arada Ermenilerin şehit ettiği Boston Fahri Konsolosumuz Orhan Gündüz'ün dul eşiyle görüşme fırsatı buldum. Bu görmüş geçirmiş hanımefendinin o vakur ve suskun bekleyişini, evlatlarını okutabilmek için yaptığı mücadeleyi saygıyla anıyorum. Hayatını, memleketini temsil uğrunda kaybeden "fahri" de olsa bir

Sakıp Sabancı Müzesi'ndeki "İnsan ve At Sergisi" açılışında Dr. Mehmet Öz ve eşi, Turizm Bakanı Erkan Mumcu'yla birlikte.

konsolosun eşine T.C. Devleti maaş bağlayamaz mı veya çocuklarının tahsili için burs veremez miydi, diye düşünmekten kendimi alamadım.

Bir Türk Derneği'nin başkanı olan Yüksel Oktay New York'ta Birleşmiş Milletler Binası karşısındaki Türk evinde bir konferans vermem için beni davet ediyordu. Boston'da cumartesi günü yaptığım konuşmayı takiben pazar günü New York'a uçtuk. Bavullarımızı konferansın verileceği Türk evindeki vestiyere bıraktıktan sonra konuşmamı yaptım. Aynı günün akşamı Washington'a uçarak oradaki bir toplantıya katıldım. Boston'daki konferans inanışlarımı pekiştirdi. Vaktim olmamasına rağmen ülkem için gerekli olan bu toplantılara katılmam gerekiyordu. Daha evvel benzer davetleri vaktim yok diye reddettiğim için kendimi hatalı kabul ediyorum. Boston'dan sonra konuştuğum New York'tan da çok mutlu bir şekilde ayrıldım.

New York'taki konferans çok kalabalıktı. Gelenlerin ortak bir beklentisi vardı. Türkiye'de yaşayan bir müteşebbis, bir sanayici olarak benim fikirlerime önem veriyorlardı. Konuşmamın bazı yerlerinde beni alkışlıyorlardı. Bu beni büsbütün teşvik ediyordu. Salona girerken karşılaştığım bir durum gözlerimi yaşarttı. Zeki Ersun isimli bir vatandaşımız lastiklerin pazarlanması adı altında

bir konferansa katılmış ve tüm konuşmaları, yanında götürdüğü teybe kaydetmiş. Bana "Sizin Türkiye'de lastik işiyle ilgili faaliyetlerinizi biliyorum. Bu yüzden bunu size hediye ediyorum" dedi. "Eğer bu teyp arkadaşlarım tarafından dinlenilip de bilmedikleri bir şeyi öğrenirlerse, ülkeme faydası olur. O zaman benden mutlusu olmaz" şeklinde konuştu. Bu olay beni çok etkiledi ve orada bulunanlara dönerek "Görüyorsunuz, bu arkadaşımızın yaptığı güzel bir iş. Bir toplantıya giderken gazel dinlemeye gitmiyor. Toplantıda konuşulanları banda kaydediyor ve daha sonra da bu konuşmanın faydalı olacağı bir yer arayışına giriyor. İşte bundan sonra Türklerin ister bir seyahate giderken, ister bir toplantıya katılırken, bundan ülkeye, aileye ve topluma ne kalacağını araştırması gerekmektedir. Bu bir örnektir, bunu çoğaltmalıyız" dedim.

Konuşmam sırasında dinleyicilerden biri "Ben otuz beş yıldan beri eğitim işlerinde çalıştım, bu arada Ankara'da babanızı da tanımıştım. Sizin bu konuşmalarınız benim çok hoşuma gidiyor. Ne olur politikacılar, işadamları, sanatçılar kendi alanlarında çalışırlarken, birlik içinde biraz da bu kabil işlere zaman ayırsınlar. Bu tür toplantılar düzenlenerek diyaloglar kurulmalı ve Türkiye için çalışmalar yapılmalı" dedi.

Konferans sonu karşılaştığım iki olay beni mutlu etti. Bunlardan biri Birleşmiş Milletler Teşkilatı'nda görevli Üner Kırdar'ın yazdığı "İnsanî İlişkiler" isimli kitabını imzalayarak ve takdirlerini belirterek bana vermesi, diğeri hemen kapının dışında karşılaştığım, Kilisli olduğunu söyleyen vatandaşın, bana yaklaşıp yaşlı gözlerle "Sağ olasın hemşehrim, gözümü gönlümü doldurdun, bu bana uzun müddet yeter" demesi oldu.

Benim New York'ta bir Musevî dostum var. Oraya gittiğim zaman neye ihtiyacım olsa beni bir Musevî işyerine götürüyor. Bu bir dayanışmadır. Bu şuur başka yerlerde uzun yıllardan beri devam etmektedir. Bizdeyse aksine bir tutum görülür. Türkler birbirine yaklaşmaz. Geçmişte birbirimizle didişme vardı. Anarşinin hüküm sürdüğü devirlerde, yurtiçinde olduğu gibi, yurtdışında da Türkler arasında çekişme sürüp duruyordu. Mesela ben on beş yıl kadar önce, Türkiye'de huzursuzluğun sürdüğü yıllarda New York'a çağrılmıştım. New York'ta bir hastanenin kafeteryasında Türk doktorlara bir konferans vermiştim. Konuşmam bittikten sonra bazı doktorlar yanıma gelerek "Şimdi siz bizim davetimize mi, yoksa karşı grubun davetine mi gideceksiniz?" diye sordular. Çok az sayıda doktorumuz olmasına rağmen onlar bile kamplara

bölünmüşlerdi. Bu durum benim yüreğimi sızlatmıştı.

Amerika'da Ahmet Kafadar diye birine beni takdim ettiler. Adam savaş uçaklarının önemli parçalarını en iyi şekilde üretenlerden biri. Bunu duyduğumda iftihar ettim. Northrop'un İdare Meclisi Reisi Tom Jones'la tanıştım. Adını nereden unutmuyorsun derseniz, şarkıcı Tom Jones'den hatırlıyorum.

Mr. Tom Jones'e sordum: "Ahmet Kafadar'ı tanır mısın?"

"Of course... Elbette" deyince yüreğim sevgiyle, sevinçle doldu. Bir Türk'ü Northrop'un İdare Meclisi Reisi'ne soruyorsun, tereddüt etmeden "Of course" diyor.

Yüreğim sevgiyle dolarken hemen içime bir üzüntü beraberinde giriyor. Nedir o? Türkiye Cumhuriyeti Hava Kuvvetleri'ni organize etmek, yeni tayyareler almak için 10 yılda 8 milyar dolarlık kontrat imzalamış.

Ahmet Kafadar'a sordum: "Bu kontrat imzalanırken seninle hiçbir istişare oldu mu?"

"Hiç" dedi. Bizim hastamız var, bizim doktorumuz var. Hasta inim inim inler. Doktor evin içinde boş durur. İlaç dolu sandığı açıp vermezsen, buna vicdansızlık derler. Dünden farklı çalışmak lazım.

Profesör İsmet Karacan, dünya adamı tanıyor. Houston'da uyku uzmanı. Diğer alanlarda da böyle isimlerimiz var: Aydın Corporation'ın sahibi Ayhan Hâkimoğlu, Ahmet Ertegün, Ergün Esmer gibi.

Ergün Esmer 90 milyon dolar ciro yapıyor. Kumaş, çimento, şeker değil, mühendislik hizmeti satıyor.

Öyle Türkler tanıdım ki, inanamadım. Yaptığı ciroyu, özel tayyaresini, hayatını anlatınca, hayretler içinde kaldım. Nasıl ki, hamal Hacı Ömer yalınayak Adana'ya gitmiş, Hacı Ömer topluluğunu meydana getirmişse, Amerika'ya giden mühendisimiz, doktorumuz, işadamımız içinden birçok Hacı Ömer'ler çıkmış, çıkacaktır. Yalnız maddî değil, bir üniversitede profesör, bir gün vali olarak inşallah onları göreceğiz.

Gençlere 10 öğüdümün ilki, sağlıkla ilgili

Biz kendimizi bildiğimiz yaştan itibaren 6 erkek kardeş, babamızla önce pamuk alım satımına, sonra sınai tesislere giderdik. Babamız elimizden tutar, bizim daha çocukken, bu işlerin hamurunda yoğurulmamızı isterdi.

Biz de yurtiçinde ve yurtdışında eğitim gören çocuklarımızın,

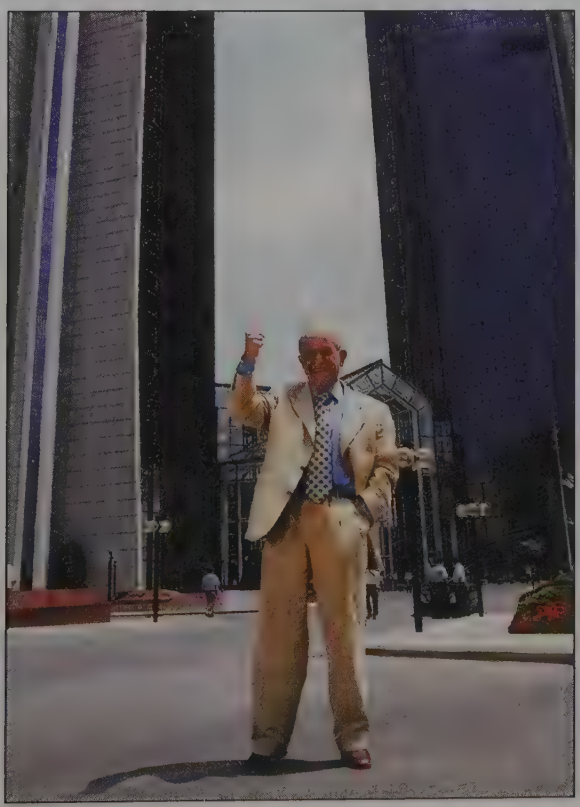

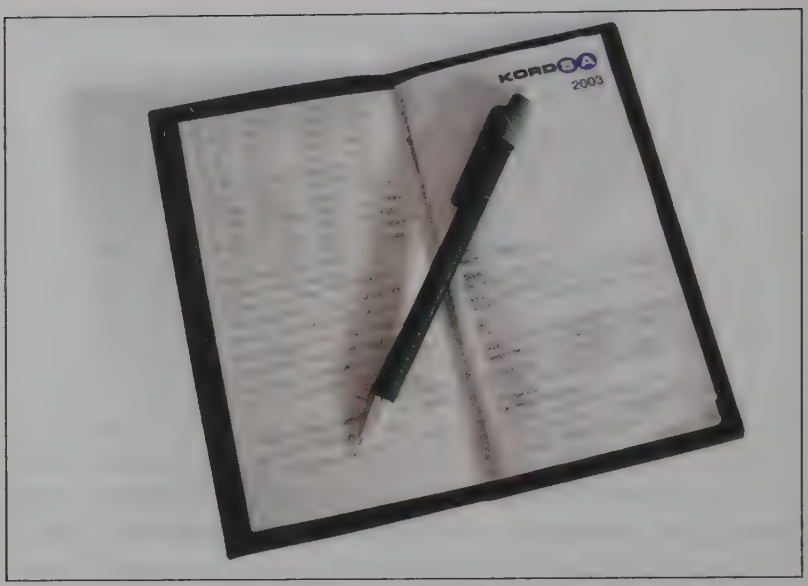

Notlar, randevular, anılar, anımsatmalar hepsi küçük notlar halinde yaşamın akışını çizer.

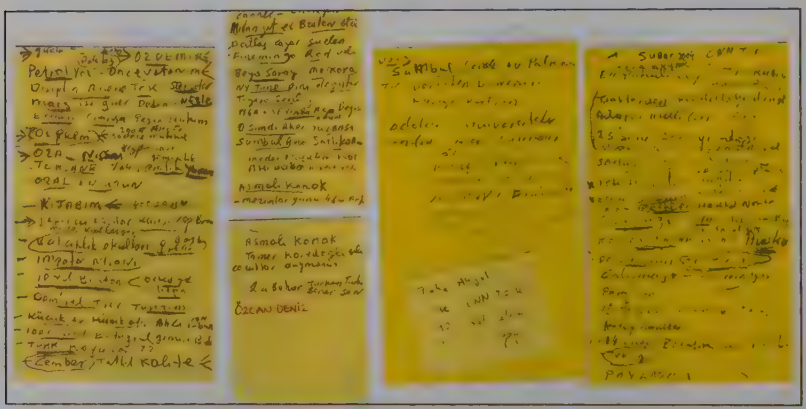

Günü, zamanı, planlamak ve her şeye vakit ayırabilmek için mutlaka not defteri kullanırım.

genç Sabancıların da işlerin içine girmeleri, makine sesine kulaklarını alıştırmaları, işçilerimiz, yöneticilerimizle tanışmaları için, yaz aylarında onlara özel programlar uygulamaya karar verdik.

Bu programları uygulamaya geçerken gençlerle yaptığım toplantıda onlara şu on öğüdü verdim:

1. Sağlıklı olun. Hayatta her şeyin başı sağlıktır. Sağlıklı vücut ve ruh sağlığı tam olan insan, hayat yarışına girebilir.

2. Manevî güce inanın. İnsanın hayattan zevk alabilmesi, dün-

ya nimetlerini anlayabilmesi ve çalışma azmine sahip olarak başarıya ulaşabilmesi için "bir şeye inanması" şarttır.

Biz Türkler için, din, aile bağı, atalarımızdan gelen örf ve âdetler çok önemlidir.

3. Birlik konusuna önem verin. Atalarımız, "Bir elin nesi var, iki elin sesi var" demişler. Aile birliği çok önemlidir. Çok ortaklı kuruluşlarda, ortaklığa katılanların birliklerini sürdürmesi çok önemlidir. Ülkede millî birlik çok önemlidir. Kademe kademe birliği korumaya özen gösterin.

Birliğin esası aile içinde başlar. Düzenli yaşamı olan aile fikrinin önemine inanan kişiler birlik ruhunu sürdürür.

4. Bilgili olun, lisan öğrenin. Önce iyi bir eğitim görün. Fakat eğitiminizi tamamladıktan sonra bütün hayat boyunca konunuzdaki gelişmeleri izleyin.

"Bir konuda her şeyi bilin. Her konuda bir şeyler bilin".

Bilgili olmada hedefiniz, dünyada sizin yaşınızdakilerin, sizin konunuzda çalışanların bilgi düzeyi olmalıdır.

Yoksa, rakiplerinize "güreş meydanına eşit şartlarla çıkma" şansınız olmaz. Daha mindere çıkmadan yenik düşmeyi kabul etmiş sayılırsınız.

5. Hedefinizi belirleyin. Sonra o hedefe ulaşmak için gerekeni yapın.

Bir sabah evden yola çıktığınızda nereye gideceğinizi bilmiyorsanız, akşama kadar dolaşıp eve dönersiniz. Ama bir yere gitme-

14. kitabım *Bıraktığım Yerdem Hayatım*'ın imza gününde.

ye kararlıysanız, adresi bilmeseniz de sora sora hedefe varırsınız.

6. İşinize sahip çıkın. Hangi işi yapıyorsanız, o işin en iyisi olmaya çalışın. İşin büyüğü küçüğü yoktur. "İşin en iyisi ve diğerleri..." vardır. Yaptığınız işi "kıyısından, köşesinden parmağınızın ucuyla" tutmayın. Bütün varlığınızla, bütün gücünüzle işe sahip çıkın.

7. Hangi işi yapacaksanız, o işi "en iyi bilenlerle" işbirliği yapın. Bu işbirliği kademe kademe olur: en iyi ustanın yanında çırak olursunuz. En iyi ustayı istihdam edersiniz. Veya o işi en iyi bilenle ortak olursunuz.

8. Beraber çalıştıklarınıza güven verin. Size nasıl davranılmasını istiyorsanız, başkalarına da öyle davranın. Güç karşısında haysiyetinizi koruyun. Güçsüzleri himaye edin. Sizin için çalışanları memnun edin. Hizmetin kadrini bilin. Hatayı cezalandırırken, başarıyı mükafatlandırmayı ihmal etmeyin.

İnsanlardan yararlandıktan sonra, onlara sırt çevirmeyin. Eğer böyle davranırsanız, beraber çalıştıklarınızın size güveni kalmaz.

9. Kurumlaşın. "Duvara dayanma yıkılır. Adama güvenme ölür..." Hiçbir iş, bir insana bağlı kalmamalıdır. İnsan fanidir. Eserin, işlerin, başarıların devamı için müesseseleşme-kurumlaşma şarttır.

10. Tasarruf, yatırım demektir. Tasarruf yatırıma eşittir. Yatırım demek, üretim demek, istihdam demektir. Hedefimiz daha bol, daha sağlıklı üretimdir. Bütün bunların hareket noktası "tasarruf"tur.

Yukarıda sıraladığım "Başarının 10 anahtarı" önemlidir. Ama bu on anahtarın işleyebilmesi bir şeye bağlıdır: "Devlet varsa, sizler ve bizler var olabiliriz."

Onun için öncelikle devletimizin varlığını sürdürebilmesi, devletimizin güçlenmesi için vecibelerimizi yerine getirmeye mecburuz.

Varlığımızın bu devletin varlığına bağlı olduğunu, mutluluğumuzun halkımızın 70 milyon ferdinin mutluluğuna bağlı olduğunu unutamayız.

Türk halkının tamamının "insanlık haysiyetine yaraşır bir yaşam düzeyine" kavuşması, mutlu olması için görevlerimizi unutmamalıyız.

Herkesin vergisini muntazam ödemesi, devletin yasalarına uyması, sorumluluklarının bilincinde çalışması, devletin sosyal hizmetlerini genişletmesini, gelir dağılımının iyileşmesini, daha mutlu bir Türkiye'ye ulaşmamızı sağlayacaktır.

Ekler

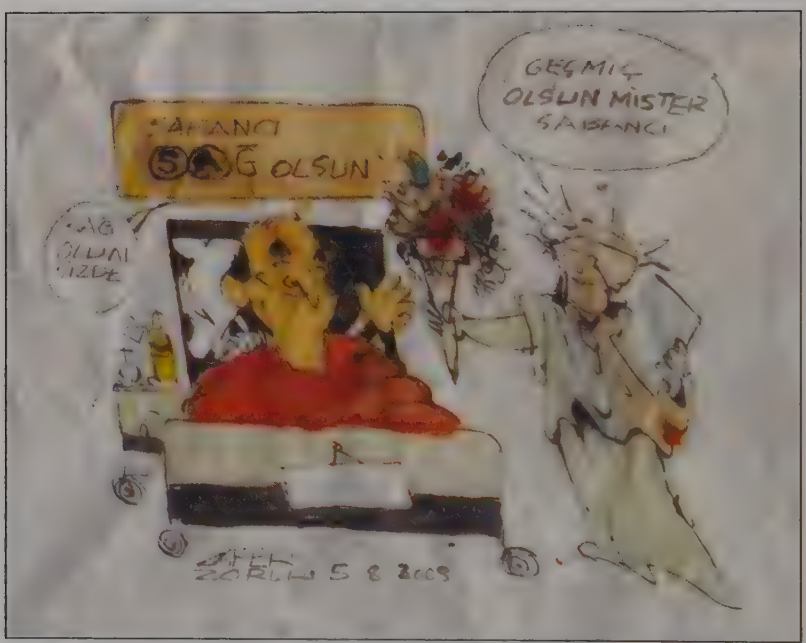

Cafer Zorlu'nun Amerika'da geçirdiğim ameliyat sonrası çizdiği karikatür.

Gönül mektupları

Böbrek ameliyatım nedeniyle ABD'de bulunduğum sürece, ameliyat öncesi ve sonrası çok kişiden gönül mektubu veya mesajı aldım.

Gönül mektuplarımın sayısı 487'dir.

Tanıdığım 136 kişiden, tanımadığım 351 kişiden toplam 487 faks mesajı aldım.

Tanıdığım, tanımadığım 397 kişi telefonla beni aradı.

Tanıdığım, tanımadığım 25 kişiden çiçek aldım.

ABD'de yaşayan 17, Türkiye'den gelen 15 dostum beni ziyaret etti.

Gönül mektuplarındaki ifadeler beni çok etkiledi. Bunlardan bazılarını sıralamak istiyorum.

Gönül mektuplarından...

Sakıp Bey,

18 Temmuz 2003 tarihli *Milliyet* gazetesinde sizinle ilgili "Sağlığım iyi, vatanımı özledim" başlıklı haberi okuyunca gözlerim doldu. Tüylerim diken diken oldu. Size bu mektubu yazmaya ondan sonra karar verdim.

Sakıp Ağbi, siz insanın "diğer" yönü o sonsuzluk içeren, insanı insan yapan o duygu yönünü, o manevî yönünü, o moral, motivasyon, insanlık, dostluk, özlem, hayal, neşe, samimiyet, şiir, aşk, sevgi, saygı, rüya; Sakıp Ağbi siz insanın o çok az farkına vardığı "duygusal" yönünü öne çıkarıyorsunuz. Bu müthiş bir olaydır aslında. Siz buram, buram köy kokan kadınımızın, ekmeğimizin, çayımızın, pamuğumuzun, nasırlı ellerin temsilcisisiniz.

Siz sokakta yarı aç yarı tok gezen insanımızın en büyük moralisiniz. Unutmayın sizi biz de o kadar özledik ki. Her akşam televizyonda o sımsıcak görüntünüzü o kadar özledik ki. Gazetelerdeki o buğulu gözlerinizle gülümseyen yüzünüzün ortaya çıkardığı hüznü o kadar özledik ki. Sizin ne iş yaptığınızı hiç özlemedik. Ne ürettiğinizi dahi hatırlamıyorum. Ama sizin o "insanlık" tüten her halinizi çok özledik. Bir an önce sağlığınıza kavuşup "çok özlediğinizi söylediğiniz vatanınıza" geri dönmenizi büyük bir özlemle bekleyeceğim.

Şimdi sizi hiç görmeyen ve sizin de tanımadığınız biri, sizi kendi evinden, aile fertlerinden biri olarak görüp "ağbi" ve "sen" diye hitap ediyor. Sağlığınız için her gün dua ediyor. Evinize dönüşünüze gurbetten dönen babasına sevindiği kadar sevineceğini bilmenizi istiyor.

Ferhat Karakaş - Bursa Ticaret Meslek Lisesi Müdürü

Saygıdeğer Büyüğümüz,

Şunu bilin ki Sayın Sabancı, sizin gülümsemeniz bazen unuttuğumuz ve sadece güzel yurdumuzun, güzel insanlarına özel bazı geleneksel insani duygularımızı gıdıklayacaktır. Sizin gibi güzel insanlara her zaman ihtiyacımız var. Bir gönülçelen...

Mustafa Bakan

Sayın Sakıp Abiciğim,

Rahatsızlığınızı üzüntü ile duymuş olup, ameliyatınızın çok başarılı bir şekilde geçtiğini duyunca rahatlamış bulunmaktayız. Hayrı ve şerri veren, Cenab'ı Allah'tır. İnşaallah bunda hayır vardır. Çünkü bize şer gibi görünen şeylerde hayır, hayır gibi görünen şeylerde şer olabilir.

Yakup Şevki Öztürk-Adana Girişimci İş Adamları Derneği
Yön.Krl.Bşk.

Sayın Sakıp Baba,

Bence Cumhuriyet tarihinde Atatürk'ten sonra vatanını, bayrağını, milletini seven ve vatanı için inanılmaz mücadele ve fedakârlıklar yapan büyük insan.

Geçirmiş olduğunuz rahatsızlıktan dolayı bir Türk vatandaşı olarak büyük üzüntü duyduk. En kısa zamanda eski sağlığınıza kavuşmanız için dua ediyorum.

Azem Kumbasar - Trabzon Eşrafından

Sayın Sakıp Bey,

2003 ilk mezunlar törenine rahatsızlığınız nedeniyle katılamadığınızdan sevincimiz buruktu. Her şey çok güzeldi, bir siz yoktunuz. Acil şifalar diliyorum.

Sizin herşeyde çağdaşlık ve kaliteye verdiğiniz öneme güvenerek canımız yavrumuzu Sabancı Üniversitesi'ne yönlendirmiştik. Ne güzel bir karar vermişiz. Bu dört yılda her şey beklentilerimizin, hayallerimizin üstündeydi.

O mükemmel eğitim kadronuz ve teknik donanımınızdan, dünya ölçülerinde başarıyı yakalamayı; sizden de iyi ve faydalı insan olmayı, Türkiyemizi çok sevmeyi öğrendi. Sağ olun, sağlıklı kalın.

Dr. Şükran Çakmak - Dahiliye Uzmanı

Sayın Sakıp Sabancı,

Sayın Sabancı, yeri ve göğü yaratan Allah adına yemin olsun ki, iki böbreğimi de gözümü kırpmadan sizin için hiçbir maddî beklentim ve temennim olmadan bağışlamaya hazırım. Siz buna layıksınız.

Mustafa Özgür Beyaz - Öğrenci

Duaların hepsi seninle Sakıp Ağam,

Bu vatanın senin gibi işadamlarına her zaman ihtiyacı olacaktır.

Vatanını düşünen, binlerce insana ekmek veren bu insanı unutup, zor gününde yanında olamamanın üzüntüsü içindeyim. Bunu inanın ki, en içten dileklerimle söylüyorum.

Bugün cuma namazında bile sizin için dua ettim. İnşaallah en kısa zamanda eski Sakıp Ağa'dan daha dinç, mutlu, sağlıklı gelirsin.

Sizin binlerce ekmek verdiğiniz insanların duasıyla sanki size hiçbir şey, ama hiçbir şey olmaz. Bir Türkiye'nin duaları sizinle ağam. Gönlünüzü ferah tutun.

İsmail Gülümser, Yenibosna / İstanbul

Sakıp Amca,

Geçmiş olsun. Emin ol biz de seni ve o sıcak gülüşünü çoook özledik. Sevgiler, binlerce sevgiler.

Nergis, 17 - Bursa

Değerli büyüğüm,

İnanır mısınız nasıl ulaşabilsem de böbreğimi versem diye düşündüm. Benim gibi insanın yaşayıp yaşamayacağı önemli değil, ama sizin yaşamanız lazım. Sizin gibi değerli ve değer abidesi bir insanın mutlaka yaşaması lazım. Çünkü vatanımızın ve milletimizin sizin gibi paha biçilmez değerli insanlara ihtiyacı vardır.

Değerli büyüğüm, canım sana feda, inşallah herhangi bir sorununuz kalmaz iyileşirsiniz. Yine sizi en kısa zamanda televizyon ekranlarında görmeyi ümit ediyoruz.

Şeref Doğan - Pasinler / Erzurum

Sayın Sakıp Sabancı,

Siz Türk halkının gözbebeği, dünyası, her şeyisiniz. Milyonlarca insanın ekmek teknesi, velinimetisiniz. "Babasısınız."

Yüce ulusun hayır duaları daima sizinle olmuştur, olacaktır. Zira siz bunu hak ediyorsunuz. Ne mutlu sizi doğuran Ana'ya.

Erol Özer

Ülkene yaptığın hizmetlerden dolayı vatanın özledi, SA hilali dalgalandırırken yıldız özledi seni, okuduğu ezanı duyamadığın için müezzin özledi seni, seni sevenler geçmiş olsun dilekleriyle özledi seni.

Ben mi ? Seni tanımıyorum ama özledim seni.

Adnan Babayiğit - Türk Telekom 4. Bölge Müdürlüğü, Adana

Sevgili Sakıp Bey,

Aslında çok uzun bir zaman olmamasına rağmen, rahatsızlığınız dolayısıyla aramızdan geçici bir süre de olsa ayrılmanız şahsınızın ne kadar aranılan, eksikliğinin hissedildiği, yeri asla doldurulamayacak bir kişi olduğunuzu gösterdi. Bana ve sanırım ki sizi seven dostlarınıza. O yüzden bir an önce iyileşerek eskiden olduğu gibi ülkemiz nazarındaki doldurulamaz yerinizi almanız ve yine eskiden olduğu gibi Türk insanının Sakıp Ağası olarak bir süreliğine izine çıktığınız yerinize tekrar dönmeniz Allah'tan istediğim en büyük lütuf.

Rıza Öziş - Kanal D Gala Programı

Sayın Sakıp Ağabey,

Hastalığınızdan dolayı nasıl üzüldüğümü inanın anlatamam.

Sizin gibi kendini memleketine adamış ve mücadelesini bırakmamış insanların daha çok olması gereken şu günlerde maalesef öyle olmadığını iyi biliyorum.

Siz diğer tüccarlar gibi tefecilik ve faizle değilde, yatırımlarla buralara geldiğiniz için teşekkür ediyorum.

Mehmet Görgülü - Koltuk ve Mobilya Dekorasyon

Sayın Sabancı,

Geçmiş olsun der, size sağlıklı uzun ve hayırlı bir ömür dilerim.

Siz Türkiye'nin köşe taşlarından birisiniz. Bizim kuşağın adamı, adam gibi adamsınız.

Benim gibi, halk adamı bir ustanın oğlusunuz. Paradan ziyade gönül zenginisiniz.

İsmet Çenesiz - Çenesizler Seramik Yön.Kur.Bşk. - Çorum

Ülkemize hayatı boyunca yenilikler doğrultusunda teknolojik sanayi imkânları sunan ve memleketimiz adına her zaman hayırlı, güzel işler yaptığına inandığımız her daim hiç şüphesiz övündüğümüz ve desteklediğimiz değerli büyüğümüzü yeniden sağlıklı bir şekilde Türkiye sanayicilerinin lokomotifi olarak aramızda görmeyi Cenabı Allah'tan niyaz ederiz.

Mehmet Yılmaz, Batı Makine Kalıp Yön.Kur.Bşk. - İstanbul

Ülkemizin gururu Sayın Sabancı,

Ülkemde her türlü sıkıntıyla mücadele ettiniz. Sizi hiçbir dünya kahramanıyla kıyaslayamam zira onlar sanal kahraman. Zorluklara sizin kadar direnen, asaletini damarlarındaki asil kandan alan, vatanı için her yola baş koyan millet kahramanı biri daha, kaç yüz yıl sonra gelir ki. Allah'dan acil şifalar, ailenizle uzun ömürler dilerim.

Tahsin Ergin

Ailem ve ben sizleri çok seviyoruz. Allah size zeval vermesin, başımızdan seni ve aileni eksik etmesin. Ağam, babam, TV programlarınızı izlerken içimiz vatan sevgisiyle doluyor, özümüz var ya Ağam, özümüze dönüyoruz. Bu ortamda vatanımızı talan eden ahlaksızların pişkin tavırlarını gördükçe seni özlemek, seni kana kana sevmek hakkımız değil mi? Babam, inan ki şu an içim içime sığmıyor. Bu yazdıklarımı sevdiğim bir kişiye iletmek, okuyunca benim daha neler ifade etmek istediğimi hisseden doğal insana bir ömür boyu huzur diliyorum.

Bahittin Pelen - Adana

Sayın Sakıp Sabancı,

Sizin memleketimiz ve milletimiz için yaptıklarınız anlatmakla bitirilemez. Siz sadece insanlarımıza iş imkânları yaratacak hemen her alanda dev yatırımlara imza atmakla kalmayıp, aynı zamanda onlara cömert yardım elinizi uzatarak ağalık yapmakta, dertlerine derman olmaya çalışmakta, özürlüler başta olmak üzere vatandaşlarımız için rehabilitasyon merkezleri ve hastaneler açmaktasınız. Tüm bu hayır işlerine ilaveten kültür ve sanat alanında gerçekleştirdikleriniz ise her türlü takdirin üstündedir.

Kısacası başta insanımız olmak üzere aslında tüm insanlık için samimiyetle hizmet etmektesiniz. Bunların da ötesinde zor dönemlerimizde milletimize moral vermektesiniz.

Bundan dolayıdır ki, sizi sadece bizler değil tüm milletimiz çok sevmekte, Sakıp Ağaları olarak bağırlarına basmaktadırlar.

Engin Güner - İstanbul

Bu ülkenin sizin gibi milli duygulara, dinine sahip, vatandaşını, bayrağını, ezan sesini seven üstat işadamlarına ihtiyacı var.

Vatanımız, bayrağımız, esan sesi, sevenleriniz, sokakta sizi görünce sevecen bakışlarıyla size bakan vefakâr vatandaşlarınız da sizi çok özledi.

Ömer Hayal - İstanbul

Sizi hep böyle sevimli dinç, azimli, kararlı ve espirili ve belki de bazı zamanlar çapkın olarak hep görmek istiyoruz. Sizin Türk insanının beyninde motif olarak işlenip, nadide bir eser olarak saklandığınızı biliyoruz. Sizde bunun farkındasınız. En kısa sürede sizi tekrar Türkiye topraklarında güler yüzünüzle göreceğimiz için huzurluyuz.

Adem Arslan - Peron Bilgisayar

18 Temmuz 2003, Cuma günkü *Türkiye* gazetesinde resminizi gördüm. O pırıl pırıl bakan gözler, o yüzdeki kırışıklıklar, o sevecen bakışlar neleri ifade ediyor bir bilsen. Onun için seni çok ama çok seviyoruz ve seni aramızda sağlıklı, sıhhatli şakalaşan, hep gülen Sakıp Ağa olarak görmek istiyoruz. Diyoruz ki, o sempatik yapınız, gülen yüzünüz insanlığa duymuş olduğunuz sevgi ve saygıdan ötürü en kısa zamanda, vatanınıza dönmenizi arzu ederiz.

Hilmi Ergin - Kapaklı Köyü / Manisa

Çok değerli ve kendisi de bir o kadar sevimli Sakıp Ağamız,

Allah'tan size acil şifalar diliyorum. Benim size özellikle bu bağlılığım özünüzün, sözünüzün bir oluşundan ve hiçbir zaman kalbinizde bir kötü yaklaşım olmadan fikirlerinizi doğrudan söylemenizden kaynaklanmakta. Ben her zaman susan, konuşmayan insanlardan korkmuşumdur. Şunu içtenlikle söylüyorum. Sizin gibi bir abimizi, babamızı bu ülkede binlerce kişiye istihdam sağlayan bir meleği Allah başımızdan eksik etmesin.

Tek dileğim sizinle sağlığınız düzeldiğinde tanışabilmek ve sizin için yaptığım besteyi dinletmek... Umarım beni kabul edersiniz. Yeniden geçmiş olsun dileklerimle, ellerinizden öper, başımın üstüne koyarım...

Atahan

Bizler de senin o sevecen, o babacan, o halkıyla her zaman iç içe, gönül gönüle olan o sempatik halini çok özledik Sakıp Baba.

Bir gönül dostu

Efendim,

Son zamanlarda müzeye her gün gittiğimde "bir şey eksik, burada bir boşluk var" diyorum kendi kendime, ama tüm bitkiler, ağaçlar, çiçekler, çimler, her şey yerli yerinde ve son derece sağlıklılar. Bir süre sonra fark ettim ki orada siz yoksunuz.

Tahsin Bora - İstanbul

* * *

Unutmayın bizim size her zaman ihtiyacımız var. Kendinize çok iyi bakın, gerçi Türkân Hanım gibi bir eşiniz varken size bu cümleyi söylemek gayet gereksiz oldu ama, kusura bakmayın.

Sizi çok seviyor ellerinizden ve o güzel yanaklarınızdan kocaman öpüyorum. Melekler sizinle olsun. Dualarımız yanınızda, eğer kabul ederseniz siz iyileşene kadar kendi meleklerimi de sizin yanınıza yolluyorum.

İ.Burcu Ünsal - İstanbul

Sakıp Amca,

Seni seviyoruz.

Beran Dağdeviren (10) Bi de kardeşim var,
adı Berke (2 aylık) - İzmir

Sayın Ağam,

Siz hepimize örnek olan, birçok güçlüğü yenmiş, çok kuvvetli, özel ve değerli bir kişisiniz. İnşallah bir an önce bu zorluğu da yenecek ve en acil zamanda sıhhate kavuşacaksınız.

Dilek Yalçınkaya

Dürüstlüğünüzü takdir ediyorum. Atatürkçü kişiliğiniz, vermek istediğiniz mesajlardaki size has espri uslübunuzla siz Türkiye'nin Sakıp Ağasısınız. Ağa anlayışı bana göre sahip çıkmaktır. Sizin bu duygularla hareket ettiğinizi biliyorum. Kompliman yapmayı sevmeyen biriyim. Dürüstlükle kazanılıp yapılan hizmetler bence makbul olanıdır.

Bunun için size yazıyorum. Mütevazısınız. Çok yaşayınız. Hastalıklar sizden uzak dursun.

Nuray Büyükarman - Kocaeli

Sakıp Ağam,

Sen ağaların hasısın / Bir Türkiye sevdalısısın / Vatandaşın hep yanındasın / Ağam sana da bu yakışır / Zenginsin paran çok, mülkün çok / Sade vatandaştan hiç farkın yok / Halkın arasında gezer dolaşırsın / Kendini böyle kabul ettirmişsin / Ağam sana da bu yakışır / Paranın pulunun, malının mülkünün / Hep Tanrı'ya ait olduğunu söylersin / Dürüstlüğünden hiç taviz vermezsin / Herkese yardım eder, insanlara önem verirsin / Böyle yürümeye devam etmelisin / Ağam sana da bu yakışır / Türk insanı seni çok seviyor / Bu sevginin sen de farkındasın / Yaşamın bir parçasıdır sevgi / Sevdikçe güçlenir, sevdikçe başarırsın / Sende bunların hepsi var / Ağam sana da bu yakışır / Ağam yolun açık ve aydınlık olsun / Allah'ım ömrünü uzun etsin / Sağlık dolu günlerin olsun / Topluluğun, Türkiye'nin yüz akı olmaya devam etsin / Yüreğin her zamanki gibi sevgi dolu, sımsıkı olsun.

Mehmet Durmuşoğlu

Güler yüzünüz hiç solmasın, umut ışığınız hiç sönmesin, hayalleriniz hiç bitmesin. Ömrünüz uzun olsun. İçiniz huzur dolsun, bahtınız açık olsun. Düşmanlarınız yok olsun. Sevenleriniz çok olsun. Dertleriniz az olsun. Devalarınız çok olsun. Kuruntularınız hiç olsun. Sabrınız bol olsun. Sağlığınız daim olsun. Hastalığınız yok olsun. Çok geçmiş olsun. Allah sizden razı olsun.

Yeşim Akdeniz - Zonguldak

Saygıdeğer Sakıp Sabancı Bey,

Gazetede böbrek ameliyatı geçirdiğinizi duydum ve çok üzüldüm. İnşallah en kısa zamanda iyileşir ve eski sağlığınıza kavuşursunuz. Nasıl ki siz bizleri özlediyseniz, bizler de sizi özledik.

Bu mesajı göndermemin nedeni size olan sevgi ve saygımdandır. Ben 2002-2003 öğretim yılı Dilek Sabancı Ticaret Meslek Lisesi mezunuyum. Vaksa Ödül Töreni'nde ailem ve ben sizinle tanışma onuruna eriştik.

Yalnız gazetede haberinizi okuduktan sonra size biraz da olsa moral vermek ve sizi yalnız bırakmamak istedim. En kısa zamanda vata-

nınıza dönmenizi ve sağ salim gelmenizi temenni ediyor ve geçmiş olsun dileklerimi iletmek istiyorum.

Serkan Gülsün

Sakıp Ağam,

Siz benim için bir ekolsünüz. Davranışlarınız, sevgi dolu gülüşünüz çok başka. İnsanlara, "Bir şans verilse, nerede ve kiminle görüşmek istersiniz" diye hep sorulur ya. Onlar da şu adada, bu kralla vs derler hani. Hayır, benim öyle bir şansım olsa, değer biçemediğim birkaç insan var onlarla oturup konuşmak isterim ki, onların ilki sizsiniz. Riyakârlık olsun diye değil. Çocuklarınıza, insanlara ve özellikle de özürlülere davranışınız takdire şayan.

Selvinaz Erdoğan

Ülkemizde milyonlarca kişiye ekmek kapısı açan, nükteli konuşan, öz konuşan, ama dosdoğru konuşan, insanımıza kaliteyi, konforu ve çağın teknolojisini sunan, sanayimizi dünyaya tanıtan, kocaman gönlü koca koca sevgilerle dolu olan, iş ve sanayi adamlığını adam gibi yapan...

Muhterem büyüğümüz Sayın Sakıp Sabancı Beyefendi'ye Allah'tan acil şifalar temenni ederim.

Bol bol laf üretenler, işadamıyım diyenler Sabancı'nın binde birini yapabilse, süper, devlet olurduk.

Adem Akgün - Soma / Manisa

Sevgili Sakıp Sabancı,

Seni Allah için seviyorum. Seni, milletimin de sevdiğini biliyorum. Sen, herkesin tercümanısın.

İnşallah özlediklerinize kavuşursunuz. Gönlünüz şen, sağlığınız daim olsun, hizmetiniz ve ömrünüz uzun.

Ahmet Özkarabüber

Allah şifalar versin Sakıp Babacığım,

Hastaneye yatmadan önce sana beş vakit namazlarda çok dua ediyorum. Bir an evvel seni Türkiye'de görmek istiyoruz ve bekliyoruz. Seni çok özlüyoruz. Tekrar Allah şifalar versin sizi çok seven,

Muharrem Karakaş - Ankara

Saygıdeğer büyüğümüz,

Tüm Türkiye'nin, Türk evlatlarının, sanayimizin babası, duayeni, Sakıp Ağamız için dillerinden dualarını eksik etmediklerini sevinerek bildirmek isterim. Bir an önce iyileşmenizi, sağlık, sıhhat içerisinde memleketimize dönmenizi temenni ediyoruz. Türkiye'nin sizlere ihtiyacı var.

Hayri Samay - Manisa

Sayın Sakıp Sabancı,

Ülkemin coğrafyasını gözünü kırpmadan bekleyen askerler vardır. Nöbetleri mukaddestir. Ve siz bu ülkeye ömrünü vermiş insan olarak, binlerce insana iş ve aş, ekonomiye de şerbet verdiniz. Yaptıklarınız ve hasta yatağınızda iken yapamadıklarınız, memleketimiz için mukaddestir.

Feridun Aydın - İstanbul

Sayın Sakıp Sabancı,

Umutların tükendiği ortamlarda düşünceleriniz yüreklere su serptiği için, geçirdiğiniz rahatsızlıktan dolayı size acil şifalar diliyor, en kısa zamanda eski sağlığınıza kavuşmanız dileğiyle saygılar sunuyorum.

Turhan Durak - Bursa

Sayın Sakıp Sabancı,

Yirmi altı yıldır Almanya'da yaşamakta ve ticaretle uğraşmakta olan bir kardeşinizim. Sizi ve başarılı çalışmalarınızı neşrettiğiniz yayınlardan ve basında çıkan haberlerden takip etmekteyim. Halktan biri, sevecen, hayırsever örnek kişiliğiniz takdire değer.

Türk ekonomik ve sosyal hayatına önemli katkılarınız yanında, binlerce insan istihdam ederek ülkenin ve fakir fukaranın kalkınmasında lokomotif güç olduğunuz da ayrı bir gerçektir.

Geçirmiş olduğunuz başarılı ameliyat sebebiyle geçmiş olsun dileklerimi iletir, sıhhatli uzun ömürler dilerim.

Adnan Dolan - Almanya

Memleketimizin en çok acı yaşayan ama her şeye rağmen umudunu yitirmeyen Adapazarı'ndan yürek dolusu sevgiler. Şu an saat 10:00, bunun ulaşmasını çok isterim. Manevî olarak çok huzurluyum. Sakın üzülmeyin Türkiye tek yürek yanınızda.

Bugünün huzuru üzerinize olsun. Kendimi torununuz olarak görüyorum. Bu benim için büyük gurur.

Özlem Oskay - Adapazarı

Yurdumuz insanına daima iyiyi güzeli, gerek hizmetleri, gerek sempatik tavrıyla, bilhassa gülen yüzüyle yansıtan size, arkanızdaki istihdam alanları sağladığınız binlerce emekçiniz ve sizi seven binlerce yurdumuz insanı adına bir kez daha geçmiş olsun dileklerimizi iletiyoruz.

Hikmet Yedek - Kdz.Ereğli

Dünyanın ilk ve tek Ağasına,

İş hayatına başladığımız günden itibaren sizi devamlı kendimize örnek alıyoruz ve sizi benimsiyoruz. Yaptığınız işlerle ve kazandığınız başarılarla devamlı gurur duyuyor ve sizi veya onları takip ediyoruz. Türkiye'de kendi çabalarınızla dünya standartlarında ürettiğiniz mallarınızla, emeğinizle ve başarılarınızla adınızı dünyaya duyurdunuz. Ve şu anda Japonya'dan Amerika'ya, Kuzey Kutbu'ndan Güney Afrika'daki insanlara kadar sizi bütün dünya tanıyor ve sizi yürekten seviyorlar.

Cengizler Nakliyat çalışanları

Türkiyemizde kendini iş dünyasına adamış, doğruluğun, dürüstlüğün, çalışma ve azmin simgesi olan değerli işadamı Sakıp Bey'i aramızda sağlıklı, dinamik ve o güler yüzüyle tekrar görmek istiyoruz.

Ahmet Aka - Manisa

Sevgili kardeşim Sakıp Ağa,

Ben, Erzincan'ın Refahiye ilçesindenim. Emekli lise müdürüyüm. Köyümüz olan Hakoğlum'da, köyün ileri gelenlerinden Feyzullah Efendi, Hakk'n rahmetine kavuşunca herkes üzülür. Feyzullah Efendi'den daha yaşlı olan Mahir Dayı'ya, köyün muzip insanı Neşet: "Mahir Dayı sıra sizde" deyince, Mahir Dayı kendisinden genç olan on kişiyi bir dizide sayar. "Ölüm sırası onlarda" der. Nedeni kendisine sorulduğunda, "Oğlum ben bu köyün gülüyüm, onlar hiçbir işe yaramaz" yanıtını verir.

Sakıp Ağa, sen köyün değil, Türkiye'nin hatta dünyanın solmayan gülüsün. Senin tiyatral yeteneğine, gülüşüne Türkiyemizin ihtiyacı var.

Bunların dışında kalp hastası olarak benim çok ama çok ihtiyacım var. Gülümse be ağam... Geçmiş olsun dileklerimle saygılar.

Turhan Çelik - Bursa

Sevgili Sakıp Amca,

Bizler Reyyan ve Süveyda, sizin eseriniz olan Sabancı Üniversitesi'nde okuyoruz. Hastalığınızı duyunca çok üzüldük, ancak sağlığınızın düzeldiğine dair haberler almak bizi son derece mutlu etti. Sizi en son bahar şenliğinde görmüştük. Yanımıza oturmuştunuz, belki hatırlarsınız. Şu anda en büyük arzumuz sizin sağlıkla yurdumuza dönmeniz. Dört yıl sonra başarılı bir şekilde mezun olup diplomamızı elinizden almak da en büyük hayalimiz. Bizler, ailemiz, bütün arkadaşlarımız ve dostlarımız sağlığınız için dua ediyoruz.

Reyyan ve Süveyda Yeniterzi

Memleketin, güzel Türkiyemizin ekonomisine, eğitimine ve kültürüne büyük hizmetler yaptınız. Türkiyemiz için gönlünüzde kopan fırtınaları, yaşadığınız acıları ve sevinçleri biliyor, takdir ediyor ve sizi ayakta alkışlıyorum. Keşke bu güzel ülkede yüzlerce, binlerce Sakıp Sabancı olsa...

Bilal Koçak - Antalya

Bu ülkenin Sakıp Sabancı gibi, vatanını ve milletini seven, cesur müteşebbislere her zaman ihtiyacı vardır. Sizi kazanmak adına böbreğimi size vermek isterdim. Size tekrar geçmiş olsun diyor, Allah'tan acil şifalar diliyorum.

Ali Osman Köse - İstanbul

Siz, açtığınız işlerle, yaptığınız hizmetlerle, her konuşmanız ve davranışınızla yalnız Türkiye veya Kıbrıs'a değil, bütün dünyaya, özellikle dünyanın neresinde olursa olsun, bütün Türklere çok ama çok faydalı oluyorsunuz. Hatta fikrinizle bile.

Biz de sizleri çok seviyor, çok iyilikte, afiyette ve huzurda olmanızı, çok sıhhatli ve uzun bir hayat yaşamanızı içtenlikle Ulu Tanrı'dan diliyoruz. Dua ediyoruz. Aynı şeyleri çocuklarınız, ananız, babanız ve akrabalarınız için de diliyoruz.

Yani sizi, evlatlarımız, babamız, anamız ve akrabalarımız kadar se-

viyor, dua ediyoruz. Geçmiş olsun, acil şifalar.

İ. Hüseyin Aksoy ve Ailesi - Londra

Geçmiş olsun.

Sabancı ismi, çocukluğumdan beri hep kulaklarımın misafiri olmuştur. Ülkemizin önemli bir işadamlarından olduğundan, hep babacan tavırları, sevgi yüklü mesajlarıyla ülkemizin kalkınma hamlesinde önemli rol oynayan, hazin durumumuz karşısında iki büklüm olup sancı çeken, ülke menfaatleri doğrultusunda hareket eden, insanımıza değer verip onları hak ettiği düzeye çekmeye çalışan, eğitime önem veren, muhtaç insanlara yardım eden, kısacası diğer zengin işadamlarından oldukça farklı olan Sayın Sakıp Sabancı'nın kalbimde çok ayrı yeri vardır.

Savaş Ün

Sevgili Sakıp Ağabeyim,

Şu anda fikir ve desteğinizle yeşermiş eserlerinizden olan bir çatının altında bu satırları yazıyorum. Bu çatı, "Erzurum Sabancı İlköğretim Okulu" adını 1986 yılından beri onurla taşımış ve sonsuza dek taşıyacak olan bir eğitim ve öğretim yuvasıdır. Öğrencilik yıllarımda yanından geçerken gıpta ederek seyrettiğim bu okula, yıllar sonra öğretmen olarak gelme ve idareci olma şerefine ulaştım, hamdolsun.

İnşaallah bu eserleriniz sizi, hem dünyada, hem de ahirette ayakta tutacaktır. Özür dileyerek, sizin sözünüzü biraz değiştirme cesaretini gösteriyorum. "Bu güzelim memlekette büyüyüp de, bu memleket için çalışmayanın kaşığı kırılsın."

Erdal Korkmaz - Erzurum

Daha içecek çok çay var, daha öğütülecek bir sürü un...

Tekrar tekrar hastalığınızdan dolayı geçmiş olsun dileklerimi sunar, sıhhat, neşe ve esenlikler dilerim.

Güral Öztürk - İstanbul

Sakıp Sabancı Bey'e,

Ülkemizde yaşanan ve yaşanmakta olan bu kriz döneminde sizin moral veren, insanımızı güldüren o güleç yüzünüzü özledik.

Mustafa Eker - Sinop

Sakıp Bey,

Ne olur bundan böyle kendinize çok iyi bakın. Çünkü bizim için çok önemlisiniz. Sizi çok seviyoruz. Allah'ım size yardımcı olsun.

M.Tarık Malatacık

Sizi çok seviyoruz. Allah'a emanet olunuz. Dualarımızdasınız hiç ama hiç unutmayınız.

Türkiye'nin gururusunuz. Çok iyi bir kalbiniz var. Merhametinizden belli.

Tuncer Akdere - İstanbul

Memlekete dönerek sevdiklerinize ve işlerinizin başına geçerek, o güzel öğütlerinizi de bizlerle paylaşmanızı canı gönülden istiyorum.

Halen işyerimizin duvarında sizin o güzel "Başarı Paradan Önemlidir" diye, bir röportaj sırasında söylediğiniz, sözünüz asılı duruyor. Bunun gibi nicelerine ihtiyacımız var.

Raif Çevirme - Ordu

Türk milleti olarak, hele hele bu kritik zamanlarda size çok ihtiyacımız var. Gerek siz, gerek aileniz Türk milleti için örnek insanlarsınız. Bırakın zenginliğinizi, insanlığınız, mütevazılığınız, mensup olduğunuz Müslüman dinine sahipliğiniz tartışılamaz.

Cüneyt Karamehmet - Trabzon

Üretim, istihdam diye iki kelimede ifade edilirken, özellikle son zamanlarda kayıt dışı, hayalî, repo, faiz girdileriyle kirlenen ve adeta bataklığa dönüşen kokuşmuş sanayi grubunda, çevresindekilere nazire edercesine bir nilüfer çiçeği gibi yetişen ve yeşeren, etrafına pozitif elektrik saçan neşe dinamosu, memleketimizin medarı iftiharı, sanayicilerimizin duayeni sevgili Sakıp Ağa'mızın ameliyat sonrası nekahet dönemini bir an evvel atlatıp, aramıza Türkiyemize sağ ve salimen gelmesi ve vazifesinin başına dönmesini Yüce Rezzak'tan niyaz ediyorum.

Enes Özyıldırım - Bursa

Adana'nın temmuz sıcağında çalışmanın meşakkatini en çok hissettiğim bugün, bu haleti ruhiye içinde vardığımda büroma, nedendir

bilinmez yapılacak işlerden önce siz düştünüz aklıma. Yüreğime tarifi mümkün olmayan bir keyif, bir şevk, bir heyecan geldi birdenbire. Hemen sizinle ilgili bilgilere ulaşmak için başladığım mücadelenin sonunda gazetenin birinde şöyle bir başlık atıldığını gördüm: "Sakıp Sabancı taburcu oldu." Haberi okur okumaz "Heyyt be. İşte bu kadar..." diye attığım naraya karşılık sekreterimin gözlerindeki korku dolu bakışlarıyla maalesef karşılaştık.

Sevgi, akıl kalıplarına sığdıramayacak kadar büyük yürek işidir. İşte size karşı tarafımdan duyulan sevginin menşeini anlatmaya çalışırken, çamura saplanan acizlerden olmamışımdır inşallah.

Adem Yılmaz - Adana

Ülkemizdeki tadı, tuzu olan nadir insanlardansınız. Sevgili Sakıp Ağabey. İnşallah sağlıkla dönersiniz. Size dua ediyorum. Allah sağlık, sıhhat, afiyet, güç, kuvvet, muhabbet ve uzun ömürler versin...

Geçmiş olsun, güzel insan Sakıp Ağabey.

Abdullah Kara - İzmir

Siz bizlerin, iş ve özel yaşamımızda kendimize referans aldığımız, herkesin, her kesimin sizden bir şeyler bulduğu, etrafına ışık saçan bir yaşam biçimisiniz. İnanın size hayranlık duymamak, sizi idealimdeki kişi diye benimsememek mümkün değil. Allah sizi başımızdan eksik etmesin. Çünkü sizden öğreneceğimiz daha pek çok şeyin olduğuna eminim.

Vatanında bu denli sevilen, hayatı dolu dolu yaşayan Sakıp Babamızın Allah'ın yardımıyla, her türlü rahatsızlığın üstesinden geleceğine inancım tam ve sonsuzlur.

Okan Gezer - İstanbul

Ben bir üniversite öğrencisiyim ve eğitim hayatım boyunca hep sizi örnek aldım. Umarım sizin işletme kültürünüz, sizin hayata bakışınız, sizin samimiyetiniz ve sizin mütevazılığınız bütün üniversite gençliği ve saygıdeğer işadamları tarafından örnek alınır.

Suat Belviranlı - İstanbul

Siz zaten hayatı temsil ediyorsunuz bana göre. Bir insanın yaşayabileceği acı ve tatlı her şeyi yaşadınız bana göre. Sizin gibi birçok in-

san da vardır mutlaka. Ama siz çok göz önünde olan bir örneksiniz, derssiniz ve idolsünüz. Sizi hep görelim, hep dinleyelim. Sizin varlığınıza birçok insanın ihtiyacı var. Kendinize iyi bakın, geçmiş olsun.

Ümit Okur - İstanbul

Türkiye adına bunca yatırım yapan siz saygıdeğer büyüğümüz için tüm Türkiye sanayicilerinin ve halkının, sizi şifa bulmuş ve sağlıklı bir şekilde aramızda görebilmek için dua ettiklerine yürekten inanmaktayız.

Mehmet Yılmaz - İstanbul

Sizin ticarî zekânızı, girişimciliğinizi ve yüce ahlakınızı örnek alan ve sizi çok seven, her zaman saygı duyacak olan bir Türk genciyim.

Allah'tan acil şifalar diler, en kısa zamanda da vatanımıza, evinize dönmenizi temenni ederim.

Burhan Öner - İstanbul

* * *

Sizler, başta Türkiye ve Türk insanına, bu güzel vatanımıza kendinizi adamış sevilen, sayılan değerli işadamlarısınız. Allah sizlere ve bilhassa size uzun ömürler versin. Değerli kardeşinizin acı kaybı beni şahsen kendi babamdan fazla üzmüştü. Türkiyemizin temeli olan Cumhuriyet'in son kolonlarısınız. Allah sizlere uzun ömürler versin. Siz değerli kişilerin yok olması, Türkiyemizin yok olması demektir. Allah siz değerli insana, bizlerden ve benden ömür alsın, sizlere versin.

Vahit Ezer - Yozgat

Türkiye Cumhuriyeti'nde Atatürk'ten sonra en sevdiğim ve öğretmenlik hayatımda örnek aldığım bir kişisiniz. Edirne'ye yolunuz düşerse, sizi evimde ağırlayıp, sıcak bir tarhana çorbası ikram etmek isterim. Sonsuz saygılarımla,

Süleyman Ekif - Edirne

Allah sizleri başımızdan eksik etmesin. Ben sizin fabrikalarınızda çalışmadım ama Adana Sasa fabrikanızda misafir olarak yemeğinizi,

ekmeğinizi yedim. Allah razı olsun. Dört dörtlük yemek. Bunları işçisine, misafirine veren insan vicdansız olamaz.

Ali Kök - Adana

Allah sizi koruyacaktır. Çünkü siz rahmetli Hacı Ömer Sabancı'nın evlatlarısınız. Geçmiş olsun der, ömür boyu emirlerinizde olduğumu arz ederim.

Hamdi Poyraz - İstanbul

Çok ama çok etkileyici bir sözle kendinizi bana sevdirdiniz. O söz: "Marka, marka, marka olmamız gerek." Evet bu söz "altın vuruş" oldu benim için. Çok teşekkür ederim.

Fuat Ahmetoğlu - İstanbul

Sevgili Sakıp Ağam,

Sen, paranın değiştiremeyeceği ve bozamayacağı insanların hâlâ var olduğunun en büyük kanıtısın. Seni çok seviyor ve Allah'tan acil şifalar diliyorum.

Metin Efe - Kuzey Kıbrıs

Savaş zamanı nasıl ki ordumuz vatan için gereken her şeyi yaparsa, sizler de sulh zamanında vatanı için kan dökmeden savaşan, çalışan, Allah korusun bu ekonomik sıkıntıda daha kötü günler görmemizi engelleyen insanlarsınız. Başta siz olmak üzere tüm ekibinize ve çalışanlarınıza teşekkür eder, saygılarımızı sunarız.

Şevket Avcıoğlu - Durmuş Ali Dölek - Mahmut Dölek - Kazım Gücüyener

İzleyebildiğim kadarıyla hayatta en saygı duyduğum büyük insanların en başındasınız. Bunu Allahıma, kitabına inandığım kadar doğru ve içten söylüyorum. Allah sizlere çok çok çok çok ama çok acil şifalar versin. Türk milletine, ailenize, sevenlerinize, vatanınıza sizi bağışlasın.

Salim Cimitoğlu - İstanbul

Abiciğim, ülkemizde yetişmiş ve ülkesine yatırım yapmış, vatanının binlerce işçisine iş vermiş olmanız ve bir o kadar esnafına para kazandırmanız, vatanımız adına onur ve gurur vericidir. Sizler gibi vatanını seven, vatanına hizmet eden dürüst abilerimizin çoğalmasını Allah'tan dilerim.

Zekai Aydın - Ankara

Siz bu toprağın, bu ülkenin ve bu milletin sevilen parçasısınız. Sizsiz Anadolu tablosunda bir eksiklik hissediyoruz Sakıp Ağam. Anadolu'nun çalışkan Ağası, sizi bir an önce sağlık ve afiyetle aramızda ve tablodaki yerinizde görmek istiyoruz.

Prof.Dr.Arif Ersoy - Ankara

Geçmiş olsun dileklerimi iletiyorum, size daha önceden de her gün dua ediyordum, böyle güzel bir üniversite kurduğunuz için. Oğlum Orçun Tütüncü, Sabancı Üniversitesi'nde öğrenci, yurtlardan çok memnunuz.

Serap Pınar Tütüncü - Tekirdağ

Koca Çınar.

Ne çınarlar gördüm / Kimi bir şehrin ortasında / Kimi ıssız bir dağ yamacında / Ne ırmaklar gördüm / Kimi sessiz kendince akan / Kimi coşkuyla akan / Ve sizi gördüm / Kimi zaman uysal, sempatik / Kimi zaman hırçın ve sinirli / En güzelini de gördüm / Herkesle dost olan / O koca çınarın ışığını.

Sizin için şimdiki duygularımın birkaç satırını lütfen kabul ediniz. Geçmiş olsun dileklerimle.

Uğur Uluışık - Burdur

İnanır mısınız televizyon programlarına çıktığınızda sizi canı gönülden izliyorum ve hayranlık duyuyorum. Bana göre sizin gibi işadamı yok. Allah sizin yokluğunuzu göstermesin.

Tevhide Büyük - İstanbul

Sevgili Sakıp Abi (Ağa),

Cenabı Allah sevdiği kullarını sürekli imtihan edermiş. Kimini sağ-

lığıyla, kimini servetiyle, kimini de evladı ve ailesiyle. İnanıyorum ki, Allah da sizi çok seviyor. Zira o gülen yüzünüz o binlerce çalıştırdığınız insanlar buna birkaç sebeptir. Ayrıca ben de sizi çok seviyorum.

Hayri Altay - İstanbul

Ülkenin en büyük girişimcisi ve sanayicisi olarak başarılarınız ülkem adına unutulmayacaktır.

Bu vesileyle size uzun ömürler diliyorum.

Dr.Oktay Duran - İstanbul

Türk halkının ve Türkiye ekonomisinin size her zamankinden daha çok ihtiyacı var. Sevgi ve saygılarımla.

Rahmi Turan - İstanbul

Uzun yıllardır Türkiye ekonomisini güçlendirmek adına yapmış olduğunuz ulusal ve uluslararası girişimleriniz, Kayserili bir işadamı olarak benim ve ülkesini seven tüm arkadaşlarımın gurur kaynağı olmuştur.

Nevzat Ekici - İstanbul

Siz Türk toplumu için örnek bir insansınız. Sizin başarı ilkeniz bize hep yol göstermiştir: "Çalışmak, çalışmak, yine çalışmak." Yine mübarek Peygamberimiz bir hadisi şeriflerinde buyuruyorlar ki: "Halk için hayırlı olanlar, halkın faydasına koşanlardır." İşte siz Peygamberimizin işaret ettiği hayırlı insanlardansınız. Biz sizden razıyız, size gönülden teşekkür ederiz, ama borcumuzu ödeyemeyiz. Dilerim mükâfatınızı Yüce Rabbim versin. Çünkü O'nun verdiği mükâfatı vermeye kimsenin gücü yetmez. O her şeyin iyisini verir, çünkü gerçek iyi Allah'tır.

Tülay Koçak - Adana

10 Temmuz 2003 tarihinde
New York Presbyterian
Hastanesi'nde ameliyat olan
Sayın Sakıp Sabancı'ya
geçmiş olsun dileklerini
iletenlerin listesi

Sayın Sakıp Sabancı'nın rahatsızlığı sebebiyle mesaj gönderen protokol listesi (liste alfabetiktir). Toplam: 77

Abdullah Gül - Başbakan Yardımcısı ve Dışişleri Bakanı
Abdülkadir Aksu - İçişleri Bakanı
Ahmet Necdet Sezer - Cumhurbaşkanı
Alaaddin Yüksel - Antalya Valisi
Ali Coşkun - Sanayi ve Ticaret Bakanı
Ali Müfit Gürtuna - İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanı
Ali Talip Özdemir - ANAP Genel Başkanı
Altaç Atılan - Koramiral
Atalay Şahinoğlu - İTO Meclis Başkanlığı
Atilla Aşkar - Koç Üniversitesi Rektörü
Aytaç Durak - Adana Belediye Başkanı
Azem Güngör - GESİAD
Bayram Meral
Bülent Arınç - Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı
David L. Arnett - ABD Başkonsolosu
Doç. Dr. Abdüllatif Şener - Başbakan Yardımcısı Devlet Bakanı
Dr. Agâh Oktay Güner
Dr. Mimar Kadir Topbaş - Beyoğlu Belediye Başkanı
Dr. Şevket Ayaz - 1. Sınıf Emniyet Müdürü
Ekrem Pakdemirli
Engin Koyuncu - ISOV Başkanı
Erdal Ata - Kocaeli Valisi
Erkan Mumcu - Kültür ve Turizm Bakanı
Faruk Cömert - Harp Akademileri Komutanı
Halil Tiryaki - CHP Kırıkkale Milletvekili
Hasan Ekinci - Orman Eski Bakanı
Hayrettin Uzun - Korgeneral
Henrik Liljegren - İsveç Eski Büyükelçisi

Hüseyin Aksoy - Muğla Valisi
Hüseyin Çelik - Milli Eğitim Bakanı
İhsan Doğramacı
Ismail Cem - YTP Genel Başkanı
İsmet Sezgin
Kahraman Emmioğlu - TÜPRAŞ
Kâmran İnan
Kaya Toperi - Büyükelçi
Kemal Alemdaroğlu - İstanbul Üniversitesi Rektörü
Kemal Nehrozoğlu - Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreteri
Kemal Önal - Adana Valisi
Kemal Unakıtan - Maliye Bakanı
Kürşat Tüzmen - Devlet Bakanı
M. Behiç Pakyürek - Adana Ticaret Odası
Marc Grossman - United States Department of State
Mehmet Ağar - DYP Genel Başkanı
Mehmet Osmanbaşoğlu - Agirnas Belediye Başkanı
Muammer Güler - İstanbul Valisi
Muhittin Füsunoğlu - Kara Kuvvetleri Eski Komutanı
Mükerrem - Nilgün Taşçıoğlu
Murat Karayalçın - SHP Genel Başkanı
Mustafa Elitaş - Akparti Kayseri Milletvekili
Mustafa Sarıgül - Şişli Belediye Başkanı
Necdet Timur - (E) Orgeneral
Necmettin Öztemir - Refik Baydur - TİSK
Nihat Boytüzün - Senegal Cumhuriyeti İstanbul Başkonsolosu
Oğuz Kaan Yüksel - Bursa Valisi
Ömer Balıbey ve eşi - İstanbul Milli Eğitim Müdürü
Osman Durmuş
Prof. Dr. Tansu Çiller
Prof. Dr. Baki Komşuoğlu - Kocaeli Üniversitesi Rektörü
Prof. Dr.Gülsün Sağlamer - İTÜ Rektörü
Prof.Dr.İsmet Vildan Alptekin - Mimar Sinan Üniversitesi Rektörü
Prof.Dr.Üstün Ergüder
Recep Tayyip Erdoğan - Başbakan
Rifat Hisarcıklıoğlu - TOBB Başkanı
Rıfkı Danışman - Ulaştırma ve Kültür Eski Bakanı
Saffet Arıkan Bedük - DYP Genel Başkan Yardımcısı
Saffet Bulut - Bahçelievler Belediye Başkanı
Salih Kapusuz - AKP Ankara Milletvekili
Süleyman Demirel - 9. Cumhurbaşkanı

Tufan Sarıgülle - İso Meclis
Umut Oran - TGSD
Vittorio Claudio Surdo - İtalyan Büyükelçisi
Yaşar Büyükanıt - Orgeneral 1. Ordu Komutanı
Yaşar Okuyan
Yusuf Namoğlu - Beşiktaş Belediye Başkanı
Zeki Polat - TEKSİF
Ziyaettin Tan - Balıkesir Belediye Başkanı

Sn. Sakıp Sabancı'ya gönderilen duygu dolu geçmiş olsun mesajları. Toplam sayı: 104

A. Menaf Değer
Abdullah Kara
Adas Ağaç Sanayi İnşaat Çalışanları
Adem Akgül
Adem Arslan
Adem Yılmaz
Adnan Babayiğit
Adnan Dolan
Ahmet Aka
Ahmet Eren Çakır
Ahmet Özkarabüber
Ali Bulut
Ali Kök ve Ailesi
Ali Osman Köse
Arif Ersoy
Atahan Mehmet Görgülü
Atıl Kutoğlu
Ayşe - Bilal Koçak
Azem Kumbasar
Bahattin Pelen
Metin Efe
Beran Dağdeviren
Bilgin Düven
Bir gönül dostu
Burhan Öner
Bülent Şenver
Cengizler-Vietra Nakliyat Çalşanları
Cüneyt Coşkun

Dilek Yalçınkaya
Dr. Mahir Akt
Dr. Şükran Çakmak
Emre Aksakal
Enes Özyıldırım
Engin Güner
Erdal Korkmaz
Erol Özer
Ferhat Karakaş
Feridun Aydın
Fuat Ahmetoğlu
Güral Öztürk
Halis Taşova
Halit Keleş
Hamdi Poyraz
Hayri Altat
Hayri Samay
Hikmet Yedek
Hilmi Ergin
Hüseyin Aksoy ve Ailesi
Hüseyin Duman
Hüseyin Sağlam
İ. Burcu Ünsal
İsmail Gülümser
İsmet Çenesiz
Kuğu Ailesi
M. Tarık Malatacık
Mehmet Çelenk
Mehmet Durmuşoğlu
Mehmet Özgökçe
Mehmet Yılmaz
Mehmet Yılmaz
Mevlüt Birand
Muharrem Karakaş
Murat Baydar
Mustafa Bakan
Mustafa Eker
Mustafa Özgür Beyaz
Naci Beçet
Nergis
Nevzat Ekici

Nuray Büyükarman
Okan Gezer
Oktay Duran
Ömer Hayal
Özlem Oskay
Rahmi Turan
Raif Çevirme
Reyyan - Süveyda Yeniterzi
Rıza Öziş
Salim Cimitoğlu
Savaş Ün
Selvinaz Erdoğan
Serap Pınar Tütüncü
Serkan Gülsün
Sezen Elikalto
Suat Belviranlı
Süleyman Ekif
Şehmuz - Kadir Tatlı
Şeref Doğan
Tahsin Bora
Tahsin Ergin
Talat Coşkun
Tevhide Büyük
Tuncer Akdere
Turhan Çelik
Turhan Durak
Tülay Koçak
Uğur Derman
Uğur Uluışık
Ümit Okul
Vahit Ezer
Yakup Şevki
Yeşim Akdeniz
Zekai Aydın

Rahatsızlığı süresince Sn. Sakıp Sabancı'yı telefon ile arayarak geçmiş olsun temennilerini ve iyi dileklerini iletenler (liste alfabetiktir). Toplam: 379

Abdullah Raşit Gülhan
Abdurrahman Kırcıoğlu
Adem Yüce
Adil Yaman
Adla Cerrahoğlu
Ahmet Bahadırlı
Ahmet Besim
Ahmet Çetinsaya
Ahmet Doğan
Ahmet Eren Çakır
Ahmet Karadeniz
Ahmet Mısırlı
Ahmet Sarışın
Ahmet-Birnur İpeker
Ahsen Cezzar
Aldo Kaslowski
Ali Büyükkapıcı
Ali Germirli
Ali Oğuz Sert
Ali Osman Varlı
Ali Özkan
Ali Ural
Alper Karakoç
Arzuhan Yalçındağ
Asal Asaloğlu
Aslınur Cezar
Ateş Öngüner
Aydan Semker

Aydın Doğan
Ayduk Koray
Ayfer Arıcı
Aykut Öncel
Ayşe Dalkılıç
Ayşe Yazıcı
Ayşegül Ayağa
Aytekin Demirkıran
Aziz Köseoğlu
Bahri Özgür
Bahri Yapıcılar
Başaran Ulusoy
Batuhan Ünlü
Bayram Alsancak
Bayram Vural
Behice Hasoğlu
Behice Yelkovan
Bekir Akkan
Bekir Sami Dace
Berrin Süzer
Bilal Aslan
Bilger Duruman
Binali Canpolat
Birsen - Yahya Akel
Buket Taşdelen
Burak Duruman
Cafer Tayyar Sadıklar
Cafer Zorlu
Can Has
Canan İmer
Celal Metin
Celal Ünal
Celal Utanç
Cem Kozlu
Cemal Toraman
Cemalettin Sarar
Cemil Karaca
Cengiz Köylüoğlu
Çetin Yıldırımakın
Ceyhun Delibaş
Cezmi Turan

Cüneyt - Ayten Taşlı
Darıca'dan Hüseyin Bey
Değer Eraybar
Deniz Durgun
Dilek Öztaş
Dilek Pamir
Doğan Hızlan
Doğan Ozkurt
Doğan Teke
Dr. Özgen Doğan
Dursun Aktar
E. Orgeneral Hikmet Bayar
Ebru - Haluk Sanver
Edip - Mecrunur Erten
Ekrem Ceyhun
Elçin Esadoğlu
Emel Deniz
Emin Uz
Emine Özkurt
Ender Mermerci
Erbay Fiş
Ercan Dündar
Ercüment Köksaldı
Erdinç Erkasap
Erdoğan Demirören
Erdoğan Erinç
Ertan Yülek
Ertuğrul Kurdoğlu
Fahri Apaydın
Fahri Oruçtütüncü
Faruk-Fikret Gencay
Fatih Demir
Fatih Demirci
Fatma Peri
Fehmi Çetinkaya
Feridun Günay
Fermus Bey - Polis Memuru
Feyyaz Berker
Figen Nazikbaş - Pembe Hidayetoğlu
Fikret Aytaç
Fikret Öztaylan

Fikret Sarıceylan
Fulya Şahin
Gamze Duruman
Gökhan Alemdar
Gönül Şimşek
Gülten Köseoğlu
Gündüz Üstünel
Günhan Atakav
Gürbüz Doğu
Hacı Mehmet Kasım
Hadi Çekirdek
Hakan Aydın
Hakan Nacakçı
Hakan Özbek
Hale Taşlı
Halide İncekara
Halide Koca
Halil Duman
Halil Sık
Halis Çakır
Halis Komili
Halis Toprak
Halit Onursal
Halit Ziya Akyıldız
Hanzade Doğan
Hasan Dalak
Hasan Duran
Hasan Gezen
Hasan Güleşçi
Hasan İnsel
Hasan Kendir
Hasan Samancı
Hasan Taygun
Hasan Yücesan
Hatice Dal
Hatice Erdağı
Haydar Akın
Hazım Kantarcı
Heves Ekinci
Hidayet Karaca
Hıfzı Özcan

Hikmet Gürsey
Hikmet Sağıroğlu
Hilmi Efe
Hülya Yerli
Hüsamettin Kavi
Hüseyin Bayraktar
Hüseyin Hancı
Hüseyin Sağlam
Hüsnü Uysal
Işılay Saygın
Işın Çelebi
İbrahim Gübül
İbrahim Kefeli
İbrahim Sapanatan
İclal - Mustafa Bakkaloğlu
İhsane - Namık Kemal Şentürk
İlhami Aktaş
İlhan Aybar
İlhan Kesici
İlyas Aras
İlyas Oral
İrfan Arı
İsmail Demirci
İsmail Dündar
İsmail Eren
İsmail Hakkı Sabancı
İsmail Kalem
İsmail Öner
İsmail Özdağlar
İsmet Olgun
İstemihan Talay
Ivan Schik
İzzet Kalkan
Kadir Eriş
Kadir Has
Kamil Çakmak
Kazım Ferman
Kemal Cingöz
Kemal Dursun
Kenan Akın
Kudret Cimsit

Kürşat Koçdağ
Kutlu Aktaş
Levent Bey (New York Konsolosluk)
Leyla Adler
Lütfi Yenel
Makruh Tarapor
Mehmet Akif Ulubaş
Mehmet Ali Altınağaç
Mehmet Ali Bayar
Mehmet Ali Yalçındağ
Mehmet Arıca
Mehmet Baskın
Mehmet Bilgin
Mehmet Eyilik
Mehmet Gazioğlu
Mehmet Gören
Mehmet Hanefi Aktan
Mehmet Şahin
Mehmet Topçu
Mehmet Yüksel
Mehmet Zeybekoğlu
Melih Çelik
Melih Sipahioğlu
Melike Hasefe
Melike Yardımcı
Mesut Canlı
Mete Has
Metehan Taştepe
Mevlut Kahraman
Muhittin Simsek
Mujgan Yerli
Mümtaz Zeytinoğlu'nun eşi
Münir - Ayla Tatari
Muradiye Tuna
Murat Aydemir
Murat İnan
Musa Kahraman
Mustafa Akkaya
Mustafa Arıcan
Mustafa Cercizgezen
Mustafa Dikici

Mustafa Fevzi Yıldırım
Mustafa Göker
Mustafa Koç
Mustafa Süzer
Muzaffer Cortuk
Muzaffer Deniz
Nadir Kavak
Nadir Kus
Nalan Gürün
Nazım İmamoğlu
Nazım Yeşil
Nezihe İmamoğlu
Nazire Dedeman
Nazmi Alkaya
Nazmi Ersuman
Nebahat Sargin
Necati Akbulut
Necati Özgen - Orgeneral
Necati Suer
Necdet Menzir
Necmettin Yaksı
Nedim Bozfakıoğlu
Nejat Karamanoğlu
Neriman Kasırga
Nevin Önder
Nevzat Ayaz
Nezih Erdem
Nizamettin Şen
Nükhet Yolaç
Nuran Aksoy Demirören
Nuran Cıngıllıoğlu
Nurdan Kocabıyık
Nurettin Sevinç
Nuri Onkuzu
Nurten Copuloğlu
Nurullah Savaşçı
Olay Tan
Onur Ehliz
Ordu - İş Hayatı Dayanışma Derneği
Orhan Akbaş
Orhan Gencebay

Orhan Malcer
Osman Bozkurt
Osman Karaca
Ömer Akyüz
Ömer Dinçkök
Ömer Kilicer
Ömer Önhon
Ömer Veytun
Özcan Yaman
Özgüner Doğan
Özgür Öz
Pakize Deval
Peker Sandallı
Polis Mustafa
Raffi Portakal
Rahmi Koç
Ramazan Öteneş
Recep Karataş
Refik Germirli
Remziye Asina
Rıfat Halilbeyoğlu
Rıza Tufan
Romalı Celal
Sadettin Ersoy
Sadettin Türkoğlu
Sadık Hafızoğlu
Sait Nazlı
Salih Fidan
Salih Tatlıcı
Salim Polat
Sedat Aloğlu
Sedat Katırcıoğlu
Sefa Gökçek
Sefer Sahin
Selahattin Beyazıt
Selahattin Kaya
Selahattin Öztokatlı
Selami Çağdaş
Selami Öztürk
Selver Tuncer
Sema - İzzet Çelik

Sema Doğan
Semahat Arsel
Semiha - Asım Kibar
Serdar Erkan
Serpil Hersekli
Servet Koçak
Servet Sarı
Servet Sezgin
Sevcan Okutan
Sevil Atagün
Sevim Ayşe Öz
Sevim Karabey
Seyfettin Onur
Seyit Eresin
Sezen Cumhur Önal
Soner Günaçtı
Süleyman Ördek
Süreyya Oral
Şahin Soysal
Şaziye Atabay
Şefik Dedeoğlu
Şefik Öztek
Şenol Yavuz
Şeref Tezer
Şevki Figen
Şuayip Özyanık
Şükran Öktem
Şükrü Kahraman
Tahsin Gündüz
Tamer Gültekin
Tansu Ercantan
Tekin Akmansoy
Tuğrul Kutadgubilik
Tülay Yetişkin
Tuluğhan Koruyan
Tunç Eraydın
Tuncay Güneş
Udur Karabay
Ufuk Kalkan
Uğur Bey
Vahap Güldeş

Vahit Halefoğlu
Vecdi Özgül
Veysel Işıdar
Vitali Hakko
Yahya Taşkıran
Yakup Kahraman
Yaman Törüner
Yaşar Kemal
Yıldız Arpacılar
Yılmaz Arı
Yılmaz Özyurt
Yılmaz Ulusoy
Yüksel Mermer
Yunus Gök
Yurdanur Gerçeker
Yusuf Kenan
Zehra Gezen
Zeki Şahin
Zekiye Algür
Zerin Babül
Zeynep Fadıllıoğlu
Zihni Ölmez
Ziya Güçlü

Sn. Sakıp Sabancı'nın rahatsızlığı süresince faksla geçmiş olsun temennilerini ve iyi dilek mesajlarını ileten Sabancı çalışanları ve dostlar (liste alfabetiktir.) Toplam: 165

Ahmet Çetinbudaklar
Ahmet Etem
Ahmet Zorlu
Ahmet - Duygu Piker
Akbank Can Şubesi
Akbank Tarabya Şubesi
Akın Paksoy
Akira Okabe
Alber Bilen
Aldo Kaslowski
Alex Kazancıyan
Ali Çızmaz
Ali Gömeç
Alp Pıdik
Arzu Çekirge Paksoy
Asaf Demirbaş
Aydın Günter
Aygül Beyter
Aynur - Cengiz Yalçın
Aysel Madra
Ayten - Cüneyt Gökçer
Aziz Yıldırım
Bahadır Ünvan
Baydu Veznedaroğlu
Baydur Orgun
Benie - Ali Şen
Besim Gökmen
Betül Mardin

Beyti Güler
Bijen - Mehmet Ali Molay
Cahit Kocaömer
Can Kıraç
Canan Bengiserp
Cavit Çağlar
Celil Özgüleç
Cem Aydemir
Cem Hakko
Cem Mansur
Cemil Özsüer
Cenk Keskin
Ceylan İnsel
Charles O. Holiday
Cihan Saral
Çağatay Özdoğru
Daniel Bernard
Davut Kölük
Demir - Gönül Başar
Deniz - Mehmet Adanalı
Doğan Eserce
Doris - Yılmaz Tecmen
Dr. Cüneyt Yüksel
Dr. Ertuğrul Ergöz
Dr. Koral Çepni
Dr. Mari Benli
Dr. Nihat Yüksel
Dr. Sema Cıngıllıoğlu
Ekrem Demircioğlu
Emel - Erol Evgin
Engin Tuncay
Engin - Nuri Akın
Eray Kapıcıoğlu
Eray Savcı
Ergun Özen
Erol Aksoy
Ersin Poroy
Exsa Export Personeli
Faruk Süren
Ferit Şahenk
Fethi Kamışlı

Feyyaz Berker
Füsun Önal
Füsun - Hulki Boyner
Gamze Seher Döşeyen
Gilles Roudy
Gülayşe Koçak
Güler ve Orhan Boran
Hale - Nedim Bozfakıoğlu
Halit Keleş
Haluk Özsaruhan
Hasan Ataseven
Hasan Güleşçi
Hiroshi Nukaga
Hüsnü Paçacıoğlu
Hüseyin Yalçınkaya
I. Bartholomeos
Işık Bilen
İbrahim Orhon
İbrahim Sapanatan
İlyas Özsüer
İmdat Sivri
İnan Kıraç
İzzet Özilhan
İzzet - Dalia Garih
Jak Kamhi
Joel Saveuse
John T. Dillon
Kahraman Keleş
Kamil Yazıcı
Kaya Turgut
M. Kemal Özşahin
Mahmut Can Onbayrak
Mehmet Ali Birand
Mehmet Buldurgan
Mehmet Şuhubi
Melis Mutuş
Mesrure Pejin
Mevlüt Aydemir
Muharrem Eskiyapan
Müjdat Gezen
Murat - Gülse Birsel

Mustafa Altındağ
Necati Kurmel
Necati Özçağlılar
Necla Kavala
Necmiye-İbrahim Postağası
Nejat Uygur ve Ailesi
Nesrin İçli
Nevra Çağman
Nihan - Hakkı Atasagun
Nihat Gökyiğit
Nuran - Güngör Uras
Nuri Özaltın
Oğuz Çarmıklı
Orhan Yüce
Oya - Bülent Eczacıbaşı
Ömer Akat
Ömer Dinçkök
Ömer Saatçioğlu
Öner Pehlivanoğlu
Özen Göksel
Paul Buysee
Pekin Baran
Pınar - Tufan Türenç
Prof .Dr. C.Tayyar Sadıklar
Prof. Dr. Memduh Yaşa
Prof. Dr. Üstün Ergüder
Rahmi Turan
Rasim Zaimoğlu
Reha Arar
Rona Yırcalı
Ruhat - Güngör Mengi
Sadık Tanrıöver
Sefa Gökçeli
Selçuk Ataman
Sema Cıngıllıoğlu
Serhat Özkan
Shigeru Hanagata
Shigo Watanabe
SSM Müzesi Çalışanları
Süha Mermerci
Şaban Çavuşoğlu

Şafak - Ali Kibar
Şakir Eczacıbaşı
Şevket Demirel
Togay Bayatlı
Tosun Terzioğlu
Tufan Darbaz
Tuncay Özilhan
Uğur Açıkgöz
Yaşar Küçükçalık
Yaşar Yaser
Yavuz Doğan
Yavuz Kuşçu
Zeki Zorlu
Zeynep - Osman Çarmıklı

Sn. Sakıp Sabancı'nın rahatsızlığı boyunca faks mesajı ile geçmiş olsun temennilerini ve iyi dileklerini ileten vatandaşların isim listesi (liste alfabetiktir). Toplam: 380

A. Kamil Atalay
A. Kerim Dumlu
Abdullah Acar
Abdullah Yeni
Abdurrahman Beyaztaş
Abdurrahman Büyükkeskin
Abdurrahman Keser
Abdülselam Altunkaynak
Abdülkadir Dikici
Abdülkadir Tüfekçi
Abdürrahim Çelik
Adem Şahin
Adem Yılmaz
Adnan Yıldız
Ahmet Baştem
Ahmet Çaglar
Ahmet Cengiz Dorkaç
Ahmet Dökdemir
Ahmet Dönertas ve Ailesi
Ahmet Hattat
Ahmet Ulucay
Alessandro Guerrera
Ali Bülent Şenol
Ali Bulut
Ali Kahraman
Ali Karacan
Ali Taşdemir
Ali Tepe

Anadolu Sevgi Polikliniği
Apaydın Saracoğlu
Argun Derviş
Arif Altuntaş
Asaf Demirbaş
Atik Ailesi
Ayça Kısmet
Ayhan Bekar
Ayhan Çelik
Ayhan Saraç
Ayşe Germen
Ayşe Huriye Çelik
Ayten - İlter Çelik
Ayten Seçkin
Bahattin Çalışkan
Bahattin Doğan
Banu Çadırcı
Bedri Aslan
Begüm Hilal Kocamangil-Ceyhun Şahin
Behruz Çinici
Bekir Ak - Coşkun Tatlıcı
Bekir Dursun
Bekir Gündüzoplu
Bekir Karadaş
Bekir Koç
Bekir Yıldız
Bekir Yiteç
Bilal Özer
Birteks Otomotiv
Bünyamin Somyürek
Burak Kaynak
Burhan Canlı
Cabir Kaya
Cafer Zorlu
Celal Avcı
Celal Doluel
Celil Güleç
Cem M.Kozlu
Cevat Bilgili
Cevat Okutturan
Cevdet Çolak

Cevdet Özçelik
Coşkun Türkmen - Uğur Turanlı
Cüneyt Akgün
Cüneyt Gündüz
Çetin Gürel
Çiğdem Ağınkal
Demir Karamancı
Dilaver Sabancı ve Ailesi
Dilaver Şallı
Doç.Dr. Metin Donma
Dr. Kemal Atay
Durmaz Kardeşler İnşaat
Dursun Beklevic - İzzet Aydın
Dursun Erdemir
Dursun Uyar
DYP Adana İl Başkanlığı
Ecem Tekstil Ailesi
Ecevit Kılıçsaymaz
Efendi ve Metin Özbaşkut
Ekrem Serdar Işık
Emekli Bul Gıda
Emir Şahin
Engin Murtaş
Engin Öztürk
Enis Karaca
Enver Erdemli
Ercan Güven
Erdal Bahçıvan
Erdal Koçarslan
Erdal Sağlıklı
Eren Mert
Ergin Çiçek
Erman Yerdelen
Erol Yanmaz
Ersin Veli Sazak
Ertaç Koçak
Ertuğrul Önen
Esin Öztop -Tokar
Fahri Çelik
Faruk Gencay
Fatih Karaçam

Fatma Kemal Timuçin
Feridun Kısacık
Feridun Kısmet
Fezalar Otomotiv
Fikrettin Yılmaz
Fulya Çelik
Gani Vatansever
Giray Yiğit
Giuseppe Farina
Gönül Sümer
Güldane Şahin
Gülen Eyüp Yiğit
Gülhan Güllü
Gülnihal Sezer
Gülsen Hürkan Tezer
Günay Ilgaz
Hacı Fatih Arslan
Hacı Fatma Güneş
Hacı Kandemir
Hacıoğlu Orman Ürünleri
Hakan Sertkaya
Halil İbrahim Katı
Halil Sarıcı
Halil Satıcı
Hali - Muharrem Özlü
Halis - Savaş Sevil
Haluk Tuncak
Hamdi Bektaş
Hancer Tümer Aldoğan
Harun Çorap
Hasan Arat
Hasan Atan
Hasan Çakır
Hasan Candan
Hasan Eriş
Hasan Güler
Hayrettin Arabacıoğlu
Hayrettin Köse
Hikmet Ergin
Hikmet Hepbaytaş
Hikmet Yedek

Hilmi Ergin
Hulusi Gürpınar
Hüsamettin Danış
Hüseyin Çelebi ve Eşi
Hüseyin Demirten
Hüseyin Küçük
Hüseyin Şahin - Sinan Babila
Hüseyin Şengöz
Hüseyin Tan
Hüseyin Usanmaz
İbrahim Aka
İbrahim Aydoğmuş
İbrahim Demir
İbrahim Sokat
İbrahim Yılmaz
İdris Kurt
İhsan Çakır
İldem Ailesi
İlhan Arslan
İlhan F. Gürel
İlknur Coşkun
İsmail Avcı
İsmet Çenesiz
Kadir Koç
Kadri Hasdemir
Kamil Metin Kıvrak
Karslıoğlu Döviz
Kasım - Zehra - Halime Girgin
Kav Madencilik İç Dış Tic.
Kaya Turgut
Kazım Alıcı
Kemal Kutsal
Kemal Polat
Kemal Ünlü
Kenan Gülmez - Ömer Kaya - Kemal Arslan
Kentsa Konut Yapi Koop.
Kılıç İnşaat
Köksal Kül
Kurtar Çakın
Levent Küçük
Lütfullah Karadeniz

M.Akgül Boyacı
M.Ali Aslangil
M.Ali Aydemir
M. Sinan Okatan - Ümit Kaya - M. Emin Taşkın
Mapar Otom.San.
Mehmet Aktas
Mehmet Emin Gök
Mehmet Günay
Mehmet İris
Mehmet Kumbal
Mehmet Nayır
Mehmet Özen
Mehmet Şahin
Mehmet Türker
Mehmet Yeni - O. Kağan Yüksel
Mehveş Öztürk
Melik Kaya
Melikan Gürsel - Mürat Tabanlıoğlu
Meral Özderici
Mete Temiz
Metin Ar
Metin Binis
Miren Tekstil İth.
Mithat Çakır
Mithat Tuygun
Muammer Şahin ve Eşi
Muhammet Farabi Soysal
Müjgan Özdemir
Murat Demiray
Murat - Fatih Murat
Murat Gökdemir
Murat Küçük
Murat Şahin
Murat Tuncer
Murat Yeşildere
Mürsel Güzeldere
Mustafa Güngör
Mustafa Ata - Hüseyin Demirdağ
Mustafa Çakır
Mustafa Çetin - Hakan-Erkan Çay
Mustafa Ersoy

Mustafa Genç
Mustafa Güngör
Mustafa Karataş
Mustafa Ökdem
Mustafa Özgür
Mustafa Sırrı Gürlevik
Mustafa Turan Ağaoğlu ve Eşi
Mustafa Uslu
Mustafa Yiğit
Mustafa Yılmaz
Mutena Çabuk
Muzaffer Manav
Naci Cantürk
Nadir Akdağ
Nadir Çelik
Nadir Kaçmaz
Nadir Yürür
Nafiz Sungur
Necati Coşgun
Necati Özmen
Necip Karataş
Neşet Kurt
Nevin Yıldırım
Nevzat Altınkaynak
Nevzat Ekici
Nevzat Özgen
Nevzat Özgül
Nihat Demirtaş
Nuh Mehmet Baldöktü
Numan Akay
Nuran Karakılıç
Nurdan Erdem Civelek
Nurdan Tümbek
Nurettin Soydan
Nusret Bas
Oguz Babüroğlu
Okan Özkan
Orhan Yavuz
Orhan Yazıcı
Orkide İçin
Osman Canan - Osman Özakkaş

Osman Kırımlıoğlu
Osman Yazıcı
Ömer Ekici
Ömer Gül
Ömer Hocaoğlu
Ömer İltan Bilgin
Ömer Karacan
Ömer Özütok
Ömer Saatçioğlu
Ömer Sinan Genç
Ömer Ulusoy
Ömer Usta Ve Oğulları
Özdem-Türkan Gürsel
Özgür Işık - Yıldıray Bayar
Özilke Yapı Uygulama
Özlem Muslukçu
Öztuna Otomotiv
Ramazan Aksoy
Ramazan Karaoğlan
Raşit Ürper
Recep Gencer
Recep Irmak ve Ailesi
Recep Türkyılmaz
Regaip Aydın
Remzi Ece
Remzi Erkürem
Remzi Yılmaz
Resul İzmirli
Resul Şimşek
Rıdvan Alpagut
Ruşen Kundakçı - Atilla Kınas
Rüya Taner
Sabit Coşkun
Sait Dayı Ve Ailesi
Sefa Saygılı
Semih Yatkın
Şerdar Şahin
Serhat Özkan
Seval Yüksel
Sevinc Aktuğ
Sevinc Demir - Egemen Şahinol

Seyfettin Bartu
Seyit Kaya
Sibel Turan Öztoprak
Sinan Eroğlu
Süreyya Sonar
Şaban Adaletçi
Şah Tanyeri
Şahin Soysal
Şenay Dirik
Şengül Una
Şenol Öngüner
Şenol Öngüner
Şenol Tezcan
Şenyuva Polat
Şükrü Şankaya
Şükrü Şen
Tahir Çalışıcı
Tahsin Tokay
Tarman Kardeşler
Teksif Sendikası Kocaeli Şubesi
Teksüt Süt Mamülleri San. Tic. A.Ş.
Tevhide Büyük
Timur Akarsu
TUGEV
Turcihan Gökçe
Turgut Köroğlu
Turgut - Cemile Sayar
Turkish American Business Forum
Ülker - Afşin Germen
Ümit Özen
Ümit Şentürk
Üstün Çevik
Üzeyir Darıcı
Vaiz Balbal
Veciye Tekeli
Veli Karabuga
Veli Şahin
Volkan Oktay
Yakup Kendiali
Yalçın Azınç
Yard.Doç.Dr. Ali Şahin

Yaşar Arıkan
Yaşar Demirkaya
Yaşar Toraman
Yaver Karataş
Yavuz Kuşçu
Yavuz Subaşı
Yelda Işık
Yılmaz Erhal
YTSO Meclis Başkanlığı
Yücel Çelikbilek
Yücel - Sakıp Nural
Yusuf Alpago
Yusuf Gökçen
Yusuf Topçu
Z. Nevbahar Şahin
Zafer Akça
Zafer Bal
Zekai Aydın
Zekai Yıldırım
Zekeriya Tunç
Zeki Er
Zeki Gürkan
Ziyaeddin Temizel - Selahattin Çelik

İçindekiler

Önsöz 7

Böbreğinizin birini almak zorundayız 9
New York 19
Allah'ın dediği olur. "Hastalığın yüzde ellisi moraldir..." 25
Önce sağlık 27
Çalışmanın tadı 29
Yarın olsun... 33
Vasiyetlerim 35
Ne zaman emekli olacağım ? 37
Duvara dayanma yıkılır, insana güvenme ölür 41
Sağlığım, çocukken bozuldu 43
Sağlık için, Avrupa'ya ilk seyahatim 45
Babamın hastalığı ve ölümü 47
Annemin hastalığı ve ölümü 49
Kızımın ve oğlumun sağlık sorunları 53
Doğuştan özürlü çocuklar 61
İnsan boğazına hâkim olmalı 63
Sağlığı, şansa bırakmamak lazım 67
İlk kalp kapakçığı ameliyatım 69
Kalp kapakçığım ikinci defa değişti 73
Doktorların değerini bilelim 79
Hasta için, doktor kadar dost da önemli 83
Dr. Mehmet Öz 83
Dr. Özgen Doğan 84
Dr. Hasan İnsel 84
Dr. Mordehayat Bardavit 86
Dr. Tarık Yılmaz 87
Prof. Antonia Gotto 87
Dr. Carl Vaughan 88
Prof. Darracott Vaughan 88
Prof. Bruce Lerman 89
Dr. Mitchell Gaynor 89
Suzan Mascitelli 90
Hastabakıcılar 90
Koreli Papaz 91

Sevil Sabancı 91
Güler Sabancı 92
Mehmet Civelek 93
Ali Haydar Taşlı 93
Raffi Portakal 94
Tanseli 95
Sağlığın yarısı moral 97
ABD'deki Türk doktorları 105
Gençlere 10 öğüdümün ilki, sağlıkla ilgili 109

Ekler 113
Gönül Mektupları 115
Gönül mektuplarından... 117
Sayın Sakıp Sabancı'ya geçmiş olsun dileklerini iletenlerin listesi 137

"her şeyin başı Sağlık"

Sakıp Sabancı

"Sağlığıma gerekli önemi vermedim. Halbuki her şeyin başı sağlıktır. Vücut ve kafa sağlığı düzgün olmayan insan kendine, ailesine ve ülkesine karşı sorumluluğunu yerine getiremez.
İnsanlar sağlığın önemini, kıymetini, sağlıklarını kaybedince fark eder, anlar. Ben de Nasrettin Hoca'nın anlatımıyla '...damdan düşen biri...' olarak sağlık konusunda başımdan geçenleri, bu kitapta hikâye ettim."

Sakıp Sabancı, 7 nisan 1933'te Kayseri'nin Akçakaya köyünde fakir bir çiftçi ailesinin çocuğu olarak dünyaya geldi. Çok genç yaşlarda, Bossa Un Fabrikası'nda veznedarlıkla iş hayatına başladı. Sırasıyla, çiftlik müdürü ve Bossa Tekstil İşletmesi müdürü oldu. Babasının 1966'da vefatından sonra kurulan Sabancı Holding'in yönetim kurulu başkanlığına getirildi. Bu görevi yanında Sabancı Holding'e bağlı çok sayıda kuruluşun yönetim kurulu başkanlığını ve murahhas üyeliklerini yaptı. Evli ve üç çocuk babası olan Sabancı'nın *İşte Hayatım; Para Başarının Mükâfatıdır; Gönül Galerimden; Rusya'dan Amerika'ya: Gezdiklerim Gördüklerim; Ücret Pazarlığı mı, Koyun Pazarlığı mı ?; Değişen ve Gelişen Türkiye; Daha Fazla İş, Daha Fazla Aş; Doğu Anadolu Raporu; Başarı Şimdi Aslanın Ağzında; Hayat Bazen Tatlıdır; Bıraktığım Yerden Hayatım;* biri İngilizce diğeri Japonca ya[illegible]an *This is My Life* ve İngilizce yayımlanan *Turkey: Changing & Developing* adlı on dört kitabı vardır.

10000000
REMZİ

DK DOĞAN KİTAP

W9-CAU-467

ISBN 975-293[illegible]
9 789752 932[illegible]